

ПРИКАЗ

11.12.2023

БОЕРЫК

№ 568-осн

Казан ш.

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының 2019 елның 19 февралендәге 109-осн номерлы боерыгы белән расланган Ары урманчылыгы урман хужалыгы регламентына үзгәреш кертү турында

Россия Федерациясе Урман кодексының 83 статьясының 1 өлешендәге 9 пункты, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 3 статьясының 3 өлешендәге 1 пункты нигезендә боерык бирәм:

1. Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының «Ары урманчылыгының урман хужалыгы регламентын раслау турында» 2019 елның 19 февралендәге 109-осн номерлы боерыгы (10.03.2020 № 200-осн, 01.12.2020 № 814-осн, 17.01.2022 № 30-осн боерыклар нигезендә кертелгән үзгәрешләре белән) белән расланган Ары урманчылыгы урман хужалыгы регламентына үзгәреш кертеп, аны яңа редакциядә (кушымтада бирелә) баян итәргә.

2. Юридик бүлек житәкчесенә (Т.А.Барсукова) боерык имзаланган көннән башлап эш көннәрендә исәпләнгән өч көнлек чорда аны, дәүләт теркәвенә алу өчен, Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгына жибәрергә.

3. Әлеге боерык үтәлешен контрольдә тотуны урман хужалыгы министрының беренче урынбасары И.Н.Зариповка йөкләргә.

Министр

Р.Ә. Кузюров

Татарстан Республикасы
Урман хужалыгы министрлыгының
2019 елның 19 февралендәге 109-осн
номерлы боерыгы белән расланды
(Татарстан Республикасы Урман
хужалыгы министрлыгының 2023
елның 11 декабрендәге 568-осн
номерлы боерыгы редакциясендә)

АРЫ УРМАНЧЫЛЫГЫНЫҢ УРМАН ХУЖАЛЫГЫ РЕГЛАМЕНТЫ

(2023 елның 1 гыйнварына булган торышында)

Эчтәлек

КЕРЕШ	6
1 БҮЛЕК. ГОМУМИ МӘГЪЛҮМАТЛАР	18
1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама	18
1.1.1. Урманчылык һәм урнашкан урыны	18
1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми мәйданы, урманчылык территориясенә районнар буенча бүленеше	18
1.1.3. Урман үсә торган зоналар, урманлы районнар һәм урманнарны саклау һәм урман орлыкчылыгы районнарына бүлү зоналары буенча урманчылык урманнарын бүлү	21
1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм саклагыч урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук саклагыч, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре	23
1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды жирләре составыннан урманлы һәм урмансыз жирләргә сыйфатлама	27
1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланыла торган табигать территорияләренә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик челтәрләрен үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама	27
1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарга сыйфатлама	29
1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланырга тиешле биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыклары исемлеге	29
1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасы ясауга бәйле булмаган объектларга, әлеге объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү чараларына территориаль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама	34
1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	38
2 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН РӨХСӘТЛЕ ФАЙДАЛАНУ НОРМАТИВЛАРЫ, ПАРАМЕТРЛАРЫ ҺӘМ ЧОРЛАРЫ, УРМАННАРНЫ САКЛАУ ҺӘМ ЯҢАДАН ҮРЧЕТҮ НОРМАТИВЛАРЫ	41
2.1. Урманнардан агач материалы эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	41
2.1.1. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме	42
2.1.2. Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)	57
2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)	86
2.1.4. Кисентеләрнең яше	89
2.1.5. Агачлыкларның тулылыгын һәм составын, диләнкеләрнең күләмнәрен, диләнкеләрнең тоташу чорларын, киртекләр санын, кисүләренә кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)	90
2.1.6. Урманнарны торгызу алымнары	92
2.1.7. Урманнардан агач материалы эзерләү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар	92

2.2. Урманнардан чәер эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	94
2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	96
2.3.1. Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын төрләрә буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары.....	97
2.3.2. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю өчен файдалану чорлары.....	97
2.4. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	97
2.4.1. Урманнардан азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрләрә буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары.....	98
2.4.2. Эзерләү һәм жыеп алу вакытлары.....	99
2.4.3. Агач сутлары эзерләгәндә нормативлар һәм параметрлар.....	99
2.4.4. Абага-кара абага эзерләү.....	100
2.4.5. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен файдалану чорлары.....	100
2.5. Урманнардан аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрән гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	100
2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен рөхсәт ителгән биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары.....	101
2.6. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	102
2.6.1. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары.....	102
2.7. Балыкчылыкны гамәлгә ашыру, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш.....	103
2.8. Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	103
2.9. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	103
2.9.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары.....	103
2.9.2. Рекреация эшчәнлеге зонасына караган, шул исәптән физик-культура, спорт һәм спорт-техник корылмалар торгызу рөхсәт ителә торган, кварталларның һәм (яисә) аларның өлешләрәнен исемлеге.....	104
2.9.3. Рекреация эшчәнлегенә караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү.....	105
2.9.4. Урман кишәрлекләрендә вакытлыча төзелгән корылмалар исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары.....	105
2.9.5. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары.....	105
2.10. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	106

2.11. Урманнардан жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	106
2.12. Урманнардан урман питомниклары ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	107
2.13. Жир асты байлыкларын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	108
2.14. Урманнардан сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портлары булдыру һәм аларны киңәйтү, гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	110
2.15. Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	111
2.16. Урманнардан урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	114
2.17. Урманнардан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	115
2.18. Урманнарны саклауга һәм яңадан үрчетүгә карата таләпләр.....	116
2.18.1. Урманнарда янғын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр.....	116
2.18.2. Урманнарны саклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны саклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганаclarын ликвидацияләү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары).....	119
2.18.3. Урманнарны яңадан үрчетүгә карата таләпләр (урманнарны торгызу, урман үстерү, урманнарны карау чараларын үткәру нормативлары, параметрлары, чорлары).....	127
2.19. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнең үзенчәлекләре.....	139
3 БҮЛЕК. Урманнардан файдалануда чикләүләр.....	140
3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләүләр.....	140
3.2. Махсус саклана торган урман кишәрлекләренең төрләре буенча чикләүләр....	142
3.3. Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләүләр.....	144

КЕРЕШ

Әлеге урман хужалыгы регламенты Ары урманчылыгы чикләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау һәм торгызу нигезе булып тора.

Урман хужалыгы регламенты Россия Федерациясе Урман кодексының 87 статьясының 7 өлеше, Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман хужалыгы регламентларының составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу срокларын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27 февралендәге 72 номерлы боерыгы нигезендә эзерләнде.

Урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чоры – 2029 елның 1 апреленә кадәр.

Урман хужалыгы регламентын эшлэгәндә дәүләт урман реестры материаллары файдаланылды.

Регламентны эшләүчеләр:

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгы

Почта адресы: Ямашев проспекты, 37А йорт, Казан шәһәре, 420124.

E-mail: Minleshov@tatar.ru.

Сайт: Minleshov.tatarstan.ru.

Тел. (843) 221-37-01.

Факс (843) 221-37-37.

Россия Федерациясенең закон актлары

Россия Федерациясе Урман кодексы (алга таба – РФ Урман кодексы).

Россия Федерациясе Су кодексы (алга таба – РФ Су кодексы).

Россия Федерациясе Жир кодексы (алга таба – РФ Жир кодексы).

Россия Федерациясе Гражданлык кодексы (алга таба – РФ Гражданлык кодексы).

«Янғын куркынычсызлыгы турында» 1994 елның 21 декабрдәге 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – «Янғын куркынычсызлыгы турында» ФЗ).

«Махсус сакланыла торган табигать территорияләре турында» 1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 33-ФЗ номерлы федераль закон).

«Хайваннар дөнъясы турында» 1995 елның 24 апрелдәге 52-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 52-ФЗ номерлы федераль закон).

«Геодезия, картография һәм киңлек мәгълүматлары турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2015 елның 30 декабрдәге 431-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 431-ФЗ номерлы федераль закон).

«Пестицидлар һәм агрохимикатлар белән имин эш итү турында» 1997 елның 19 июлдәге 109-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 109-ФЗ номерлы федераль закон).

«Намус иреге турында һәм дини берләшмәләр турында» 1997 елның 26 сентябрдәге 125-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 125-ФЗ номерлы федераль закон).

«Кадастр эшчәнлеге турында» 2007 елның 24 июлендәге 221-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 221-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясендә газ белән тәэмин итү турында» 1999 елның 31 мартындагы 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 69-ФЗ номерлы федераль закон).

«Жир корылышы турында» 2001 елның 18 июнендәге 78-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 78-ФЗ номерлы федераль закон).

«Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 7-ФЗ номерлы федераль закон).

«Электр энергетикасы турында» 2003 елның 26 мартындагы 35-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 35-ФЗ номерлы федераль закон).

«Элемтә турында» 2003 елның 07 июлендәге 126-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 126-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясе Урман кодексын гамәлгә кертү турында» 2006 елның 04 декабрдәге 201-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 201-ФЗ номерлы федераль закон).

«Орлыкчылык турында» 2021 елның 30 декабрдәге 454-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 454-ФЗ номерлы федераль закон).

«Ау һәм аучылык ресурсларын саклау һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 209-ФЗ номерлы федераль закон).

«Үсемлекләр карантини турында» 2014 елның 21 июлендәге 206-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 206-ФЗ номерлы федераль закон).

«Жир кишәрлекләрен бер категориядән икенче категориягә күчерү турында» 2004 елның 21 декабрдәге 172-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 172-ФЗ номерлы федераль закон).

РФ Урман кодексында каралган хокукый мөнәсәбәтләрне жайга салучы норматив хокукый актлар (2023 елның 01 гыйнварына)

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
Россия Федерациясе Хөкүмәте актлары		
91 статьяның 7 өлеше	Дәүләт реестрыннан өзәмтәләр биргән өчен түләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Дәүләт урман реестрыннан өзәмтәләр биргән өчен түләү күләме һәм аны алу тәртибе турында» 2007 елның 3 мартындагы 138 номерлы карары
100 статья	Урманнарға һәм алардагы табигать объектларына	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман законнарын бозу нәтижәсендә урманнарға һәм

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	китерелгән зыяны каплау	аларда булган табигать объектларына китерелгән зыяны каплау үзенчәлекләрен раслау турында» 2018 елның 29 декабрдәге 1730 номерлы карары
96 статья	Федераль дәүләт урман контроле (күзәтчелеге)	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль дәүләт урман контроле (күзәтчелеге) турында» 2021 елның 30 июндәге 1098 номерлы карары
50 статьяның 3 өлеше	Зат, затлар төркеме тарафыннан эзрләнәргә тиешле агач материалының максималь күләмен билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Зат, затлар төркеме тарафыннан эзрләнәргә тиешле агач материалының иң зур күләмен билгеләү турында» 2007 елның 22 июндәге 395 номерлы карары
73 статьяның 4 өлеше	Федераль мөлкәткә урман ресурслары берәмлеге өчен түләү ставкалары һәм урман кишәрлеген арендау өчен урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү ставкалары билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль миләктәге урман кишәрлеген түләү нигездә файдалануга алу буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре һәм урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары
44 статья	Урманнарда сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портлары территорияләрен булдыру һәм киңәйтү, гидротехник корымнар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Су объектларын файдалануга бирү турында карар эзрләү һәм кабул итү турында» 2022 елның 19 гыйнварындагы 18 номерлы карары
45 статья	Урманнарда линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Россия Федерациясе элемент чыбыкларын һәм корымнарларын саклау кагыйдәләрен раслау турында» 1995 елның 9 июндәге 578 номерлы карары
76 статьяның 3 өлеше	Урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре буенча түләү. Федераль мөлкәткә, шулай ук Россия Федерациясе субъектлары мөлкәтендә һәм муниципаль мөлкәткә торучы жирләрдә эзрләнә торган агач материалы берәмлеге өчен түләү ставкаларын билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль миләктәге урман кишәрлеген түләү нигездә файдалануга алу буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре һәм урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары
23 ¹ статьяның 3 өлеше, 60 ³ статья	Урманнарда санитар куркынычсызлык. Урман утыртмаларын кисү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урманнарда санитария куркынычсызлыгы кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	тәртибе	декабрдәгә 2047 номерлы карары
23 ¹ статьяның 3 өлеше, 53 статья	Урманнарда янгын куркынычсызлыгы.	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урманнарда янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 7 октябрдәгә 1614 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урманнарны янгына каршы кору чаралары турында» 2011 елның 16 апрелдәгә 281 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урман янгыннары аркасында урманнарда барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен федераль башкарма хакимият органнары көчләрен һәм чараларын жәлеп итү турында» 2017 елның 2 декабрдәгә 1464 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урман янгыннары нәтижәсендә барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләр турында» 2011 елның 17 маендагы 376 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урман янгыннарын сүндерү планын төзү һәм аны һәм аның рәвешен раслау кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урманнарда һәм урман янгыннарында янгын куркынычы турындагы мәгълүматларның дәрәҗәсиз контрольдә тоту кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 18 августындагы 687 номерлы карары
22 статьяның 3 өлеше	Урманнарны үзләштерү өлкәсендә инвестиция эшчәнлеге. Урманнарны үзләштерү өлкәсендә өстенлекле инвестиция проектлары исемлеген әзерләү һәм раслау	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урманнарны үзләштерү турында өстенлекле инвестиция проектлары турында һәм Россия Федерациясе Хөкүмәтенә кайбер актларын көчен югалткан дип тану турында» 2018 елның 23 февралдәгә 190 номерлы карары
114 статьяның 6 өлеше	Урман паркы зоналарында урнашкан урманнарның функциональ зоналары	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Россия Федерациясе Урман кодексының 114 статьясындагы 1 өлешенә 3 һәм 4 пунктларында күрсәтелгән урманнар булган жирләрнең чикләрен үзгәртү һәм урман парк зоналарында урнашкан урманнарда функциональ зоналарны билгеләү кагыйдәләрен раслау турында» 2019 елның 21 декабрдәгә 1755 номерлы карары

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
13 статья	Урман инфраструктурасы	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Саклагыч урманнар, файдаланыла торган урманнар һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген раслау турында» 2012 елның 17 июлендәге 1283-р номерлы күрсәтмәсе
21 статья	Урман инфраструктурасын булдыруга бәйле булмаган капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Саклагыч урманнар, эксплуатация урманнары һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектлар исемлеген раслау турында» 2022 елның 30 апрелендәге 1084-р номерлы күрсәтмәсе
21 ¹ статья	Урман инфраструктурасын булдыруга бәйле булмаган капитал булмаган төзелмәләр, корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Саклагыч урманнар, эксплуатация урманнары, резерв урманнары өчен урман инфраструктурасын булдыруга бәйле булмаган капитал булмаган төзелмәләр, корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү» 2022 елның 23 апрелендәге 999-р номерлы күрсәтмәсе
45 статья	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Электр челтәрләре хужалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалануның махсус шартларын билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы карары
73 ¹ статьяның 6 өлеше	Дәүләти яисә муниципаль мөлкәткәге урман кишәрлегенең аренда шартнамәсен төзү Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәткәге урман кишәрлегенең аренда шартнамәсен эзерләү һәм төзү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Агач материалы эзерләү өчен дәүләт милкендәге яисә муниципаль милеккәге жир кишәрлеген арендага алу шартнамәсен төзү хокукына конкурста катнашучыларның конкурс тәкъдимнәрен бәяләү кагыйдәләрен һәм тәкъдим ителгән шартларны бәяләү һәм агач материалы эзерләү өчен дәүләт милкендәге яисә муниципаль милеккәге жир кишәрлеген арендага алу шартнамәсен төзү хокукына конкурста жиңүчене билгеләүгә нигез булган билгеләрне раслау турында» 2019 елның 7 мартындагы 241 номерлы карары
Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгы (алга таба – Россия Табигать министрлыгы) норматив актлары		
62 статьяның 7 өлеше	Урман торгызу. Урман торгызу кагыйдәләре	«Урманнарны торгызу кагыйдәләрен, урманнарны торгызу проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрен, шулай ук урманнарны торгызу проектының электрон рәвештәге форматына карата таләпләр раслау

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		турында» 2021 елның 29 декабрдәгә 1024 номерлы боерык
73 ¹ статьясындагы 7 өлеше	Урман кишәрлегенең типик аренда шартнамәсе	«Урман кишәрлекләрен түләүле нигездә файдалануга тапшыруның бер төрле шартнамәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәгә 542 номерлы боерык
77 статьяның 7 өлеше	Урман утыртмаларын сату-алу турында типик шартнамә	«Урман утыртмаларын сату-алунуң бер төрле шартнамәсен раслау турында» 2020 елның 27 июлендәгә 488 номерлы боерык
60 ¹⁵ статья	Сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләре	«Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерык
23 ¹ статьяның 3 өлеше, 64 статьяның 3 өлеше	Урманнарны тәрбия кылу. Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	«Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәгә 534 номерлы боерык
112 статьяның 5 өлеше	Махсус сакланучы табигать территорияләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, янадан үрчетү үзенчәлекләре	«Махсус сакланыла торган табигать территорияләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, янадан үрчетү үзенчәлекләрен раслау турында» 2021 елның 12 августындагы 558 номерлы боерык
53 ¹ статья	Урман янгыннарын кисәтү	«Урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары төрләрен, урманнардан файдаланучы затларның әлеге чаралар белән тәэмин ителү нормативларын, урманнардан файдаланганда булырга тиешле урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары нормаларын раслау турында» 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерык
53 ¹ статья	Урманнарда янгын чыгу куркынычын һәм урман янгыннарын мониторинглау	«Урманнарда янгын куркынычын һәм урман янгыннарын күзәтүне гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2014 елның 23 июнендәгә 276 номерлы боерык
15 статьяның 3 өлеше	Урман үсә торган зоналар һәм урманлы районнар	«Россия Федерациясенә урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенә урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерык
87 статьяның 7 өлеше	Урман хужалыгы регламентларының составы, аларны эшләү тәртибе, аларның	«Урман хужалыгы регламентлары составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу вакытын һәм аларга үзгәрешләр керту

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	гамәлдә булу вакыты һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибе	«Тәртибен раслау турында» 2017 елның 27 февралендәге 72 номерлы боерык
60 ⁵ статья	Урман патологиясе буенча дәүләт мониторингы	«Урман авырулары буенча дәүләт мониторингын гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2017 елның 5 апрелендәге 156 номерлы боерык
60 ⁷ статья	Зарарлы организмнар таралуны кисәтү	«Зарарлы организмнар таралуны кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрендәге 912 номерлы боерык
60 ⁶ статьяның 4 өлеше	Урман патологиясе буенча тикшеренүләр. Урман патологиясе буенча тикшеренүләрне уздыру тәртибе	«Урман авыруларына бәйле тикшеренүләрне уздыру тәртибен һәм урман авыруларына бәйле тикшеренү актының рәвешен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрендәге 910 номерлы боерык
23 ² статьяның 10 өлеше, 29 статьяның 11 өлеше, 23 ¹ статьяның 3 өлеше	Диләнке эшләр. Агач материалы эзерләү. Агач материалы эзерләү кагыйдәләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	«Агач материалы эзерләү кагыйдәләрен һәм Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыктарда агач материалы эзерләү үзенчәлекләрен раслау турында» 2020 елның 1 декабрендәге 993 номерлы боерык «Диләнке эшләр төрләрен, аларны башкару тәртибен һәм эзлеклелеген, диләнке эшләренә технологик картасы формасын, урман бүлемтеген актыккы тикшерү акты формасын һәм урман бүлемтеген актыккы карап чыгу тәртибен раслау турында» 2022 елның 17 гыйнварындагы 23 номерлы боерык, «Урман бүлемтегенә таксация тасвирламасына кертелә торган мәгълүматлар составын, урман бүлемтегенә таксация тасвирламасын төзү тәртибен, аның электрон форматындагы форматына карата таләпләрне, урман бүлемтегенә таксация тасвирламасының урман бүлемтегенә хакыйкый торышы турындагы мәгълүматка туры килмәвен билгеләү тәртибен, урман бүлемтегенә таксация тасвирламасы формасын раслау турында» 2022 елның 14 октябрендәге 687 номерлы боерык
60 ⁴ статья	Урманнарны яклау буенча районнарга бүленеш	«Урманнарда жинелчә, уртача һәм көчле урман патологиясе булган зоналарны билгеләү тәртибен раслау турында» 2017 елның 9 гыйнварындагы 1 номерлы боерык
91 статья	Дәүләт урман реестры	«Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматлар кертүгә

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		<p>һәм аны үзгәртүгә нигез булган документларның исемлеген, аларның формаларын һәм аларны эзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябрена 496 номерлы боерык,</p> <p>«Дәүләт урман реестрында булган, зарури тәртиптә бирелә торган мәгълүматлар төрләре исемлеген һәм аны бирү шартларын раслау турында» 2013 елның 30 октябренә 464 номерлы боерык,</p> <p>«Дәүләт урман реестрын алып бару формаларын раслау турында» 2021 елның 24 декабренә 1007 номерлы боерык</p>
70 ¹ статьяның 12 өлеше	Урман кишәрлекләрен проектлау	«Урман кишәрлегенә проект документациясе составына һәм эчтәлегенә таләпләрне раслау турында» 2017 елның 3 февраленә 54 номерлы боерык
60 ¹³ статья	Урманнарны радиоактив пычранудан саклау үзенчәлекләре	«Урманнарның радиоактив пычрану зоналарында профилактика һәм тернәкләндерү чараларын гамәлгә ашыру үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 8 июненә 283 номерлы боерык
65 статьяның 5 өлеше	Урман орлыкчылыгы	«Урман орлыкчылыгы объектларын (урман орлыклары кишәрлекләрен) төзү һәм аерып чыгару кагыйдәләрен раслау турында» 2015 елның 20 октябренә 438 номерлы боерык, «Урманның төп агач токымнарының үстерү районнарына бүленгән урман үсемлекләре орлыкларын куллану тәртибен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрена 909 номерлы боерык
46 статьяның 4 өлеше	Урманнарда агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану	«Урманнарда агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2022 елның 31 гыйнварындагы 54 номерлы боерык
38 статья	Урманнарда авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану	«Урманнарда авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнарда авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 2 июленә 408 номерлы боерык
49 статьяның 4 өлеше	Урманнарда файдалану турында хисап. Урманнарда файдалану	«Урманнарда файдалану турында хисап кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарда файдалану турында хисап

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	турында хисап тапшыру тәртибе	тапшыру формасын һәм тәртибен, шулай ук урманнардан файдалану турында электрон рәвештә хисап формасына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 451 номерлы боерык
66 статьяның 2 өлеше	Урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерү турында хисап. Урманнардан файдалану һәм урман үстерү турында хисап тапшыру тәртибе	«Урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерү турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерү турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерү турында электрон рәвештәге хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 452 номерлы боерык
89 статья	Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза. Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза тәртибе	«Урманнарны үзләштерү проектына дәүләт экспертизасы һәм муниципаль экспертиза тәртибен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 513 номерлы боерык
26 статьяның 3 өлеше	Урман декларациясе. Урман декларациясен тутыру һәм тапшыру тәртибе	«Урман декларациясе формасын, аны тутыру һәм тапшыру тәртибен, электрон рәвештә урман декларациясе форматына таләпләр раслау турында» 2021 елның 29 апрелендәге 303 номерлы боерык
60 статьяның 3 өлеше, 60 ¹¹ статьяның 3 өлеше	Урманнарны янгыннардан саклау турында хисап. Урманнарны янгыннардан саклау турында хисап тапшыру тәртибе.	«Урманнарны янгыннардан саклау турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны янгыннардан саклау турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны янгыннардан саклау турында электрон рәвештә хисап тапшыру форматына карата таләпләр, урманнарны яклау турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны яклау турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны яклау турында электрон рәвештә хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 09 мартындагы 78 номерлы боерык
60 ⁸ статьяның 5 өлеше	Зыянлы организмнарның чыганаclarын юк итү	«Зыянлы организмнарның чыганаclarын юк итү кагыйдәларен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 913 номерлы боерык
53 ⁴ статья	Урман янгыннарын сүндерү	«Урман янгыннарын сүндерү кагыйдәларен раслау турында» 2022 елның 1 апрелендәге 244 номерлы боерык
98 ² статья	Урман сагы	«Урман сагын гамәлгә ашыру тәртибен һәм

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		нормативларын раслау турында» 2021 елның 15 декабрдәгә 955 номерлы боерык
64 ¹ статьяның 2 өлеше	Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман урнашкан жирләргә кертү	Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман урнашкан жирләргә кертү тәртибен һәм тиешле акт рәвешләрен раслау турында» 2019 елның 11 мартындагы 150 номерлы боерыгы
86 статьяның 5 өлеше	Россия Федерациясе субъектының урман планы. Россия Федерациясе субъектының урман планы составы һәм аны эзерләү тәртибе	«Россия Федерациясе субъекты урман планының бер төрле рәвешен һәм составын, аны эзерләү һәм аңа үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 20 декабрдәгә 692 номерлы боерык
32 статья	Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу	«Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу турында» 2020 елның 28 июлендәгә 496 номерлы боерык
67 статья, 68 статья	Урман корылышы турында гомуми нигезләмәләр Урман корылышының эчтәлегә	«Урман корылышы буенча файдалану күрсәтмәсен раслау турында» 2022 елның 5 августындагы 510 номерлы боерык
63 статьяның 3 өлеше	Урман үстерү. Урман үстерү кагыйдәләре	«Урман үстерү кагыйдәләрен, урман үстерү проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрен, шулай ук урман үстерү проектының электрон рәвештәгә форматына карата таләпләр раслау турында» 2021 елның 20 декабрдәгә 978 номерлы боерык
88 статьяның 2 өлеше	Урманнарны үзләштерү проекты.	Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны үзләштерү проектының составын, аны эшләү һәм аңа үзгәрешләр кертү тәртибен, электрон документ рәвешендә урманнарны үзләштерү проекты форматына карата таләпләр раслау турында» 2021 елның 16 ноябрдәгә 864 номерлы боерыгы
39 ¹ статья	Урман питомникларын булдыру һәм аларны эксплуатацияләү	«Урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләрен раслау турында» 2021 елның 12 октябрдәгә 737 номерлы боерык
45 статья	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	«Урманнардан линияле объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урман кишәрлеген бирмичә урманнардан линияле объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 10

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		июлендәге 434 номерлы боерык
43 статья	Жир астын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдәләре	«Урманнардан жир астын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, жир кишәрлеге бирмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урманнардан жир астын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару өчен файдалану очрактары исемлеген раслау турында» 2020 елның 7 июлендәге 417 номерлы боерык
31 статья	Чәер эзерләү	«Чәер эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 911 номерлы боерык
38 ¹ статья	Урманнардан балыкчылыкны гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан балыкчылыкны гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2021 елның 13 октябрәндәге 742 номерлы боерык
39 статья	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	«Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 497 номерлы боерык
34 статья	Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю	«Азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы боерык
40 статья	Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 27 июлендәге 487 номерлы боерык
41 статья	Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 908 номерлы боерык
Федераль урман хужалыгы агентлыгы (алга таба – Рослесхоз) норматив актлары		
29 статьяның 6 өлеше	Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибе	«Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы боерык «Кисентеләрнең яшен билгеләү турында» 2015 елның 9 апрелдәге 105 номерлы боерык
29 статьяның 7 өлеше, 81 статьяның 3 пункты	Агач материалы эзерләү. Агач материалын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре	«Агач материалын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токимнары) исемлеген раслау турында» 2011 елның 5 декабрәндәге 513 номерлы боерык

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	(токимнары) исемлеге	
53 статьяның 4 өлеше, 53 ¹ статья	Урманнарда янгын куркынычсызлыгы. Урман янгыннарын кисәтү	«Урманнарны янгынга каршы кору нормативларын раслау турында» 2012 елның 27 апрелдәге 174 номерлы боерык, «Урманнарның табигый янгын куркынычы классификациясен һәм, һава торышына карап, урманнарда табигый янгын куркынычы классификациясен раслау турында» 2011 елның 5 июлдәге 287 номерлы боерык
65 статьяның 5 өлеше	Урман орлыкчылыгы	«Урман орлыкларын үстерү районнарын билгеләү турында» 2022 елның 19 декабрдәге 1032 номерлы боерык
Россия Федерациясе субъекты норматив актлары		
82, 83 статьялар	Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләре. Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарының аерым вәкаләтләрен Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнарына тапшыру	«Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасы Урман планын раслау турында» 2018 елның 24 декабрдәге ПУ-880 номерлы Указы, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасының урман хужалыгын үстерү» дәүләт программасын раслау турында» 2013 елның 30 июлдәге 531 номерлы карары, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасының региональ яки муниципальара эһәмиятендәге гомуми файдалану автомобиль юллары исемлеген раслау турында» 2022 елның 13 октябрдәге 1099 номерлы карары
82 статьяның 7 өлеше	Татарстан Республикасында гражданнарга үз ихтыяжлары өчен урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе буенча түләү ставкаларын билгеләү	Татарстан Республикасы Тарифлар буенча дәүләт комитетының «Татарстан Республикасында гражданнарга үз ихтыяжлары өчен урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе буенча түләү ставкаларын билгеләү турында» 2020 елның 7 октябрдәге 107-2/нпс-2020 номерлы карары

1 БҮЛЕК. ГОМУМИ МӘГЪЛҮМАТЛАР

1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама

1.1.1. Урманчылык һәм урнашкан урыны

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының Ары урманчылыгы (алга таба – урманчылык), республиканың төньяк-көнбатыш өлешендә, Биектау һәм Этнә районнары территорияләрендә урнашкан.

Урманчылык чиктәш:

- төньякта һәм көнбатышта Мари Республикасы белән;
- көньякта – Зеленодольск һәм Шәһәр яны урманчылыклары белән;
- көнчыгышта – Арча урманчылыгы белән.

Урманчылык территориясенә төньяктан көньякка кадәрге озынлыгы – 45 километр (алга таба – км), көнчыгыштан көнбатышка кадәр – 46 км. Урманчылык конторасы Наратлык поселогында, республика башкаласы Казан шәһәреннән 80 км ераклыкта урнашкан.

Урманчылыкның конторасы урнашкан урын адресы: 422723, Татарстан Республикасы, Биектау районы, Дөбъяз авылы, Наратлык поселогы, Үзәк урамы, 25.
Телефон: (84365) 63-5-19.

1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми мәйданы, урманчылык территориясенә районнар буенча бүленеше

Урманчылык территориясенә муниципаль берәмлекләр буенча бүленеше 1 нче таблицада китерелә.

1 нче таблица

Урманчылыкның төзелеше

Т/с	Урманчылык	Кишәрлек урманчылыкларының аталышы	Урман кварталларының саны	Административ район (муниципаль берәмлек)	Мәйданы, гектар
1	Ары	Ашыт	1-101	Биектау	7444
2		Илләт	1-9, 41, 46-52, 60-62, 90-99	Этнә	1778
			10-40, 42-45, 53-59, 63-89, 100-102	Биектау	7761
		Жәмгысе			9539
Урманчылык буенча барлыгы					16983

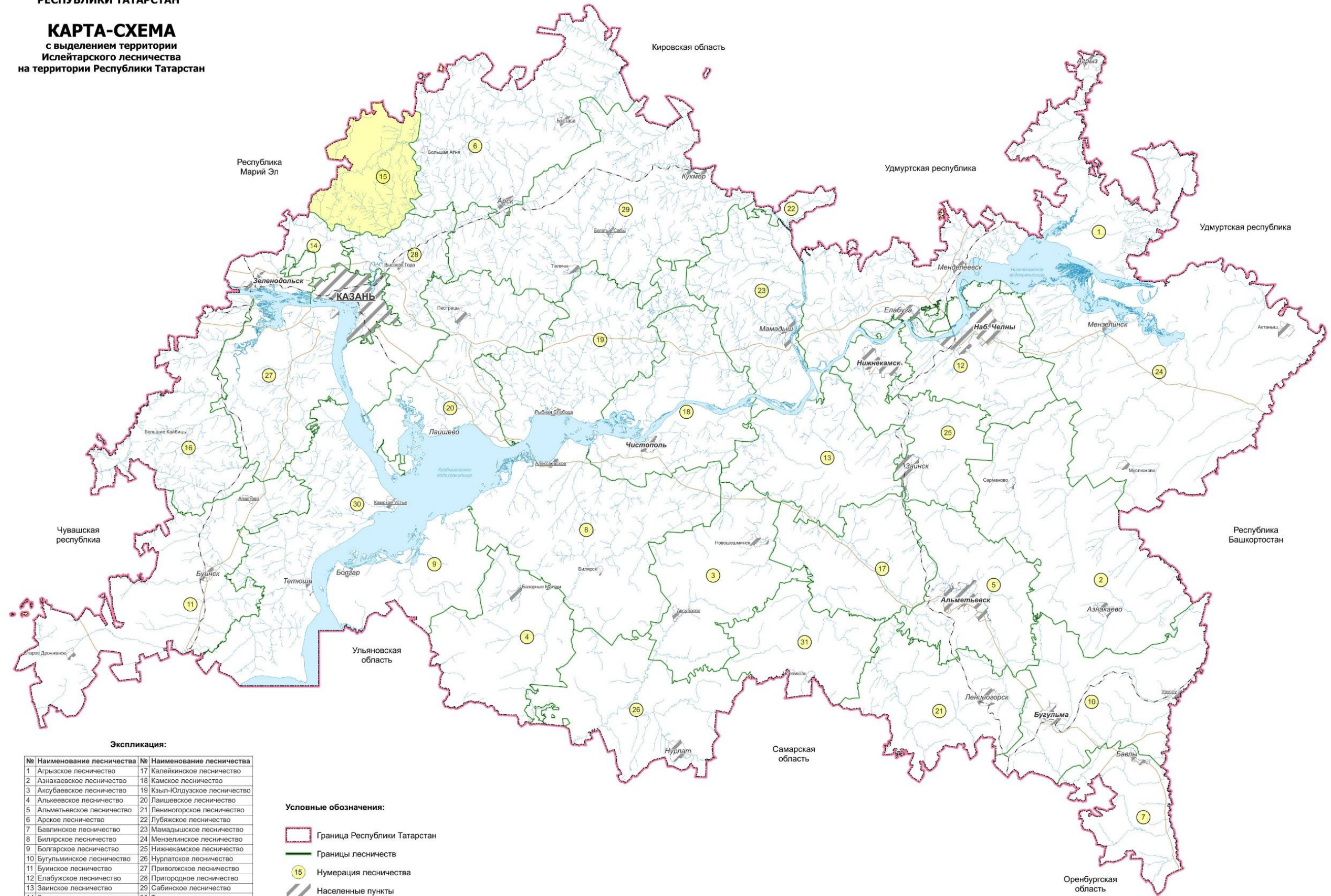
Урманчылыкның урман белән капланучанлыгы тигез түгел. Аның төньяк-көнбатыш өлеше (Иллэт кишәрлеге урманчылыгы) гаять зур урман биләмәләреннән тора, Ашыт кишәрлеге урманчылыгы һәм Иллэт кишәрлеге урманчылыгының калган өлеше – болар төрле зурлыктагы утрау-утрау булып урнашкан урманнар. Территорияләрендә урман фонды урнашкан муниципаль районнарның урманлы өлеше 18,3 процент тәшкил итә.

Урманчылык территориясе бүлеп күрсәтелгән Татарстан Республикасы 1 нче схематик каратада күрсәтелгән.

1 нче карта-схема

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ
МИНИСТЕРСТВО ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

КАРТА-СХЕМА
с выделением территории
Ислейтарского лесничества
на территории Республики Татарстан

Экспликация:

№	Наименование лесничества	№	Наименование лесничества
1	Агрызское лесничество	17	Калейкинское лесничество
2	Азнакаевское лесничество	18	Камское лесничество
3	Аксубаевское лесничество	19	Казь-Юлдузское лесничество
4	Алькеевское лесничество	20	Лаишевское лесничество
5	Альметьевское лесничество	21	Ленингорское лесничество
6	Арское лесничество	22	Лубяжское лесничество
7	Бавлинское лесничество	23	Мамдышское лесничество
8	Биларское лесничество	24	Мензелинское лесничество
9	Болгарское лесничество	25	Нижнекамское лесничество
10	Бугульминское лесничество	26	Нурлатское лесничество
11	Буинское лесничество	27	Приволжское лесничество
12	Елабужское лесничество	28	Пригородное лесничество
13	Зайинское лесничество	29	Сабинское лесничество
14	Зеленодольское лесничество	30	Тетюшское лесничество
15	Ислейтарское лесничество	31	Черемшанское лесничество
16	Кайбицкое лесничество		

Условные обозначения:

- Граница Республики Татарстан
- Границы лесничеств
- 15 Нумерация лесничества
- Населенные пункты
- Ислейтарское лесничество

Масштаб 1 : 2 500 000

1.1.3. Урман үсэ торган зоналар, урманлы районнар һәм урманнарны саклау һәм урман орлыкчылыгы районнарына бүлү зоналары буенча урманчылык урманнарын бүлү

Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Россия Федерациясенен урманнар үсэ торган зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенен урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерыгы белән расланган урман үсэ торган районнар бүленеше нигезендә урманчылык территориясе Россия Федерациясенен Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы урманнар зонасының ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районына кертелгән (2 нче таблица).

2 нче таблица

Урманчылык урманнарын урман үсэ торган зоналарга һәм урманлы районнарга бүлү

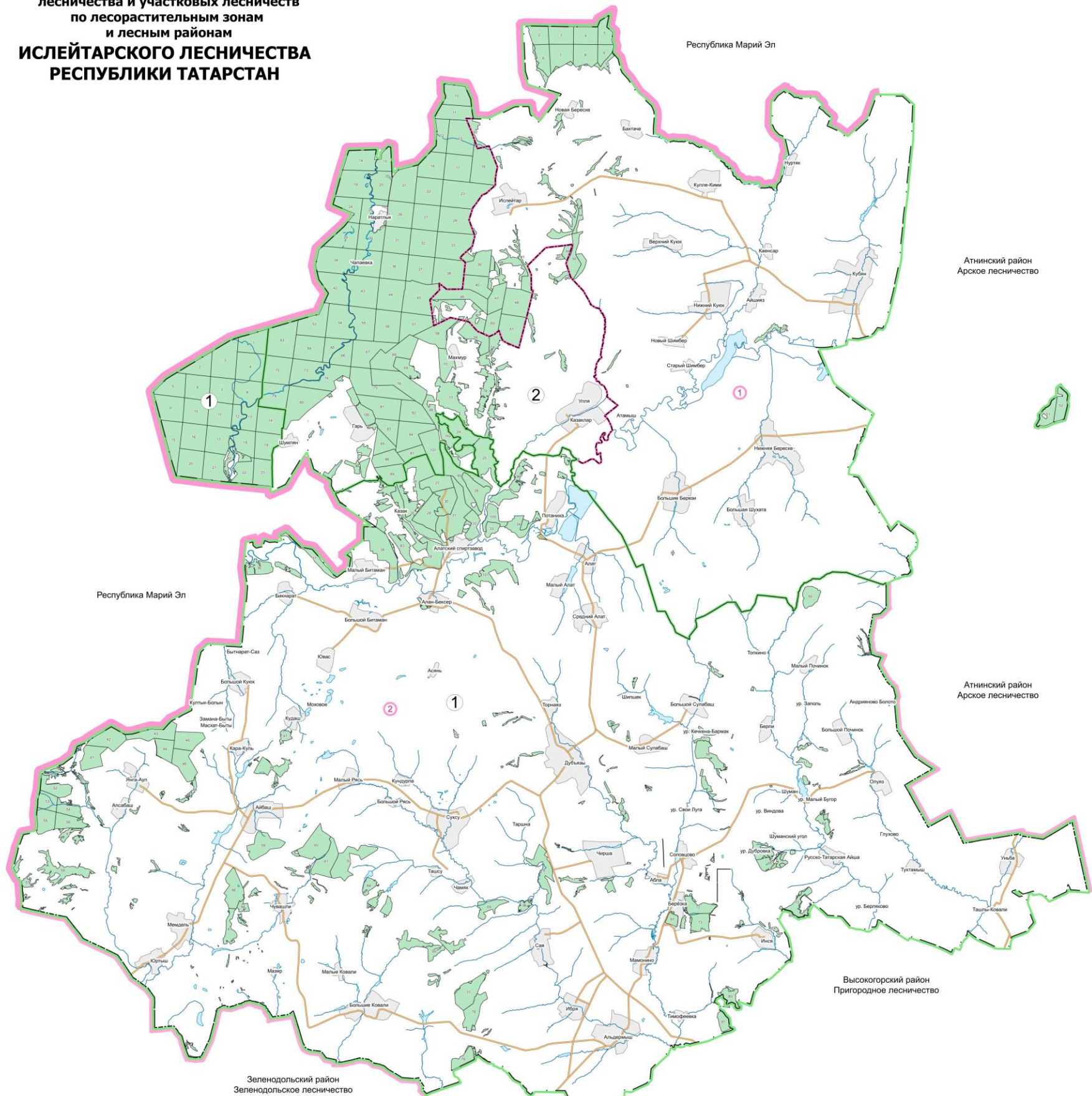
Т/с	Кишәрлек урманчылыклары	Урман үсэ торган зона	Урманлы район	Урманнарны саклау районнарына бүлү зонасы	Урман-орлык буенча районнарга бүленеш зонасы	Урман кварталлары исемлеге	Мәйданы, га
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Ашыт	Ылыслы-киң яфраклы урманнар	Россия Федерациясенен Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар	Урман авырулары буенча уртача хәтәрлек	Нарат өчен - 3, чыршы - 4, карагай - 3, имән - 1	1-101	7444
2.	Илләт					1-102	9539
барлығы							16983

Урманчылык территориясенен һәм кишәрлек урманчылыкларының урманнар үсэ торган зоналарга һәм урманлы районнарга бүленеше 2 нче схематик картада күрсәтелгән.

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ
МИНИСТЕРСТВО ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

КАРТА-СХЕМА
с распределением территории
лесничества и участковых лесничеств
по лесорастительным зонам
и лесным районам
**ИСЛЕЙТАРСКОГО ЛЕСНИЧЕСТВА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН**

№	Участковое лесничество	Площадь, га
1	Ашитское	7444
2	Илетьское	9539
3	Итого	16983

Лесорастительная зона и лесной район:

Зона хвойно-широколиственных лесов:
- Район хвойно-широколиственных (смешанных) лесов европейской части Российской Федерации

Административно-территориальная единица:

1	Атнинский район
2	Высокогорский район

Особо охраняемые природные территории:

1	Государственный природный заказник регионального значения комплексного профиля "Ашит"
2	Государственный природный заказник регионального значения ландшафтного профиля "Чулпан"
3	Государственный природный зоологический (охотничий) заказник регионального значения "Шорский"

Условные обозначения:

- Граница лесничества
- Границы участковых лесничеств
- Граница Республики Татарстан
- Границы административно-территориальных единиц
- Границы административно-территориальных единиц
- Границы кварталов
- Номера участковых лесничеств
- Номера административно-территориальных единиц
- Номера кварталов
- Автомобильные дороги
- Реки, озера, водохранилища
- Реки, ручьи
- Населенные пункты

Масштаб 1 : 300 000

1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм саклагыч урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук саклагыч, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре

3 нче таблица

Урманнарның максатчан билгеләнеше һәм салагыч урман категорияләре буенча бүленеше

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Мәйданы, гектар	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
Жәмгысе урманнар, шул исәптән:	Ашыт	1-101	7444	
	Илләт	1-102	9539	
	Жәмгысе		16983	
1. Саклагыч урманнар барлыгы, шул исәптән			13749	
1.1. су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Ашыт	квартал өлешләре: 8, 11-13, 17, 18, 21, 22, 28, 33, 34, 36-40, 51, 60-62, 82, 83, 86, 100	266	РФ Урман кодексы, РФ Су кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы
	Илләт	элегә квартал өлешләре: 4, 5, 8, 9, 14, 15, 19, 20, 25, 30, 34, 35, 41, 42, 43, 48-50, 54, 55, 64-67, 72-74, 79, 80, 91, 93-95	714	
	Жәмгысе		980	

1.2. табигый һәм бүтән объектларны саклау вазыйфасын үтәүче урманнар, шул исәптән барлыгы:			2684	
1.2.1. саклагыч урман полосаларында урнашкан урманнар (тимер юл транспорты турында Россия Федерациясе законнары, автомобиль юллары турында һәм юл эшчәнлегенә турында законнар нигезендә билгеләнгән тиммер юлларга бүлеп бирелгән полосалар чикләрендә һәм автомобиль юлларының юл буе полосаларында урнашкан урманнар)	Ашыт	әлеге квартал өлешләре: 24, 27, 29, 30, 31, 35, 70, 71, 85	209	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы.
	Илләт	әлеге квартал өлешләре: 21-23, 25-28, 30, 31, 35, 36, 43, 44, 55, 56, 67-69, 76, 81-85, 88, 100-102	853	
	Жәмгысе		1062	
1.2.2. урман паркы зоналарында урнашкан урманнар	Ашыт	кварталлар: 52-59, 64-69, 73-77, 79-81, 89, 93, 95, 99, әлеге квартал өлешләре: 78, 87, 88, 92, 94, 96, 97, 98	1622	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары
	Илләт	-	-	
	Барлыгы		1622	

				министрлығының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы
1.3. кыйммәтле урманнар, шул исәптән			10085	
1.3.1. эрозиягә каршы урманнар (жирләрне эрозиядән саклау өчен билгеләнгән урманнар)	Ашыт	кварталлар: 43, 45, 47, 48, 50, 63, 72, әлеге квартал өлешләре: 40, 51, 70, 71, 78	587	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
	Илләт	Әлеге квартал өлеше: 50	32	
	жәмгысе		619	
1.3.2. фәнни яки тарихи-мәдәни әһәмияткә ия урманнар	Ашыт	-	-	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
	Илләт	кварталлар: 96, 97	23	
	жәмгысе		23	
1.3.3. дала, ярымдала, урман даласы, урман-тундра зоналарында, чүлләрдә, тауларда урнашкан урманнар	Ашыт	кварталлар: 26, 41, 42, 44, 46, 49, 84, 90, 91, 101, әлеге квартал өлешләре: 29, 36, 38, 60, 61, 62, 82, 83, 85-86, 100	1498	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү
	Илләт	кварталлар: 1, 51, 52, 62, 70, 71, 77, 78, 90, 92, 98, 99, әлеге квартал өлешләре: 49, 69, 88, 91,	1569	

	Жәмгысе	93-95, 100-102	3067	һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
1.3.4. су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары	Ашыт	кварталлар: 1-7, 9, 10, 14-16, 19, 20, 23, квартал өлешләре: 8, 11-13, 17, 18, 21, 22	2121	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарға, эксплуатация урманнарына кергү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
	Илләт	кварталлар: 10-13, 16, 17, 24, 29, 32, 37, 45, 53, 57, 63, 75, квартал өлешләре: 14, 15, 19-22, 25-27, 30, 31, 34-36, 42-44, 54-56, 64-68, 72-74, 76, 79-81	4255	
	Жәмгысе		6376	
2. Эксплуатация урманнары	Ашыт	кварталлар: 25, 32, әлеге квартал өлешләре: 24, 27, 28, 30, 31, 33, 34, 35, 37, 39	828	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарға, эксплуатация урманнарына кергү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы
	Илләт	кварталлар: 2, 3, 6, 7, 18, 33, 38, 39, 40, 46, 47, 58-61, 86, 87, 89, әлеге квартал өлешләре: 4, 5, 8, 9, 23, 28, 41, 48, 82-85	2406	
	Жәмгысе		3234	

1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды жирләре составыннан урманлы һәм урмансыз жирләргә сыйфатлама

4 нче таблица

Урманчылык территориясендә урман фондының урманлы һәм урмансыз жирләренә сыйфатлама

т/с	Жирләрнең категориясе	Урманчылык буенча барлыгы	
		Майданы, га	%
1	2	3	4
1	1. Урманнарның гомуми майданы	16983	100
2	2. Урманлы жирләр – барлыгы	16456	96,9
3	2.1. Урман үсемлекләре каплаган жирләр, барлыгы	16426	96,7
4	шул исәптән, урман культуралары	6360	37,4
5	2.2. Урман үсемлекләре белән капланмаган жирләр, барлыгы	220	1,3
6	шул исәптән	179	1,1
	- тоташмаган урман культуралары		
7	– питомниклар һәм урман плантацияләре	11	0,1
8	- көекләр	-	-
9	– һәлак булган урман утыртмалары	-	-
10	- киселгән урыннар	26	0,1
11	- ачык, ташландык урыннар	4	-
12	3. Урмансыз жирләр – барлыгы	337	2,0
13	шул исәптән: сөрүлекләр	1	-
14	- печән чабу урыннары	9	0,1
15	- жәйләүләр	10	0,1
16	- сулар	75	0,5
17	- бакчалар	-	-
18	- юллар, ызаннар	172	1,0
19	– утарлар һәм башка объектлар	6	-
20	- сазлар	24	0,1
21	- комнар	4	-
22	- башка төрле жирләр	36	0,2

1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланыла торган табигать территорияләренә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик челтәрләрен үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама

Хокукий режим РФ Урман кодексының 112 статьясы белән билгеләнә. Бу жирләр әйләнештән алынган яки әйләнешендә чикләнгән (РФ Жир кодексының 27 статьясы).

Махсус сакланыла торган табигать территорияләрендә тыела яисә рөхсәт ителә, гамәлгә ашырыла торган конкрет эшчәнлек төрләре, шул исәптән урманнардан файдалану, аларны саклау яисә янадан житештерү өлкәсендә, РФ Жир кодексы, РФ Урман кодексы, «Махсус сакланыла торган табигать территорияләре

турында» 33-ФЗ номерлы федераль закон, шулай ук аларны үтәү өчен чыгарылган Татарстан Республикасы норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

Урманчылык территориясендә гамәлдәге һәм проектлана торган түбәндәге махсус сакланыла торган табигать территорияләре (алга таба – МСТТ) бар.

Махсус сакланыла торган табигать территорияләре исемлеге

Т/с	Табигый ядкәрнең, тыюлыкның һәм махсус саклана торган башка объектларның аталышы. Аерып чыгару нигезе	Майданы, гектар	Урнашкан урыны, кишәрлек урманчылыгы, квартал	МСТТ профиле	Кыскача сыйфатлама һәм хужалык алып бару тәртибе
1	2	3	4	5	6
1.	Комплекслы профильле «Ашыт» төбәк эһәмиятендәге дәүләт табигый заказнигы. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Ашыт» региональ эһәмияттәге комплекслы профильле дәүләт табигать заказнигы турында нигезләмә раслау турында» 2005 елның 20 июнендәге 295 номерлы карары.	23,0	Илләт, кварталлар: 96, 97	Комплекслы	Үсемлекләрнең, хайваннарның, кошларның табигый резерваты. Тыюлыклы табигатьне саклау режимы.
2.	«Чулпан» төбәк эһәмиятендәге ландшафт профильле дәүләт табигать тыюлыгы. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасы Биектау районы «Чулпан» күмәк хужалыгы территориясен «Чулпан» дәүләт табигать туфрак тыюлыгы итеп игълан итү турында» 1999 елның 7 маендагы 291 номерлы карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Чулпан» төбәк эһәмиятендәге комплекслы профильле дәүләт табигать заказнигы турында нигезләмә раслау турында» 2004 елның 19 августындагы 379	24,0	Ашыт, 67 нче квартал, 4, 6 нчы бүлемтекләр, 94 нче квартал, 20, 22, 29-43 нче бүлемтекләр	Ландшафт	Эталонлы ачык-соры урман туфраклары. Тыюлыклы табигатьне саклау режимы.

	номерлы карары.				
3.	Региональ эһәмияттәге «Шор» дәүләт табигать зоология тыюлыгы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2019 елның 1 февралендәге 64 номерлы карары	6840,0	Илләт, кварталлар: 10-24, 26-29, 31-33, 53-57, 63-67, 72-74, 79, 80 Ашыт, кварталлар: 1-23	Зоологик	Заказник эшчәнлеген оештыруның төп бурычлары түбәндәгеләр: бер төр табигать комплекслары өчен уңайлы шартлар тудыру һәм кыр тавыклары, суерлар, куянсыманнарның югары тыгызлык дәрәжәсен тәэмин итү; хайван төрләрен саклау һәм алардан актив файдалануны берләштерү. Тыюлык территориясендә суер, шадра үлән, куянсыманнар һәм табигый комплекслар яшәшенә куркыныч белән яңый торган теләсә нинди эшчәнлек тыела.

1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарга сыйфатлама

Татарстан Республикасы территориясендә сыйфатламалары буенча илкүләм мирас урманнарына кергү өчен тиешле урманнар юк.

1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланьрга тиешле биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыклары исемлеге

Биологик күптөрлелекне саклау -- урман хужалыгы эшчәнлеген алып баруда зарури шарт. Ул саклык урманнарында, махсус сакланучы урман кишәрлекләрендә генә түгел, ә диләнке эшләре гамәлгә ашырылганда да тәэмин ителергә тиеш.

Урман кишәрлекләрендә кисү эшләре уздырылганда тереклек итү тирәлеге шартлары шактый үзгәрә. Үсеш алуның үзгәргән шартларында, яңа шартларга хас булганча, бары тик урман биоценозлары гына яши ала, шуңа күрә тереклек тирәлеген тамырдан үзгәртә торган тоташ кисү барышында биотопларны (биоценоз биләгән киңлекләренң абиотик факторлары буенча беришлеләренә карата) максимал саклау мөһим.

Үсемлекләренң һәм хайваннарның урман төрләре тереклек итә торган шартлар төрлелеген саклау өчен диләнкеләрне аерып чыгарганда һәм таксацияләгәндә әһәмиятле биотоплар (әһәмиятле объектлар) – кисү эшләре кагылмый торган һәм биотөрлелекне саклау өчен әһәмиятле булган, зур булмаган жир кишәрлекләре аерып чыгарыла, ә диләнкеләр эшләнгәндә, – саклана.

Аларның булуы билгеле бер дәрәжәдә табигый жимерелү нәтижеләрен имитацияләргә булыша, киселгән урыннарда урман тирәлеген сакларга һәм торгызырга ярдәм итә. Элеге объектлар Россия Кызыл китабына һәм/яки төбәкләрдәге Кызыл китапларга кертелгән, сирәк очрый торган һәм нәзберек булган тереклек организмнары төрләренң потенциал тереклек итү урыннары булып тора.

Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланырга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары 20 нче таблицада чагылдырылды.

20 нче таблица.

Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланырга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары

Т/с	Биологик күптөрлелек объектлары	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
1.	Даими һәм вакытлы су агымнары	Су агымының аерым ачык күренеп тора торган үзәнә. Вакытлы су агымы даими рәвештә су басу эшләре буенча ачыкланырга мөмкин. Кору жәйдә су агымы кибәргә мөмкин	Әгәр нормативларда башкача билгеләнмәсә, даими су агымнары өчен киңлеге кимендә 50 м, вакытлы су агымнары үзәннәре буйлап кимендә 20 м буфер зоналары билгеләнә. Буфер зонасы инде урман баскан тугайлык булырга тиеш түгел һәм су агымы үзәннән башлап яисә урмансыз тугайлыктан башлап һәр ягыннан үлчәнә. Искәрмә: буфер зонасына мәжбүри рәвештә сөзәк таулар һәм тамыр токымнары чыккан

Т/с	Биологик күптөрлелек объектлары	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күлэмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
			урыннар кертелергә тиеш
2.	Кизләүләр (чишмәләр), грунт сулары чыгу урыннары	Төптә кизләүләр аерылып торырга мөмкин, яисә су таудан агучы чишмә рәвешендә агып чыга. Чишмә карст бүрәнкәсеннән агып чыгарга мөмкин	Чишмәләр буйлап (алар чыккан урыннар тирәли) киңлеге кимендә 50 м буфер зоналары аерыла. Дәвалану яисә савыктыру максатларында файдаланыла торган, шулай ук зиярәт кылу объекты булып хезмәт итүче (изгеләр чишмәсе) чишмәләр тирәли буфер зонасы киңәйтелергә мөмкин – аерым тәртиптә билгеләнә.
3.	Сазланган уйсулыклар һәм вакыты-вакыты белән су баса торган урыннар	Әлеге кишәрлек артыгы белән дымланган: су өслеккә чыккан яисә аяк белән басканда бүселеп чыга. Объект чикләрендә – артык дымланган урман типларының туфрак катламы. Кырые буйлап, шулай ук объектлар чикләрендә агачлар юк яисә товарлык дәрәжәсе аз булган агачлар гына үсә	Су баса торган кишәрлек кырые буйлап су өслектә тора яисә басканда чыга. Рельефта түбәнрәк урында, туфрак өсте капламы чигендә, чиге буйлап туфрак өсте катламы һәм агачлыктар сыйфатында.
4.	Күлләрнең, сазларның һәм башка ачык урыннарның ярлары буйлап урман кашаклары, сазлыктарда зур булмаган утраулар	Ачык киңлекләренә (күлләр, сазлар, болыннар) ярларында урман кашакларын аерып чыгару урман корылышы буенча саклагыч полоса билгеләнмәгән очракта башкарыла	Киңлеге кимендә 50 м урман кашагы күл суыннан алып яисә ачык башка урын киселешеннән башлап үлчәнә. Ләкин, әгәр күлдә утраучык яисә сазланган урын булса, буфер зонасын каты яр кырыеннан яисә сазлык яки ачык территория кырыеннан башлап үлчиләр. Шулай ук сазлык белән әйләндереп алынган зур булмаган (0,5 гектарга кадәр) утраулар да билгеләнә. Искәрмә: әгәр әлеге күл яисә сазлык хайваннарның сезонлы туплану һәм үрчү урыны, сирәк очрый торган һәм нәзберек төрләрнең фактта тереклек итү урыны булып торса, ул очракта буфер зонасы киңәйтелергә тиеш
5.	Чокырлар, су агымнарының тирән үзәнлекләре, башка төрле сөзәклекләр	Су агымнарының тирән кергән үзәнлекләре һәм чокырлар – тауның текәлегә 10° башланып киткәндә. Башка текә таулар (киртләчләр, текә ярлар) – тауның текәлегә кимендә 20° булган	Нормативларда башкача билгеләнмәсә, сөзәк тау өсте һәм асты буйлап киңлеге кимендә 15-20 метрлы буфер зоналары билгеләнә. Сөзәк

Т/с	Биологик күптөрлелек объектлары	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
		очракта	тауның үзе һәм буфер зонасы эһәмиятле объект булып тора.
6.	Төп токымнарның, урман белән капланган калкулыкның шәрә урыннары, известьлы токым, ачык комлы кишәрлекләр, дюналар, таш чәчелгән урыннар	Куәте аз булган туфрак үсемлекләре белән капланган, төп токымнар шәрәләнә торган урыннар. Таш чәчелгән урыннар – төрле зурлыктагы һәм шомалыктагы ташлар жыелмасы. Тау битләрендә, тау киртләчләрендә, ярларда һәм алар янәшәсендә еш очрый. Ташлы һәм шәрәләнгән урыннар аз куәтле туфрак үсемлекләре белән капланырга мөмкин. Комлы дюналар өлешчә аз куәтле туфрак-үсемлек катламы белән ныгытылырга мөмкин	Объект кишәрлекнең төп токымнары шәрәләнгән чиге буйлап яисә таш чәчелгән урын чиге буйлап билгеләнә. Таш чәчелгән, төп токымнар шәрәләнгән урын, дюна комплексы кырыеннан киңлеге кимендә 20 метрлы буфер зонасы билгеләнә.
7.	Аерым зур йомры ташлар һәм кантарлар	Лишайниклар һәм үсемлекләр белән капланган аерым зур йомры ташлар (2 куб.метрдан башлап) һәм кантарлар	Аерым зур йомры ташларны майданлы объектны билгеләмичә генә билгеләргә була, аларның тупланышы майданлы объект буларак билгеләнә
8.	Карст элементлары	Известькатнашмалы токым ятмалары якин яткан урыннарда ярыклар, бүрәнкәләр, юкка чыга торган су агымнары һәм сулыклар, коры үзәнлекле сазлыклар. Калын известьташ катламының су белән юылган куышлыклары. Өслегендә уйсулыклар, жимерек, ярык урыннар күренә. Карст элементлары белән чишмәләр, кизләүле сазлыклар бәйлә булырга мөмкин. Өслегендә шәрәләнгән известьташлар күренергә мөмкин	Объект тирәли уйсулык, куышлык кырыеннан киңлеге кимендә 20 метрлы буфер зонасы билгеләнә.
9.	Ачык һәм ярымачык урыннар	Урман белән капланмаган кишәрлекләр: зур булмаган аланлыклар, сирәклекләр, болынлыклар һ.б. (шул исәптән сазлыкланган). Агачларның тулылыгы 0,4 ким. Запас гектарына 50 куб.метрдан кимрәк	Чиге буйлап агачлар арасында (тулылыгы һәм запасы ким булган кишәрлек)
10.	Таркалу тәрәзәләре чыбык-чабык һәм жил аударган агачлар-туфрак комплекслары белән тупланган	Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәге аунаклар бар (диаметры 20 сантиметрдан (алга таба – см) башлана). Жил аударган агач-туфрак комплекслары (ВПК) -- зур агачларның тамыр системасы һәм туфракның өске катламнары белән бергә аву нәтижәсе	Таркалу тәрәзәләрен табигый яңару төркемнәре, шулай ук башка объектлар белән берлектә билгеләү максатка ярашлы була. Билгеләү эше объект чикләре буенча башкарыла
11.	Коры-сары, биек түмәрләр, куышлы агачлар, берән-	Төрле токымнардан зур күләмле (диаметры 20 см башлана торган) коры-сары. Куышлы һәм тукран тукуган	Диләнке эшлэгәндә куркыныч тудырмый торган коры-сарыны саклау максатка

Т/с	Биологик күптөрлелек объектлары	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
	сэрэн ятучы зур чыбык-чабыклар	эзләре булган коры-сары аеруча кыйммәтле була. 2-5 м биеклегендәге һәм 20 см зуррак диаметрлы табигый эре түмәрләр. Куышлы агачлар. Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәге чыбык-чабыклар (диаметры 20 см башлана)	ярашлы була. Корыган һәм куышлы тере агачлар зарури сакланырга тиеш
12.	Күп еллык агачлар һәм аларның чәчәкләләре, жыйнак биологик кыйммәтле урыннар	Берән-сэрэн күп еллык агачлар, аларның чәчәкләләре һәм жыйнак биологик кыйммәтле кишәрлекләре	Күп еллык, янгынга каршы корытылган наратлар, карт усак, кара зирек, кәжә талы аеруча кыйммәтле. Агачларның ябалдашы яхшы үсеш алган һәм жылга каршы торырга сәләтле булырга тиеш. Күп еллык агачларның чәчәкләләре һәм жыйнак биологик кыйммәтле өлешләре составында агачларны саклау оптималь булып тора
13.	Төбәк өчен сирәк токым агачлары	Киң яфраклы токымлы агачлар: имән, корычагач, карама, өрәңге, юкә.	Сирәк токым агачларының жыйнак төркемнәрен һәм шушы токымнарга караучы берән-сэрэн агачларны үз эченә алган чәчәкләләре саклана.
14.	Сирәк һәм терлек азыгы булган куаклыклар	Чикләвек куагы, артыш, миләш, гөлжимеш, зелпе куаклары һ.б.	Сөйрәнмәләрдән башка саклана
15.	Яңартылуның гамәлдәге төркемнәре	Киселгән урыннарда үсеш алырга мөмкин булган ышанычлы үренте төркемнәре. Дренажланган урыннарда агач чыбылдыгы тәрәзәләрендә яңартылу төркемнәре, эре аунак өемнәре тупланган урыннарда чыршы шытып чыккан	Үренте чәчәкләләре яңартылуның югары тыгызланган өлеше чикләре буенча билгеләнә
16.	Сирәк очраучы һәм нәзберек үсемлекләренң һәм гөмбәләренң тереклек итү урыннары	Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм/яисә төбәк Кызыл китабына кертелгән сирәк очрый торган һәм нәзберек үсемлек һәм гөмбә төрләренң яңа ачыкланган даими тереклек итү урыннары	Төрләренң биологиясе һәм экологик таләпләре нигезендә билгеләнә. Күпчелек сирәк төрләрен билгеләве авыр булганга күрә, сирәк төр һәм аларны саклау өчен зарури чикләре булу-булмавын тәгаенләштерү өчен биология белгеченә мөрәжәгать итәргә киңәш ителә. Әгәр бер нөсхә яисә затларның жыйнак төркеме ачыкланса, алар

Т/с	Биологик күптөрлелек объектлары	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күлэмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
			тирәли киңлеге кимендә 50 метрлы буфер зонасын билгеләргә кирәк
17.	Куышлы агачлар	Берән-сәрән тере яки куышлы коры агачлар	Аерым агачлар яки агач төркемнәре рәвешендә жилгә каршы торучанлыкны, бөжәк ашаучы кошларны күчерү урыннарын тәэмин итү өчен, шулай ук башка кыйммәтле объектлар составында саклана
18.	Зур оялыклары булган агачлар	Зур оялыклары булган агачлар саклана, диаметрында 1 метрдан зуррак оялар, шулай ук эре оялар тупланган урыннар махсус кыйммәткә ия	1 м һәм аннан зуррак диаметрлы оялар өчен буфер зонасының киңлеге - 500 м (елның теләсә кайсы вакытында), ә калган оялар өчен 100-300 м кимрәк булырга тиеш (кошларның күздә тотылган төренә карап). Буфер зонасының зурлыгы орнитолог белгеч тарафыннан тикшерү, ояның кемгә каравын һәм статусын билгеләү нәтижеләре буенча тәгаенләштереләргә мөмкин
19.	Зур кырмыска оялары	0.5 м биегрәк булган кырмыска оялары	0.5 м биегрәк булган кырмыска оялары тирәли 20 м радиуста кисүләп тыелган буфер зонасы аерып чыгарыла

1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасы ясауга бәйле булмаган объектларга, әлегә объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү чараларына территорияль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Яклай торган урманнар, эксплуатация урманнары һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген раслау турында» 2012 елның 17 июлендәге 1283-р номерлы буюы.

РФ Урман кодексының 13 статьясы нигезендә урман юллары урманнардан теләсә нинди файдалану ысулында, шулай ук урманнарны саклау һәм яңадан үрчетү максатларында да төзеләргә мөмкин.

Гамәлдәге урман юлларына сыйфатлама киләсе таблицада китерелде.

Урман юлларына сыйфатлама

т/с	Юлларның төрләре	Юлларның озынлыгы, км
-----	------------------	-----------------------

		Барлығы	Урман хужалыгы (типлары буенча)				Гомуми
			I тип	II тип	III тип	Жәмгы-се	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Юллар, барлығы	121	2	31	63	96	25
2	шул исәптән						
3	а) автомобиль	121	2	31	63	96	25
4	алардан:						
5	каты түшәмәле	10	-	-	-	-	10
6	грунт	111	2	31	63	96	115
7	шул исәптән						
8	ел әйләнәсе кулланыла торган	12,5	-	-	-	-	12,5

Урманчылык территориясендә булган гомуми файдаланудагы барлык автомобиль юллары һәм урман хужалыгы юллары агач материалы саты һәм эшкәртү урыннарына чыгару юллары булып хезмәт итә.

Урман эшкәртү инфраструктурасы (әзерләнгән агач материалын эшкәртү объектлары, биоэнергетика объектлары һәм башкалар) агач материалы белән башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен төзелә. РФ Урман кодексының 14 статьясына ярашлы рәвештә, саклагыч урманнарда, шулай ук РФ Урман кодексында, башка федераль законнарда каралган башка очракларда урман эшкәртү инфраструктурасын булдыру һәм эксплуатацияләү тыела.

Урманчылык территориясендә урман эшкәртү объектлары юк.

Урман инфраструктурасын булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү урман фонды жирләрендә РФ Урман кодексының 21 һәм 21.1 статьяларына ярашлы рәвештә башкарыла.

Территориаль планлаштыру схемасы буенча урманчылык территориясендә өстәмә объектлар планлаштырылмый. Башка категориягә караган, урман урнашкан жирләрдә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү урманнарның максатчан билгеләнеше буенча башка федераль законнарда каралган очракларда рөхсәт ителә.

Урман инфраструктурасын булдыруга бәйле булмаган капитал төзелеш объектларын төзү, реконструкцияләү, капитал ремонтлау яки эксплуатацияләү өчен кулланылган жирләр РФ Урман кодексының 21 статьясының 9 өлеше нигезендә рекультивацияләнергә тиеш.

Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман кишәрлегенә проект документациясе составына һәм эчтәлегенә, аны әзерләү тәртибенә таләпләрне раслау турында» 2022 елның 31 гыйнварындагы 54 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарда агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләренә ярашлы рәвештә, шулай ук РФ Урман кодексында һәм башка федераль законнарда каралган очракларда, агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын саклагыч урманнарда урнаштыру тыела.

Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча, гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигать территорияләрен, урман, урман эшкәртү

инфраструктурасы объектарын, урман инфраструктурасы булдыруга бэйле булмаган объектарны тамгалап, кварталлар буйлап бүлгэлэнеше 3 номерлы карта-схемада күрсәтелде.

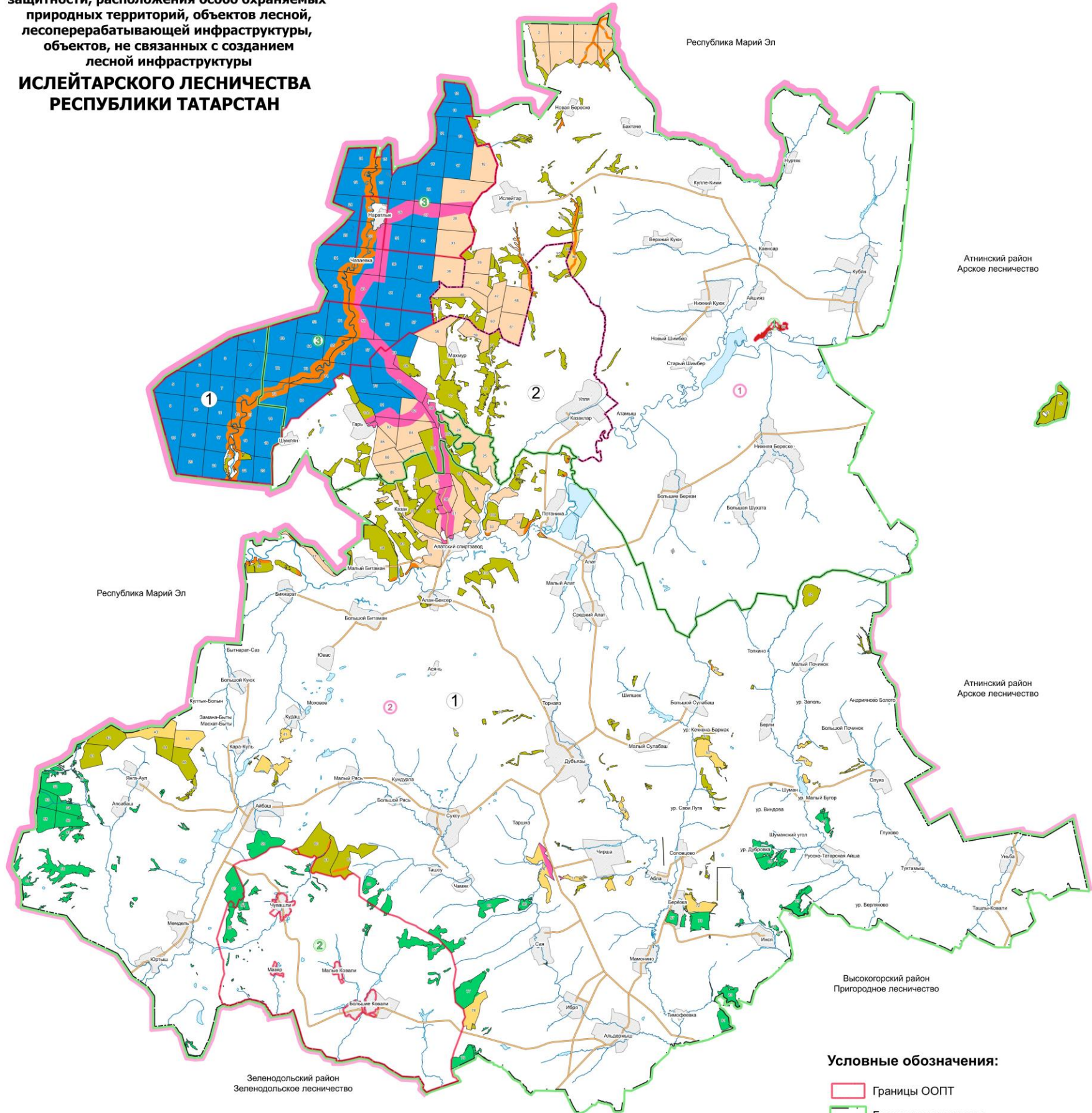
РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ
МИНИСТЕРСТВО ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

КАРТА-СХЕМА

подразделения лесов по категориям
защитности, расположения особо охраняемых
природных территорий, объектов лесной,
лесоперерабатывающей инфраструктуры,
объектов, не связанных с созданием
лесной инфраструктуры

**ИСЛЕЙТАРСКОГО ЛЕСНИЧЕСТВА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН**

№	Участковое лесничество	Площадь, га
1	Ашитское	7444
2	Илетское	9539
3	Итого	16983

Категория защитности:

- Леса, расположенные в водоохранных зонах
- Леса, расположенные в защитных полосах лесов
- Леса, расположенные в лесопарковых зонах
- Противозерозионные леса
- Леса, имеющие научное или историко-культурное значение
- Лесостепные леса
- Запретные полосы лесов, расположенные вдоль водных объектов
- Эксплуатационные леса

Административно-территориальная единица:

- 1 Атнинский район
- 2 Высокогорский район

Особо охраняемые природные территории:

- 1 Государственный природный заказник регионального значения комплексного профиля "Ашит"
- 2 Государственный природный заказник регионального значения ландшафтного профиля "Чулпан"
- 3 Государственный природный зоологический (охотничий) заказник регионального значения "Шорский"

Условные обозначения:

- Границы ООПТ
- Граница лесничества
- Границы участковых лесничеств
- Граница Республики Татарстан
- Границы административно-территориальных единиц
- Границы административно-территориальных единиц
- Границы кварталов
- 1 Номера ООПТ
- 1 Номера участковых лесничеств
- 1 Номера административно-территориальных единиц
- 10 Номера кварталов
- Автомобильные дороги
- Реки, озера, водохранилища
- Реки, ручьи
- Населенные пункты

Масштаб 1 : 300 000

1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Урман мөнәсәбәтләрендә Россия Федерациясе, Россия Федерациясе субъектлары, муниципаль берәмлекләр, гражданнар һәм юридик затлар катнаша (РФ Урман кодексының 4 статьясы).

Шул ук вакытта, РФ Урман кодексының 5 статьясы нигезендә, урман динамикалы рәвештә яңартыла һәм трансформациягә бирелә торган табигый ресурс буларак карала, чөнки югарыда аталган статья нигезендә урманнардан файдалану, аларны саклау һәм яңадан үрчетү экологик система яки табигый ресурс кебек урман төшенчәсеннән чыгып гамәлгә ашырыла.

Урманчылык территориясендә урманнардан кварталларга бүлөп рөхсәтле файдалану төрләре 5 нче таблицادا күрсәтелә.

5 нче таблица

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Майданы, гектар
Агач эзерләү (РФ Урман кодексының 25, 29 статьялары)	Ашыт	1-101	7444
	Илләт	1-102	9539
	Жәмгысе		16983
Терлек азыгы эзерләү (РФ Урман кодексының 25, 31 статьялары)	Ашыт	1-101	0
	Илләт	1-102	0
	Жәмгысе		0
Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю (РФ Урман кодексының 25, 32 статьялары)	Ашыт	1-101	7444
	Илләт	1-102	9539
	Жәмгысе		16983
Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәре жыю (РФ Урман кодексының 25, 35 статьялары)	Ашыт	1-101	7444
	Илләт	1-102	9539
	Жәмгысе		16983
Ау хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 36 статьялары) Тыела: урман-парк зоналары, яшел зоналар, эгәр эшчәнлекнең әлеге төрләрен гамәлгә ашыру урман утыртмаларын кисү яки аучылык инфраструктурасы объектларын булдыруга китереп чыгармаса, шәһәр урманнары	Ашыт	кварталлар: 1-51, 60-63, 70-72, 78, 82-86, 90, 91, 100, 101, квартал өлешләре: 87, 88, 92, 94, 96-98	5839
	Илләт	1-102	9539
	Жәмгысе		15378
Авыл хужалыгын алып бару (РФ Урман кодексының 25, 38 статьялары), һәм балыкчылыктан тыш, балыкчылыкны гамәлгә ашыру (25 статьяның 6.1 пункты) Тыела: урман паркы зоналары, шәһәр урманнары.	Ашыт	кварталлар: 1, 2, 4-7, 9, 10, 15, 16, квартал өлешләре: 3, 8, 11-14, 17-32, 34-46, 48, 50, 51, 60-62, 70-72, 78, 82-85, 87, 91, 92, 97,	2892

махсус саклана торган кишәрлекләр, яшел зоналар, печән чабу белән умартачылыктан гайре тыела.		100, 101	
	Илләт	кварталлар: 3, 6, 7, 11-13, 16, 38-40, 44, 49, 53, 56, 61, 63, 68, 82, 84, 88, 90, 101, әлеге кварталларның бер өлеше: 1, 2, 4, 5, 8-10, 14, 15, 17-37, 41-43, 45-48, 50-52, 54, 55, 57-60, 62, 64-67, 69-81, 83, 85-87, 89, 91-94, 96, 97, 99	7341
	Жәмгысе		10233
Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 40 статьялары)	Ашыт	1-101	7444
	Илләт	1-102	9539
	Жәмгысе		16983
Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 41 статьялары)	Ашыт	1-101	7444
	Илләт	1-102	9539
	Жәмгысе		16983
Урман плантацияләре булдыру һәм аларны эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 42 статьялары) Тыела: саклык урманнары, махсус сакланыла торган кишәрлекләр	Ашыт	квартал өлешләре: 24, 25, 27, 28, 30, 32, 34, 35, 37, 39	592
	Илләт	кварталлар: 3, 6, 7, 38-40, 46, 61, квартал өлешләре: 2, 4, 5, 8, 9, 18, 23, 28, 33, 41, 47-60, 82-89	2176
	Жәмгысе		2768
Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү (Россия Федерациясе Урман кодексының 25, 39 статьялары)	Ашыт	1-101	7444
	Илләт	1-102	9539
	Жәмгысе		16983
Урман питомниклары булдыру һәм аларны эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 39.1 статьялары)	Ашыт	1-101	7444
	Илләт	1-102	9539
	Жәмгысе		16983
Жир асты байлыктарын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм табу (РФ Урман кодексының 25, 43 статьялары). Тыела: урман-парк зоналары, яшел зоналар, шәһәр урманнары; РФ Урман кодексының 114 статьясы нигезендә, жир асты байлыктарын геологик өйрәнү урман-парк зоналарында рөхсәт ителә	Ашыт	кварталлар: 1-51, 60-63, 70-72, 78, 82-86, 90, 91, 100, 101, квартал өлешләре: 87, 88, 92, 94, 96-98	5839
	Илләт	1-102	9539
	Жәмгысе		15378
Сусакалагычлар һәм бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, дингез портлары, дингез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 44 статьялары)	Ашыт	1-101	7444
	Илләт	1-102	9539
	Жәмгысе		16983
Линияле объектлар төзү, аларны	Ашыт	1-101	7444

үзгэртєп кору, эксплуатациялэу (РФ Урман кодексының 25, 45 статьялары) * Гамэлдэге линияле объектлар, шул исэптэн, РФ Урман кодексында элєге куллану төрє буенча чиклэлэр кертєлгэн саклагыч урманнар категориясендэ дэ, кулланылырга мөмкин.	Иллэт	1-102	9539
	Жэмгысе		16983
Агач материалы һәм башка төрлє урман ресурслары эшкэртү (РФ Урман кодексының 25, 46 статьялары) Тыела: саклык урманнары, махсус сакланыла торган кишэрлєклэр	Ашыт	Элєге кварталларның бер өлөшє: 24, 25, 27, 28, 30, 32, 34, 35,37, 39	592
	Иллэт	кварталлар: 3, 6, 7, 38-40, 46, 61, квартал өлөшлэрє: 2, 4, 5, 8, 9, 18, 23, 28, 33, 41, 47-60, 82-89	2176
	Жэмгысе		2768
Рекреация эшчэнлєген гамэлгэ ашыру (РФ Урман кодексының 25, 47 статьялары)	Ашыт	1-101	7444
	Иллэт	1-102	9539
	Жэмгысе		16983

2 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН РӨХСӘТЛЕ ФАЙДАЛАНУ НОРМАТИВЛАРЫ, ПАРАМЕТРЛАРЫ ҺӘМ ЧОРЛАРЫ, УРМАННАРНЫ САКЛАУ ҺӘМ ЯҢАДАН ҮРЧЕТҮ НОРМАТИВЛАРЫ

2.1. Урманнарда агач материалы эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнарда агач материалы эзерләү өчен файдалану РФ Урман кодексының 29, 29.1, 30 статьялары, Россия Табиғат ресурслары һәм экология министрлыгының «Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыкта агач материалын эзерләү кагыйдәләрен һәм агач материалын эзерләү үзгәртүләрен раслау турында» 2020 елның 1 декабрендәге 993 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалын эзерләү кагыйдәләре белән регламентлана.

Агач материалы эзерләү эшкүарлык эшчәнлегенә максатларында гражданнар, юридик затлар тарафыннан, шулай ук гражданнар тарафыннан – шәхси максатларда (жылыту, төзелмәләр торгызу һ.б. өчен) гамәлгә ашырылырга мөмкин.

«Татарстан Республикасында урманнарда файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда каралган искәртмәле очрактарда урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре нигезендә дәүләт ихтыяжларын яки муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен агач материалы эзерләүгә гамәлгә ашыру рөхсәт ителә.

Чикләндә агач материалы эзерләү өчен урманнарда файдалану рөхсәт ителгән кварталлар исемлегенә 5 нче таблицада күрсәтелә.

Әгәр РФ Урман кодексында башкасы билгеләнмәгән булса, диләккә (кисү өчен билгеләнгән урман утыртмалары урнашкан территориядә) агач материалын эзерләү өчен кисүләргә гамәлгә ашыру рөхсәт ителә (РФ Урман кодексының 23.1 статьясы):

- 1) өлгергән, картайган урман утыртмаларын;
- 2) урманнарны саклау буенча чаралар үткәргәндә уртача яшьтәгә, өлгергән, картайган урман утыртмалары;
- 3) РФ Урман кодексының 13, 14, 21 һәм 21.1 статьяларында каралган объектларны төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен, РФ Урман кодексының 68.3 статьясында каралган эшләрне башкару өчен билгеләнгән теләсә кайсы яшьтәгә урман утыртмалары.

Агач материалы эзерләү эше эксплуатация урманнарында, саклагыч урманнарда гамәлгә ашырыла, әгәр РФ Урман кодексында, бүтән федераль законнарда башкасы каралмаса.

Саклагыч урманнарда тоташ кисүләргә РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә каралган очрактарда һәм сайланма кисүләргә үзләренә тирәлек хасил итә, су саклай торган, санитар-гигиеник, савыктыру һәм башка төрле функцияләрен югалта башлаган урман утыртмаларын саклагыч урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар башкара торган фойдалы функцияләргә саклануын тәмин итә торган урман утыртмаларына алмаштыруны тәмин итмәгән очрактарда гамәлгә ашырыла, әгәр РФ Урман кодексында башкача билгеләнмәгән булса.

Урман агачларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, эзерлэнгән агач материалын алып чыгу агач материалы эзерләү максатларында урман кишәрлегеннән файдаланучы зат тарафыннан урман декларациясе буенча декларацияләнә торган чор башланган датадан 12 ай эчендә гамәлгә ашырыла. Агач материалы урман агачларын сату-алу шартнамәсе яисә РФ Урман кодексының 19 статьясының 5 өлешендә күрсәтелгән контракт нигезендә эзерлэнгән очракта, агачларны кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу эшләре шартнамәдә яисә контрактта билгелэнгән вакыт эчендә тиешенчә гамәлгә ашырыла.

Урман агачларын, тарттыруның (транспорт белән күчәрүнең), өлешчә эшкәртүнең, саклауның, алып чыгуның вакытлары урманнан файдаланучы затның язмача гаризасы нигезендә, вәкаләтле орган тарафыннан иң күбе 12 айга арттырылырга мөмкин.

Файдалану өчен билгелэнгән диләнке күләменнән (агач алуның рөхсәт ителгән күләменнән) артып китүче күләмдә, шулай ук кисентеләр яшен бозып, агач материалы эзерләү тыела.

2.1.1. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгелэнгән диләнке күләме

Файдалану өчен билгелэнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару РФ Урман кодексының 29 статьясы, «Файдалану өчен билгелэнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы Рослесхоз боерыгы, «Кисентеләрнең яшен билгеләү турында» 2015 елның 9 апрелендәге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Әлеге урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын сайланма кисүләр буенча файдалану өчен билгелэнгән диләнке күләме 6 нчы таблицада китерелә.

Әлеге урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган агачларны сайланма кисүләр буенча диләнке исәпләмәсе 7 нчы таблицада китерелә.

Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
тамыр	1	-												
Матди кыйммәт	-	-												
эшкә яраклы	-	-												
Хужалык бүлемтеге – каен														
Барлыгы хисапка кертелгән	31,0	6,60									17,2	3,14	13,8	3,46
Уртача сайлап алу проценты		15										15		
гомуми запас														
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	17,2	0,47									17,2	0,47		
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
тамыр	2	0,1												
Матди кыйммәт		0,1												
эшкә яраклы		-												
Хужалык бүлемтеге – усак														
Барлыгы хисапка кертелгән	73,0	17,0			4,1	1,15	4,8	1,08	43,0	8,71	14,3	3,05	6,8	3,01
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		25				30		30		25		15		
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	66,2	5,30			4,1	0,34	4,8	0,32	43,0	2,18	14,3	0,46		
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
тамыр	9	0,6												
Матди кыйммәт		0,5												
эшкә яраклы		0,1												
Сайланма кисү														

Ел саен файдалану өчен билгелэнэ торган дилэнке күлөме:														
тамыр	4	0,2												
Матди кыйммэт		0,2												
эшкэ яраклы		0,1												
Хужалык бүлөмтеге – юкэ														
Барлыгы хисапка кертелгэн	18,0	3,20							18,0	3,20				
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		25								25				
1 мэртэбэдэ сайлана торган запас	18,0	3,20							18,0	0,80				
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгелэнэ торган дилэнке күлөме:														
тамыр	3	0,1												
Матди кыйммэт		0,1												
эшкэ яраклы		0-1												
Хужалык бүлөмтеге – усак														
Барлыгы хисапка кертелгэн	89,0	14,40							73,7	11,22	15,3	3,18		
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		19								25		15		
запас														
1 мэртэбэдэ сайлана торган запас	89,0	2,68							73,7	2,2	15,3	0,48		
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгелэнэ торган дилэнке күлөме:														
тамыр	9	0,3												
Ликвид		0,2												
эшкэ яраклы		0,1												
эрозиягэ каршы урманнар														

Ел саен файдалану өчен билгелэнэ торган дилэнке күлөме:														
тамыр	14	0,9												
Матди кыйммэт		0,8												
эшкэ яраклы		0,2												
Саклагыч урманнарда барлыгы сайланма кисүлэр														
Барлыгы хисапка кертелгэн	1100	203,39												
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты														
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	709,26	30,3												
Уртача кабатлану чоры														
Ел саен файдалану өчен билгелэнэ торган дилэнке күлөме:														
тамыр	74	2,7												
Матди кыйммэт		2,2												
Эшкэ яраклы		1,5												
шул исәптән														
а) ылыслы														
Барлыгы хисапка кертелгэн	191,0	52,80												
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты														
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	130,3	9,23												
Уртача кабатлану чоры														
Ел саен файдалану өчен билгелэнэ торган дилэнке күлөме:														
тамыр	13	0,8												
Матди кыйммэт		0,7												
эшкэ яраклы		0,6												
б) каты яфраклы														

Соры зирек	4	1	1	1		-	-		111		41	-	-	-	-			-	-		-	1	2
Юкә	246	6	101	16	29	110	87	29,1	264	0,8	V	4	5	7	6	2	0,6	0,5	0,3	5055		16	119
											VI												
											VII												
Тоташ кисүләр буенча барлығы																							
Жәмгысе	2671	310	761	441	810	790	174	185,8	-	9,9	-	40	53	63	50	28	6,9	6,2	3,5			450	1143
Блыслы	1022	207	149	149	552	114	-	33,2	-	4,2	-	11	14	17	11	11	3,1	2,9	2,4			216	386
Каты яфраклы	165	13	82	57	22	48	14	8,2		0,4			2	3	2	2	0,4	0,4	0,2			0	47
Йомшак яфраклы	1484	90	530	235	236	628	160	144,4		5,3		26	37	43	37	15	3,4	2,9	0,9			234	710

2.1.2. Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

8 нче таблица.

Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларының файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәм-леге	Урманнарны карау төрләре						Жәм-гысе
			Сирәклә п кисү	Аркылы кисү	Янарты п кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконст ружция тисләр	Берән-сөрән агачларн	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Урманнарның максатчан билгеләнеше – саклагыч урманнар. Ылыслы. Өстенлек итүче токым – нарат									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	348,2	240,2					588,4
		мең куб.м	14,40	10,4					24,8
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	гектар	35	16					51
	сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	1,4	0,7					2,1
	ликвидлы	мең куб.м	1,1	0,6					1,7
	эшкә яраклы	мең куб.м	0,8	0,3					1,1
Өстенлек итүче токым – чыршы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	43,0	3,0					46,0
		мең куб.м	1,40	0,20					1,6
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	гектар	4						4

	Сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	0,1						0,1
	ликвидлы	мең куб.м	0,1	-					0,1
	эшкә яраклы	мең куб.м	-						-
Жәмгысе ылыслы									
1	Ачыкланган фонд (урманчылык	гектар	391,2	243,2					634,4
	таләпләргә	мең куб.м	15,80	10,60					26,40
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	гектар	39	16					55
	сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	1,50	0,70					2,20
	ликвидлы	мең куб.м	1,20	0,60					1,80
	эшкә яраклы	мең куб.м	0,80	0,30					1,10
Йомшак яфраклылар. Өстенлек итүче токым – каен									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	78,9	54,9					133,8
		мең куб.м	2,3	1,9					4,2
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	гектар	7	5					12
	Сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	0,2	0,2					0,4
	ликвидлы	мең куб.м	0,1	0,2					0,3
	эшкә яраклы	мең куб.м	-	-					
Өстенлек итүче токым – усак									
1	Урманчылык таләпләре буенча	гектар		25,1					25,1
		мең куб.м		0,8					0,8

	ачыкланган фонд							
2	Кабатлану чоры	ел		10				
3	Ел саен файдалану күлөмө:							
	мөйданы	гектар		3				3
	Сайлана торган запас:							
	тамыр	мең куб.м		0,1				0,1
	ликвидлы	мең куб.м		0,1				0,1
	эшкө яраклы	мең куб.м		-				
Өстенлек итүчө токым – юкө								
1	Ачыкланган фонд	гектар	25,7					25,7
	(урман талөплөре буенча)	мең куб.м	1,1					1,1
2	Кабатлану чоры	ел	10					10
3	Ел саен файдалану күлөмө:							
	мөйданы	гектар	2					2
	Сайлана торган запас:							
	тамыр	мең куб.м	0,1					0,1
	ликвидлы	мең куб.м	-					-
	эшкө яраклы	мең куб.м	-		-			-
Жәмгысе йомшак яфраклы								
1	Ачыкланган фонд	гектар	104,6	80,0				184,6
	(урман талөплөре буенча)	мең куб.м	3,4	2,7				6,1
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күлөмө:							
	мөйданы	гектар	9	8				17
	сайлана торган запас:							
	тамыр	мең куб.м	0,3	0,3				0,5

	ликвидлы	мең куб.м	0,1	0,3					0,4
	эшкә яраклы	мең куб.м		-					
Саклагыч урманнар буенча барлыгы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	495,8	323,2					819
		мең куб.м	19,20	13,30					32,5
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	гектар	48	24					72
	сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	1,80	1,00					2,8
	ликвидлы	мең куб.м	1,30	0,90					2,2
	эшкә яраклы	мең куб.м	0,80	0,30					1,1
Урманнарның максатчан билгеләнеше – эксплуатация урманнары. Ылыслы. Өстенлек итүче токым – нарат									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	8,4	48,5					56,9
		мең куб.м	0,2	2,1					2,3
2	Кабатлану чоры	ел	-	15					
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	гектар	-	4					4
	Сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	-	0,2					0,2
	ликвидлы	мең куб.м	-	0,2					0,2
	эшкә яраклы	мең куб.м	-	0,1					0,1
Йомшак яфраклылар									
Өстенлек итүче токым – каен									
1	Ачыкланган фонд	гектар	42,9	10,3					
	(урман таләпләре буенча)	мең куб.м	1,9	0,4					

2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күлөмө:								
	мөйданы	гектар	4	-					
	сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	0,2	-					
	ликвидлы	мең куб.м	0,1	-					
	эшкэ яраклы	мең куб.м	0,1	-					
Токымы – усак									
1	Ачыкланган фонд (урманчылык)	гектар	-	2,7					2,7
	талөплөргэ	мең куб.м	-	0,1					0,1
2	Кабатлану чоры	ел	-	-					
3	Ел саен файдалану күлөмө:								
	мөйданы	гектар	-	-					
	сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	-	-					
	ликвидлы	мең куб.м	-	-					
	эшкэ яраклы	мең куб.м	-	-					
Өстенлек итүчө токым – юкэ									
1	Ачыкланган фонд (урманчылык)	гектар							
	талөплөргэ	мең куб.м							
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күлөмө:								
	мөйданы	гектар							
	сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м							
	ликвидлы	мең куб.м							

	эшкэ яраклы	мең куб.м							
Жәмгысе йомшак яфраклы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	42,9	13,0					55,9
		мең куб.м	1,9	0,5					2,4
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	гектар	4	-					4
	Сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	0,2	-					0,2
	ликвидлы	мең куб.м	0,1	-					0,1
	эшкэ яраклы	мең куб.м	0,1	-					0,1
Эксплуатацион урманнар буенча барлыгы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	51,3	61,5					112,8
		мең куб.м	2,1	2,6					4,7
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	гектар	4	4					8
	Сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	0,2	0,2					0,4
	ликвидлы	мең куб.м	0,1	0,2					0,3
	эшкэ яраклы	мең куб.м	0,1	0,1					0,2
Урманчылык буенча барлыгы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	547,1	384,7					931,8
		мең куб.м	21,3	15,9					37,2
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану								

	күләме:								
	мәйданы	гектар	52	28					80
	сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	2,0	1,2					3,2
	ликвидлы	мең куб.м	1,4	1,1					2,5
	эшкә яраклы	мең куб.м	0,9	0,4					1,3
шул исәптән хужалыклар буенча									
Ылыслы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	399,6	291,7					691,3
		мең куб.м	16,0	12,7					28,7
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	гектар	39	20					59
	сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	1,5	0,9					2,4
	ликвидлы	мең куб.м	1,2	0,8					2,0
	эшкә яраклы	мең куб.м	0,8	0,4					1,2
йомшак яфраклы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	147,5	93,0					240,5
		мең куб.м	5,3	3,2					8,5
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	гектар	13	8					21
	сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	0,5	0,3					0,8
	ликвидлы	мең куб.м	0,2	0,3					0,5
	эшкә яраклы	мең куб.м	0,1	-					0,1
шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча									

Ашыт кишәрлеге урманчылыгы. Ылыслы. Өстенлек итүче токым – нарат

1	Урманчылык таләпләре буенча ачкыланган фонд	гектар	264,5	247,1					511,6
		мең куб.м	11,2	10,3					21,5
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	26	18					44
	сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	1,1	0,8					1,9
	ликвидлы	мең куб.м	0,8	0,7					1,5
	эшкә яраклы	мең куб.м	0,6	0,4					1,0

Йомшак яфраклылар

Токымы – каен

1	Ачыкыланган фонд (урманчылык таләпләргә)	гектар	14,8	34,5					49,3
		мең куб.м	0,4	1,2					1,6
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	-	2					2
	Сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	-	0,1					0,1
	ликвидлы	мең куб.м	-	0,1					0,1
	эшкә яраклы	мең куб.м	-	-					0

Токымы – усак

1	Ачыкыланган фонд (урман таләпләре буенча)	гектар	-	-					
		мең куб.м	-	-					
2	Кабатлану чоры	ел	-	-					
3	Ел саен файдалану күләме								

	мәйданы	гектар	-	-					
	сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	-	-					
	ликвидлы	мең куб.м	-	-					
	эшкә яраклы	мең куб.м	-	-					
Жәмгысе йомшак яфраклы									
1	Ачыкланган фонд	гектар	14,8	34,5					49,3
	(урман таләпләре буенча)	мең куб.м	0,4	1,2					1,6
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	-	2					2
	Сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	-	0,1					0,1
	ликвидлы	мең куб.м	-	0,1					0,1
	эшкә яраклы	мең куб.м		-					0
Ашыт кишәрлеге урманчылыгы буенча жәмгысе									
1	Ачыкланган фонд	гектар	279,3	281,6					560,9
	(урман таләпләре буенча)	мең куб.м	11,6	11,5					23,1
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	26	20					46
	сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	1,1	0,9					2
	ликвидлы	мең куб.м	0,8	0,8					1,6
	эшкә яраклы	мең куб.м	0,6	0,4					1
Илләт кишәрлеге урманчылыгы. Ылыслы. Токумы – нарат									
1	Урманчылык таләпләре	гектар	92,1	41,6					133,7
		мең	3,4	2,2					5,6

	буенча ачыкланган фонд	куб.м							
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	9	2					11
	Сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	0,3	0,1					0,4
	ликвидлы	мең куб.м	0,3	0,1					0,4
	эшкә яраклы	мең куб.м	0,2	-					0,2
Токумы – чыршы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	43,0	3,0					46,0
		мең куб.м	1,4	0,2					1,6
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	4	-					4
	Сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	0,1	-					0,1
	ликвидлы	мең куб.м	0,1	-					0,1
	эшкә яраклы	мең куб.м	-	-					-
Жәмгысе ылыслы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	135,1	44,6					179,7
		мең куб.м	4,8	2,4					7,2
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	13	2					15
	Сайлана торган запас:								
	тамыр	мең	0,4	0,1					0,5

		куб.м							
	ликвидлы	мең куб.м	0,4	0,1					0,5
	эшкә яраклы	мең куб.м	0,2						0,2
Йомшак яфраклылар. Токымы – каен									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	107,0	30,7					137,7
		мең куб.м	3,8	1,1					4,9
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	11	3					14
	Сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	0,4	0,1					0,5
	ликвидлы	мең куб.м	0,2	0,1					0,3
	эшкә яраклы	мең куб.м	0,1	-					0,1
Токымы – усак									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар		27,8					27,8
		мең куб.м			0,9				
2	Кабатлану чоры	ел		10					10
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	-	3					3
	Сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	-	0,1					0,1
	ликвидлы	мең куб.м	-	0,1					0,1
	эшкә яраклы	мең куб.м	-	-					-
Токымы – юкә									
1	Ачыкланган фонд	гектар	25,7						25,7
	(урман таләпләре буенча)	мең куб.м	1,1						1,1
2	Кабатлану	ел	10						10

	чоры								
3	Ел саен файдалану күлөме								
	мөйданы	гектар	2						2
	Сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	0,1						0,1
	ликвидлы	мең куб.м	-						
1	эшкө яраклы	мең куб.м	-						
Жәмгысе йомшак яфраклы									
1	Ачыкланган фонд	гектар	132,7	58,5					191,2
	(урман талөплөре буенча)	мең куб.м	4,9	2,0					6,9
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күлөме								
	мөйданы	гектар	13	6					19
	сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	0,5	0,2					0,7
	ликвидлы	мең куб.м	0,2	0,2					0,4
	эшкө яраклы	мең куб.м	0,1	-					0,1
Иллэт кишәрлеге урманчылыгы буенча жәмгысе									
1	Ачыкланган фонд	гектар	267,8	103,1					370,9
	(урман талөплөре буенча)	мең куб.м	9,7	4,4					14,1
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күлөме								
	мөйданы	гектар	26	8					34
	сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.м	0,9	0,3					1,2
	ликвидлы	мең куб.м	0,6	0,3					0,9
	эшкө яраклы	мең	0,3	-					0,3

		куб.м							
--	--	-------	--	--	--	--	--	--	--

Тәрбияви кисүләр Россия Табигать министрлығының «Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 534 номерлы боерыгы нигезендә башкарыла.

Боерык нигезендә урманны карау буенча кисүнең яшь чорлары киләсе таблицада китерелде.

Урманны тәрбияви кисүләрнең төрле төрләрән үткәрүнең яшь чорлары

Т/с	Урман утыртмаларын тәрбияләү максатларында уздырыла торган кисү төрләре	Урман утыртмаларының яше, ел				
		Кисентенең яшенә карап, вегетатив барлыкка килгән агачларның ылыслы һәм каты яфраклы орлыклы һәм беренче геренация токымнары		Кисенте яшенә карап, башка агач токымнары		
		100 елдан артык	100 елдан азрак	60 елдан артык	50-60 яшь	50 елдан азрак
1	2	3	4	5	6	7
1.	Яктылык кергү	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	5 кадәр
2.	Чистарту	11-20	11-20	11-20	11-20	6-10
3.	Сирәкләү	21-60	21-40	21-40	21-30	11-20
4.	Аркылы кисү	60 артык	40 артык	40 артык	30 артык	20 артык

Үсү шартлары типларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, бонитетлар классларын, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклығын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимы нормативлары киләсе таблицаларда китерелгән.

Россия Федерациясенен Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районында нарат агачлары арасында урман утыртмаларын тәрбияләү максатларында үткәрелә торган кисү нормативлары

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кертү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатлануы, ел	караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	караганнан соң	Кабатлануы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	1. Нарат утыртмалары, чиста һәм 2 берәмлеккә кадәр юкә катыш	Лишайниклы (III-IV)	8-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>15-20</u> 6-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>15-20</u> 10-15	<u>0,9</u> 0,7	<u>15-20</u> 10-15	<u>0,9</u> 0,8	<u>10-15</u> 15-20	8Нарат 2Каен
		Нарат жиләкле (I-II)	5-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-25</u> 6-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-25</u> 8-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-25</u> 10-12	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 15-20	(8-9) Нарат (1-2)Каен
		катлаулы (Ia-I)	5-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-30</u> 5-7	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-30</u> 7-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-30</u> 10-12	<u>0,8</u> 0,7	<u>20-25</u> 15-20	(9-10) Нарат (1-+)Каен
		кара жиләкле (I-II)	5-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>20-25</u> 6-8	<u>0,9</u> 0,7	<u>20-25</u> 8-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>20-25</u> 10-12	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 15-20	(8-9) Нарат (1-2)Каен
		озын мүкле (III)	8-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>20-25</u> 6-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>15-25</u> 8-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>15-20</u> 10-15	<u>0,9</u> 0,8	<u>10-15</u> 15-20	8Нарат 2Каен
2.	2. Наратлы-яфраклы (составында 5-7 нарат, 3-5 берәмлек яфраклы агачлар өстенлек итүче)	Лишайниклы (III-IV)	4-7	<u>0,9</u> 0,9	<u>20-30</u> 6-8	<u>0,9</u> 0,7	<u>20-30</u> 10-15	<u>0,9</u> 0,7	<u>20-30</u> 10-15	<u>0,9</u> 0,8	<u>15-20</u> 15-20	(7-8)Нарат (2-3)Каен
		Нарат жиләкле (I-II)	(3-6)	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 8-12	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 10-15	<u>0,7</u> 0,6	<u>25-30</u> 15-20	(8-9) Нарат (1-2)Каен
		катлаулы (Ia-I)	3-5	<u>0,6</u> 0,4	<u>35-60</u> 3-5	<u>0,6</u> 0,4	<u>30-50</u> 8-12	<u>0,7</u> 0,4	<u>30-45</u> 10-15	<u>0,7</u> 0,5	<u>25-35</u> 15-20	(8-10)Нарат (0-2)Каен
		кара жиләкле (I-II)	(3-6)	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 8-12	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 10-15	<u>0,7</u> 0,5	<u>25-35</u> 15-20	(7-9)Нарат (1-3)Каен
		озын мүкле (III)	4-7	<u>0,8</u> 0,6	<u>30-40</u> 5-7	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-35</u> 8-12	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-30</u> 10-15	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-25</u> 15-20	(6-8) Нарат (2-4)Каен
3.	2.1. Наратлы-яфраклы (составында 3-4 берәмлек нарат һәм 6-7	Нарат жиләкле (I-II)	3-5	<u>0,7</u> 0,4	<u>35-60</u> 3-5	<u>0,7</u> 0,4	<u>35-60</u> 8-10	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 10-15	<u>0,7</u> 0,5	<u>25-40</u> 15-20	(6-8) Нарат (2-4)Каен
		катлаулы (Ia-I)	3-5	<u>0,6</u> 0,3	<u>40-70</u> 3-5	<u>0,6</u> 0,4	<u>40-60</u> 8-10	<u>0,7</u> 0,4	<u>30-50</u> 10-15	<u>0,7</u> 0,5	<u>25-40</u> 15-20	(6-9)Нарат (1-4)Каен
		кара жиләкле	3-5	<u>0,6</u>	<u>40-70</u>	<u>0,6</u>	<u>40-50</u>	<u>0,7</u>	<u>30-45</u>	<u>0,8</u>	<u>25-35</u>	(6-8) Нарат

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык керту		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатлануы, ел	караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	караганнан соң	Кабатлануы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	берәмлек яфраклы агач катнашында)	(I-II)		0,3	3-5	0,4	8-10	0,5	10-15	0,6	15-20	(2-4)Каен
		озын мүкле (III)	4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-45</u> 8-12	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-35</u> 10-15	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-30</u> 15-20	(5-7)Нарат (3-5)Каен
4.	3. Яфраклы-наратлы (7 берәмлектән артык яфраклы, агалар саны житәрлек булганда 3 берәмлектән кимрәк нарат)	Нарат жиләкле (I-II)	3-5	<u>0,6</u> 0,4	<u>40-60</u> (3-6)	<u>0,7</u> 0,4	<u>40-60</u> 10-15	-	-	-	-	(5-8)Нарат (2-5)Каен
		катлаулы (Ia-I)	3-5	<u>0,5</u> 0,3	<u>40-70</u> 3-5	<u>0,6</u> 0,4	<u>40-60</u> 10-15	-	-	-	-	(6-9)Нарат (1-4)Каен
		кара жиләкле (I-II)	4-6	<u>0,6</u> 0,4	<u>40-70</u> 4-6	<u>0,6</u> 0,4	<u>40-50</u> 10-15	-	-	-	-	(5-8)Нарат (2-5)Каен
		озын мүкле (III)	4-7	<u>0,7</u> 0,4	<u>30-60</u> 5-7	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-45</u> 8-12	-	-	-	-	(4-7)Нарат (3-6)Каен

Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районында чыршы агачлары арасында урман утыртуларын тәрбияләү максатларында үткәрелә торган кисү нормативлары

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кергү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	1. Чыршы утыртмалары, чиста һәм 2 берәмлеккә кадәр яфраклы агач катыш	катлаулы (Ia-I)	8-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>15-30</u> 5-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>15-30</u> 6-8	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-25</u> 8-12	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 10-20	(9-10)Чыршы (0-1)Каен, Усак
		кара жиләкле (I-II)	8-10	<u>0,8</u> 0,5	<u>20-35</u> 6-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>15-25</u> 6-8	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 8-10	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 10-20	(8-9)Чыршы (1-2)Каен, Усак
		елга буенда үсүче (II-III)	8-10	<u>0,8</u> 0,5	<u>20-35</u> 6-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>15-25</u> 6-8	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 8-10	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 10-20	(8-9)Чыршы (1-2)Каен, Усак
2.	2. Чыршылы-яфраклы (составында 5-7 чыршы, 3-5 берәмлек яфраклы агачлар өстенлек итүче)	катлаулы (Ia-I)	6-8	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 8-10	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 10-12	<u>0,7</u> 0,6	<u>25-35</u> 10-15	(9-10)Чыршы (0-1)Каен, Усак
		кара жиләкле (I-II)	6-8	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 8-10	<u>0,7</u> 0,5	<u>20-35</u> 10-12	<u>0,7</u> 0,6	<u>20-30</u> 10-15	(8-9)Чыршы (1-2)Каен, Усак
		елга буенда үсә торган (II-III)	6-8	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 8-10	<u>0,7</u> 0,6	<u>20-35</u> 10-12	<u>0,7</u> 0,6	<u>20-30</u> 10-15	(8-9)Чыршы (1-2)Каен, Усак
3.	2.1. Чыршылы-яфраклы, составында 3-4 берәмлек чыршы	катлаулы (Ia-I)	4-6	<u>0,6</u> 0,3	<u>50-60</u> 4-6	<u>0,6</u> 0,4	<u>50-60</u> 4-8	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 8-12	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 10-15	(8-10)Е (0-2)Каен, Усак

	һәм 6-7 яфраклы катнашында	кара жиләкле (I-II)	4-6	0,6 0,3	50-60 4-6	0,6 0,4	40-50 4-8	0,7 0,6	25-35 8-10	0,7 0,6	20-30 10-15	(8-9)Чыршы (1-2)Каен, Усак
		елга буенда үсүче (II-III)	4-6	0,6 0,3	50-60 4-6	0,6 0,4	40-50 4-8	0,7 0,6	25-35 8-10	0,7 0,6	20-30 10-15	(8-9)Чыршы (1-2)Каен, Усак
4.	3. Яфраклылар чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы агачы булган яфраклы-чыршылы	катлаулы (Ia-I)	4-6	чикл.юк	чикл. юк 4-6	чикл.юк	чикл. юк 4-8	чикл. юк 0,4	чикл. юк 6-10	чикл. юк 0,5	чикл. юк 8-12	(8-10)Е (0-2)Каен, Усак
		кара жиләкле (I-II)	4-6	чикл.юк	чикл. юк 4-6	чикл.юк	40-50/100 4-8	чикл. юк 0,5	30-40/100 8-10	чикл. юк 0,6	30-40/100 8-12	(7-8) Чыршы (2-3) Каен, Усак
		елга буенда үсүче (II-III)	4-6	чикл.юк	чикл. юк 4-6	чикл.юк	40-50/100 4-8	-	-	-	-	(>4) Чыршы (<6) Каен, Усак

Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районында имәннең урман агачларын формалаштырганда урман утыртмаларын тәрбия кылу максатларында үткәрелә торган кисү нормативлары

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кергү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас буенча %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	1. Чиста һәм 2 берәмлеккә кадәр башка токымнар катнашындагы имән утыртмалары	Саф имәнлекләр-урман чикләвеге (II-I)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-35	0,8 0,6	25-35 10 -15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы, б. ток.
		Саф юкәле-күрәнле имәнлекләр (III-II; IV)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-30	0,8 0,7	20-35 10 -15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы, б. ток.

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кертү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас буенча %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
		Эре үләнле имәнлекләр (II-III; I)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-35	0,8 0,7	20-35 10 -15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы, б. ток.
		Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-30	0,8 0,7	20 -30 10 -15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Имән (1 - 2) Юкә, Чыршы, б. ток.
		Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-30	0,8 0,7	20 -30 10 -15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2) Кара зирек, б.т.
2.	2. Составында 5-7 берәмлек имән өстенлек итүче катнаш утыртмалар (йомшак яфраклы һәм каты яфраклы токымнар белән)	Саф имәнлекләр-чикләвек куагы (II-I)	4-6	0,7 0,5	30-45	0,7 0,5	35-40	0,7 0,5	30-40 10 -15	0,8 0,6	20-35 15-20	(7-9) Имән (1-3) Юкә, Корычагач, Чыршы
		Саф юкәлекүрәнле имәнлекләр (III-II; IV)	4-6	0,7 0,6	25-35	0,7 0,6	25-35	0,7 0,6	25-35 10 -15	0,8 0,7	20-25 15-20	(7-8) Имән (2-3) Юкә, Чыршы, б. ток.
		Эре үләнле имәнлекләр (II-III; I)	4-6	0,7 0,5	30-40	0,7 0,5	30-40	0,7 0,6	30-35 10 -15	0,8 0,6	20 -30 15-20	(7-8)Имән (2-3) Юкә, Чыршы, б.т.
		Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	4-6	0,7 0,5	30-35	0,7 0,5	30-35	0,7 0,6	25-35 10 -15	0,8 0,6	20-25 15-20	(7-8)Имән (2-3) Юкә, Чыршы, б. ток.
		Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-	4-6	0,7 0,5	30-40	0,7 0,6	30-40	0,7 0,6	25-35 10 -15	0,8 0,7	20 -30 15-20	(7-9) Имән (1 -3) Кара зирек, б.т.

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кергү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас буенча %	
				Караганнан соң		Караганнан соң		Караганнан соң	Кабатлануы (ел)	Караганнан соң	Кабатлануы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
		III)										
3.	2.1. Составында 3-4 берәмлек имән булган катнаш утыртмалар	Саф имәнлекләр-чикләвек куагы (II-I)	3...5	0,7 0,4	40-60	0,7 0,4	40-60	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10 -15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, б. ток.
		Саф юкәлекүрәнле имәнлекләр (III-II; IV)	3...5	0,7 0,5	30-50	0,7 0,5	30-50	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-30 10 -15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, б. ток.
		Эре үләнле имәнлекләр (II-III; I)	3-5	0,7 0,4	40-50	0,7 0,4	40-50	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10 - 15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, б.т.
		Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	3-5	0,7 0,5	40-50	0,7 0,5	40-50	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10 - 15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, б.т.
		Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	3-5	0,7 0,5	40-60	0,7 0,5	40-60	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10 - 15	(6-7) Имән (3-4) Кара зирек, h.б. ток.
4.	3. Яфраклы йомшак агачлар өстенлек итүче һәм составында кимендә 3 берәмлек, ләкин имән өстенлек итүче агачлыкларны формалаштыру өчен житәрлек	Саф имәнлекләр-урман чикләвеге (II-I)	2-4	0,6 0,3	50-80	0,6 0,3	50-70					(5-7) Имән (3-5) h.б. ток.
		Саф юкәлекүрәнле имәнлекләр (III-II; IV)	2-4	0,6 0,4	40-70	0,6 0,5	40-60					(4-7) Имән (3-6) h.б. ток.
		Эре үләнле имәнлекләр (II-III; I)	2-4	0,6 0,4	40-70	0,6 0,5	40-60					(4-7) Имән (3-6) h.б. ток.

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кертү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас буенча %	
				Караганнан соң		Караганнан соң		Караганнан соң	Кабатлануы (ел)	Караганнан соң	Кабатлануы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	күләмдә имән үскән катлаулы утыртмалар	Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	2-4	0,6 0,4	40-70	0,6 0,5	40-60					(4-7) Имән (3-6) һ.б. ток.
		Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	2-4	0,6 0,4	40-70	0,6 0,5	40-60					(4-7) Имән (3-6) Кара зирек, һ.б. ток.

Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районында каен агачлары арасында урман утыртуларын тәрбияләү максатларында үткәрелә торган кисү нормативлары

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кертү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	1. Каен агачлары: чиста һәм башка токымнар катнашында	нарат жиләкле-чәчбайлы (I-II)	10-12	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-25}{5-10}$	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-30}{8-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{25-30}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Нарат
		катлаулы вак үләнле (I-II)	8-12	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-30}{5-10}$	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-30}{8-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{25-30}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Нарат, Чыршы
		кара жиләкле-вак үләнле (II-III)	8-12	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-25}{5-10}$	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-30}{8-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{25-30}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Нарат, Чыршы
		озын мүкле (III-IV)	12-15	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{15-20}{5-10}$	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-25}{8-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-25}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Нарат, Чыршы
		катлаулы-киң үләнле (Ia-I)	8-10	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{25-35}{5-10}$	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{25-35}{8-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{25-35}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Чыршы, Нарат
		кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	8-10	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-30}{5-10}$	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{25-30}{8-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{25-30}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Чыршы, Нарат
		Елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	8-10	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-25}{5-10}$	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-25}{8-10}$	$\frac{0,8}{0,7}$	$\frac{20-25}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Чыршы
2.	2. Башка токымнар катнашында каен-усак утыртмалары	катлаулы вак үләнле (I-II)	6-8	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{5}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{5-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{10-15}$	$\frac{0,7}{0,5}$	$\frac{20-40}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Нарат (0+) Усак
		кара жиләкле-вак үләнле (II-III)	6-8	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{5}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{5-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{10-15}$	$\frac{0,7}{0,5}$	$\frac{20-40}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Нарат (0+) Усак
		катлаулы-киң үләнле	6-8	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{5}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{5-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{10-15}$	$\frac{0,7}{0,5}$	$\frac{20-40}{10-15}$	(8-10) Каен

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кергү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
		(Ia-I)		0,6	5	0,6	5-10	0,6	10-15	0,5	10-15	(0-2) Чыршы, Нарат (0+) Усак
		кара жыләкле-киң үләнле (I-II)	6-8	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{5}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{5-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{10-15}$	$\frac{0,7}{0,5}$	$\frac{20-40}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Чыршы, Нарат (0+) Усак
		Елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	6-8	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-35}{5}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-35}{5-10}$	$\frac{0,8}{0,7}$	$\frac{20-30}{10-15}$	$\frac{0,7}{0,6}$	$\frac{20-30}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Чыршы (0+) Усак

Россия Федерациясенә Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районында усак агачлары арасында урман утыртуларын тәрбияләү максатларында үткәрелә торган кисү нормативлары

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре\ (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кертү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	1. Чиста һәм башка токымнар катнашында усак утыртмалары	катлаулы вак үләнле (I-II)	10-15	-	-	$\geq 0,8$ 0,6	$\frac{30-40}{5-7}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-40}{8-12}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-35}{10-15}$	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен
		кара жиләкле-вак үләнле (II-III)	10-15	-	-	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-35}{5-7}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{25-35}{8-12}$	$\frac{0,8}{0,7}$	$\frac{25-30}{10-15}$	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен
		катлаулы-киң үләнле (Ia-I)	8-12	-	-	$\geq 0,8$ 0,6	$\frac{30-40}{5-7}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-40}{8-12}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-35}{10-15}$	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен, Нарат
		кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	8-12	-	-	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-35}{5-7}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{25-35}{8-12}$	$\frac{0,8}{0,7}$	$\frac{25-30}{10-15}$	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен, Нарат
		елга буенда үсә торган-эре үләнле (I-II)	8-12	-	-	$\frac{0,8}{0,7}$	$\frac{25-35}{5-7}$	$\frac{0,8}{0,7}$	$\frac{25-30}{8-12}$	$\frac{0,8}{0,7}$	$\frac{25-30}{10-15}$	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен
2.	2. Усаклы-чыршылы (усак чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы – икенче ярусы яки яшь агачы булган)	катлаулы-киң үләнле (Ia-I)	4-8	$\frac{0,8}{0,5}$	$\frac{30-45}{4-6}$	$\frac{0,8}{0,5}$	$\frac{35-45}{5-8}$	$\frac{0,7}{0,5}$	$\frac{30-40}{10-12}$	$\frac{0,7}{0,5}$	$\frac{30-40}{10-15}$	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен II ярус (үсенте) 10 Чыршы
		кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	4-8	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-40}{4-6}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-40}{5-8}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-35}{10-12}$	$\frac{0,7}{0,5}$	$\frac{25-35}{10-15}$	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен, Нарат II ярус (үсенте) 10 Чыршы
		елга буенда үсә торган-эре үләнле (I-II)	4-8	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-40}{4-6}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-40}{5-8}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-35}{10-12}$	$\frac{0,7}{0,5}$	$\frac{25-35}{10-15}$	(7-10) Усак (0-3) Чыршы,

		II)										Каен II ярус (үсенте) 10 Чыршы
--	--	-----	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районында юкәлекләр арасында
урман утыртуларын тәрбияләү максатларында үткәрелә торган кисү нормативлары

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык керту		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр ябалдашның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
I. Күп максатларга, шул исәптән агач материалы алу өчен билгеләнгән утыртмалар												
1.	1. Чиста юкә утыртмалары һәм өлешчә (2 берәмлеккә кадәр) башка токымнар кушылмасы белән	катлаулы вак үләнле юкәлекләр (II-III)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-30	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10 -15	(8-10) Юкә (0-2) Нарат, Чыршы, б.т.
		кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-25	0,8 0,7	20-25 8-12	0,8 0,7	15-20 10 -15	(8-10) Юкә (0 2) Нарат, Чыршы, б. ток.
		катлаулы-киң үләнле (I - II)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	25-30	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-25 10 -15	(8-10) Юкә (0-2) Чыршы, Имән, б.т.
		кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-30	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10 -15	(8-10) Юкә (0 -2) Чыршы, Имән, б.т.
2.	2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	6 - 8	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10 -15	(7 - 10)Юкә (0 -3) Нарат, Чыршы, б.т.
		кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	6 - 8	0,8 0,6	20-30	0,8 0,6	25-30	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10 - 15	(7 - 10)Юкә (0 -3) Нарат, Чыршы, б.т.
		катлаулы-киң үләнле (I - II)	6 - 8	0,8 0,5	30-40	0,8 0,5	30-40	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,6	20 -30 10 -15	(7 - 10)Юкә (0-3) Чыршы, Имән, б.т.
		кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	6 - 8	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10 -15	(7 - 10)Юкә (0-3) Чыршы, Имән, б.т.

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кергү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кису		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр ябалдашның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
II. Умартачылык (нектар бүлемтеге) максатларында үстерелә торган утыртмалар												
3.	1. Чиста юкә утыртмалары һәм өлешчә (2 берәмлеккә кадәр) башка токымнар кушылмасы белән	катлаулы вак үләнле юкәлекләр (II-III)	5-7	0,8 0,6	25-30	0,7 0,6	20-30	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20 -30 10 -15	10 Юкә башка токым берәмлекләре
		кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	6 - 8	0,8 0,6	25-30	0,7 0,6	20-30	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20 -30 10 -15	10 Юкә башка токым берәмлекләре
		катлаулы-киң үләнле (I - II)	5-7	0,8 0,5	25-35	0,7 0,5	20-35	0,7 0,5	20-35 8-12	0,6 0,4	20-40 10 -15	10 Юкә башка токым берәмлекләре
		кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	6 - 8	0,8 0,6	25-35	0,7 0,5	20-30	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20 -30 10 -15	10 Юкә башка токым берәмлекләре
4.	2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	4-6	0,7 0,5	30-40	0,7 0,5	20-40	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20 -30 10 -15	(9-10) Юкә (0-1) башка токым берәмлекләре
		кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	4-6	0,7 0,5	30-35	0,7 0,5	20-35	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20 -30 10 -15	(9-10) Юкә (0-1) башка токым берәмлекләре
		катлаулы киң үләнле (I-II)	4-6	0,7 0,5	30-50	0,7 0,5	20-45	0,6 0,6	20-40 8-12	0,6 0,4	20-40 10 -15	(9-10) Юкә (0-1) башка токым берәмлекләре
		кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	4-6	0,7 0,5	30-35	0,7 0,5	20-40	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20 -30 10 -15	(9-10) Юкә (0-1) башка токым берәмлекләре

Россия Федерациясенә Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районнда зирек агачлары арасында урман утыртуларын тәрбияләү максатларында үткәрелә торган кисү нормативлары

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кергү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	Чиста кара зирек утыртмалары һәм составында башка йомшак яфраклы токымнар бар	Елга буенда үсә торган кара зиреклекләр-эре үләнле (II-I)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-30	0,8 0,7	20-25 8 - 10	> 0,8 0,8	15-25 10 -15	(7-10) Кара зирек (0-3) Чыршы, Имән б.т.
		Кара зирек утыртмалары сазлыклы-эре үләнле (III-II)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-25	0,8 0,7	20-25 8 - 10	> 0,8 0,8	15-25 10 -15	10 Кара зирек, б.т.бер.
2.	Кара зирек өстенлек итүче һәм составында башка кыйммәтле токымнар булган катнаш утыртмалар	Елга буенда үсә торган кара зиреклекләр (II-I)	8 - 10	0,7 0,6	25-35	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	20-30 8 - 10	0,8 0,7	20-25 10 -15	(6 -8) Кара зирек, (2-4) Чыршы, Имән, б.т.

Россия Федерациясенәң Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районында тирәк һәм өянке агачлары арасында урман утыртмаларын тәрбияләү максатларында үткәрелә торган кисү нормативлары

т/с	Урман утыртмаларының төркемнәре	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык керту		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү	
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %
			Караганнан соң		Караганнан соң		Караганнан соң		Кабатлануы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы тирәк утыртмалары	2-4	0,8 0,7	20-30	0,8 0,7	20-30	0,8 0,7	15-30 5-8	0,9 0,7	20-35 7-10
2.	Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы чәчбай утыртмалары	3-4	0,8 0,7	15-25	0,8 0,7	20-25	0,8 0,7	20-30 5-7	0,8 0,7	15-20 7-8

Искәрмәләр:

1. Кисүләрнең максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0 тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык кимү куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисү ешлыгы, әлбәттә, кими.

2. Технологик коридорларны (запасы буенча 5-7 процентка) кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.

2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Барлык төр кисүләрдә ел саен рөхсәт ителгән агач материалы алу күләме 9 нчы таблицада китерелә.

РФ Урман кодексының 60.8 статьясының 3 өлеше буенча зарарлы организмнарның чыганакларын бетергәндә чаралар уздыру барышында (һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кискәндә) эзерләнгән агач материалы күләме файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменә кертелми. Һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисү Урман патологиясен мониторинглау буенча дәүләт фонды тарафыннан ачыкланган урман утыртмаларына урман патологиясе буенча уздырылган тикшерүнең расланган актлары нигезендә башкарыла.

Кисүләрнең барлык төрләре буенча ел саен файдалану күләме 11,9 мең куб.метр матди кыйммәتكә әйләндереп була торган агач материалы тәшкил итә.

Барлык төр кисүлөрдө файдалану өчен билгелэнгән диләнке күлөмө (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күлөмө)

мәйданы - га, запасы - мең куб.м

Токымнар төркеме	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күлөмө																			
	Өлгөргән һәм картайган агачларны кискәндә				Урманнарны тәрбияләгәндә, агачларны кискәндә				Зыян күргән һәм һәлак булган агачларны кискәндә				Урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын һәм урман инфраструктурасы өештүргән уга бәйлә булмаган объектларны төзү, үзгәртү кору һәм эксплуатацияләү өчен билгелэнгән урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кискәндә				Барлыгы			
	мәйданы	запасы			мәйданы	запасы			мәйданы	запасы			мәйданы	запасы			мәйданы	запасы		
тамыр		матди кыйммәт	эшкә яраклы	тамыр		матди кыйммәт	эшкә яраклы	тамыр		матди кыйммәт	эшкә яраклы	тамыр		Матди кыйммәт	тамыр	тамыр		тамыр	матди кыйммәт	эшкә яраклы
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Урманчылык буенча барлыгы																				
Блыслы	28	4,2	3,8	3,1	59,0	2,4	2,0	1,2	-	-	-	-	-	-	-	-	87,0	6,6	5,8	4,3
Каты яфраклы	27	1,0	0,9	0,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27	1,0	0,9	0,5
Йомшак яфраклы	65	5,6	4,7	1,7	21	0,8	0,5	0,1	-	-	-	-	0,2	0,1	-	-	86,2	6,5	5,2	1,8
Жәмгысе	120	10,8	9,4	5,3	80	3,2	2,5	1,3	-	-	-	-	0,2	0,1	-	-	200,2	14,1	11,9	6,6
шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча																				
Ашыт																				
Блыслы	6,0	1,2	1,0	0,7	44,0	1,9	1,5	1,0	-	-	-	-	-	-	-	-	50,0	3,1	2,5	1,7
Каты яфраклы	25,0	0,6	0,5	0,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25,0	0,6	0,5	0,3
Йомшак яфраклылар	25,0	1,8	1,6	0,3	2	0,1	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27,0	1,9	1,7	0,3
Жәмгысе	56,0	3,6	3,1	1,3	46	2	1,6	1,0	-	-	-	-	-	-	-	-	102,0	5,6	4,7	2,3

Токымнар төркеме	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме																			
	Өлгергән һәм картайган агачларны кискәндә				Урманнарны тәрбияләгәндә, агачларны кискәндә				Зыян күргән һәм һәлак булган агачларны кискәндә				Урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын һәм урман инфраструктурасыоештыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кискәндә				Барлығы			
	мәйданы	запасы			мәйданы	запасы			мәйданы	запасы			мәйданы	запасы			мәйданы	запасы		
тамыр		матди кыйммәт	эшкә яраклы	тамыр		матди кыйммәт	эшкә яраклы	тамыр		Матди кыйммәт	тамыр	мәйданы		тамыр	Матди кыйммәт	тамыр		мәйданы	тамыр	матди кыйммәт
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Илләт																				
Ылыслы	22,0	3,0	2,8	2,4	15,0	0,5	0,5	0,2	-	-	-	-	-	-	-	-	37,0	3,5	3,3	2,6
Каты яфраклы	2,0	0,4	0,4	0,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0	0,4	0,4	0,2
Йомшак яфраклы	40,0	3,8	3,1	1,4	19,0	0,7	0,4	0,1	-	-	-	-	0,2	0,1	-	-	59,2	4,6	3,5	1,5
Жәмгысе	64,0	7,2	6,3	4,0	34,0	1,2	0,9	0,3	-	-	-	-	0,2	0,1	-	-	98,2	8,5	7,2	4,3

2.1.4. Кисентелэрнең яше

Урман утыртмалары кисентелэрнең «Кисентелэрнең яшен билгеләү турында» 2015 елның 9 апрелендәге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы белән билгеләнгән яше 10 нчы таблицада китерелә.

10 нчы таблица

Кисентелэрнең яше

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре, шул исәптән саклагыч урманнарның категорияләре	Хуж/бүлемтекләре һәм аларга кергән өстенлек итүче токымнар	Бонитет класслары	Кисентелэрнең яше, ел
1	2	3	4
Урман үсә торган зона: Ылыслы-киң яфраклы урманнар Урман районы: Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы			
Саклагыч урманнар (Су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары – саклагыч урманнар категориясеннән тыш)	Ылыслы		
	Нарат, чыршы, карагай	Барысы да	101-120
	Каты яфраклы		
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	121-140
	Үсентеле имән	III һәм югарырак	71-80
		IV һәм түбәнрәк	61-70
	Карама, өрәңге	Барысы да	71-80
	Йомшак яфраклылар		
	Бал бирүче (нектарлы) юкә	Барысы да	81-90
	Каен, кара зирек, юкә (товарлык),	Барысы да	71-80
	Усак, тирәк, кара тирәк, соры зирек, агачсыман тал	Барысы да	51-60
	Тирәк (культуралар)	Барысы да	36-40
	Куаклыклар		
	Таллык	Барысы да	5
Саклагыч урманнар (су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары), эксплуатация урманнары	Ылыслы		
	Нарат, чыршы, карагай	Барысы да	81-100
	Каты яфраклы		
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	101-120
	Үсентеле имән	III һәм югарырак	61-70
		IV һәм түбәнрәк	51-60
	Карама, өрәңге	Барысы да	61-70
	Йомшак яфраклылар		
	Бал бирүче (нектарлы) юкә	Барысы да	81-90
	Каен, кара зирек, юкә (товарлык)	Барысы да	61-70

	Усак, тирэк, кара тирек, соры зирек, агачсыман тал	Барысы да	41-50
	Тирек (культуралар)	Барысы да	31-35
	Куаклыктар		
	Таллык	Барысы да	5

2.1.5. Агачлыктарның тулылыгын һәм составын, диланкеләрнең күләмнәрен, диланкеләрнең тоташу чорларын, киртекләр санын, кисүләрнең кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)

Агач материалы эзерләүгә карата таләпләр Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыктарда агач материалы эзерләү кагыйдәләрен һәм агач материалы эзерләү үзенчәлекләрен раслау турында» 2020 елның 1 декабрдәге 993 номерлы боерыгы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Диланке эшләре төрләрен, аларны башкару тәртибен һәм эзлеклелеген, диланке эшләренең технологик картасы формасын, диланкене актыккы карап чыгу актының формасын һәм диланкене актыккы карап чыгу тәртибен раслау турында» 2022 елның 17 гыйнварындагы 23 номерлы боерыгы белән расланган Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыктарда, урман паркларында агач материалы эзерләү кагыйдәләрендә һәм агач материалы эзерләү үзенчәлекләрендә билгеләнгән.

Өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисү буенча төп оештыру-техник элементларның параметрлары киләсе таблицада китерелде.

Өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисүләрдә төп оештыру-техник элемент параметрлары

Т/с	Агач материалы эзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисү	Тоташ кисү
1	2	3	4
Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы			
1.	Сайланма кисүләр ешлыгы, %		
	Бик зәгыйфь	10 кадәр	
	Зәгыйфь	11-20	
	Уртача	21-30	
	Уртача-югары	31-40	
	югары	41-50	
	Бик югары (сайланма санитар кисүләр өчен)	51-70	

Т/с	Агач материалы эзерлэу параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисү	Тоташ кисү
1	2	3	4
Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы			
2.	Диләнкеләрнең (сайланма кисүләрдә) чик мәйданы, гектар Саклагыч урманнар: Ирекле-сайланма кисү Төркемле-сайланма кисү Дәвамлы-эзлекле кисү Тигез-эзлекле кисү Төркемле-эзлекле кисү Полоса аша эзлекле кисү Эксплуатация урманнары Ирекле-сайланма кисү Төркемле-сайланма кисү Дәвамлы-эзлекле кисү Тигез-эзлекле кисү Төркемле-эзлекле кисү Полоса аша эзлекле кисү	50 25 20 25 15 15 100 50 40 50 30 30	
3.	Сайланма кисүләрдә диләнкеләрнең чик дәрәжәдәге мәйданы, гектар нарат, карагай Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		20 20 5 20 25
4.	Тоташ кисүләрдәге диләнкеләрнең чик дәрәжәдәге киңлеге, м нарат, карагай Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		200 200 100 200 250
5.	Диләнкеләр тоташу чоры, ел нарат, карагай Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		4 3 4 4 2
6.	Кисүләр кабатлану чоры, ел Ирекле-сайланма кисү Төркемле-сайланма кисү Дәвамлы-эзлекле кисү Тигез-эзлекле кисү Төркемле-эзлекле кисү Полоса аша эзлекле кисү	8-30 8-30 30-40 4-8 30-40 4-8	

Т/с	Агач материалы эзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисү	Тоташ кисү
1	2	3	4
Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы			
7.	Урман кварталының 1 км ягына хисаплаганда киртекләр саны дилэнкеләр киңлеге (озынлыгы) 50 м кадәр булганда дилэнкеләр киңлеге (озынлыгы) 51-150 м булганда дилэнкеләр киңлеге (озынлыгы) 151-250 м булганда дилэнкеләр киңлеге (озынлыгы) 250 м артыграк булганда		4 артык түгел 3 артык түгел 2 артык түгел 1
8.	Төяү пунктлары, житештерү һәм көнкүреш объектлары өчен гомуми майдан (дилэнкенең гомуми майданыннан) - алга таба ясалма урман торгызып Майданы 10 га артык булган дилэнкеләрдә - сезонара агач материалы запаслары булдыру өчен - туфракка зыян салып Майданы 10 га һәм аннан азрак булган дилэнкеләрдә: - алга таба яңартып - алдан торгызып - эзлекле кисүләрдә - сайланма кисүләрдә	3% артык түгел 0,3 гектарга кадәр 0,25 гектарга кадәр	чикләнми иң күбе 5% иң күбе 15% иң күбе 3% 0,4 гектарга кадәр 0,3 гектарга кадәр
9.	Сөйрәмә жир трассалары һәм дилэнкедәге юллар майданы, (дилэнке майданыннан %) - күп операцияле техника кулланып - алга таба ясалма урман торгызып	15% артык түгел	иң күбе 20% 30% кадәр чикләнми

2.1.6. Урманнарны торгызу алымнары

Урманнарны торгызу табигый, ясалма яки катнаш ысул белән башкарыла һәм Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны торгызу кагыйдәләрен, урманнарны торгызу проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрен, шулай ук урманнарны торгызу проектының электрон рәвешендәге форматына карата таләпләр раслау турында» 2021 елның 29 декабрендәге 1024 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман төрләре һәм урманнарны торгызу ысуллары шулай ук Урманнарны торгызу кагыйдәләре белешмәләре белән жайга салына.

Татарстан Республикасында төп урман барлыкка китерүче токымнар булып гади нарат, Европа чыршысы, Себер карагае, сабакчалы имән, иенке каен, вак яфраклы юкә, гади усак, гади корычагач тора.

2.1.7. Урманнарда агач материалы эзерләү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар

Агач материалы эзерләү элге Кагыйдәләр, Россия Федерациясе субъектының урман планы, урманчылыкның урман хужалыгы регламенты, шулай ук урманнарны

үзлөштөрү проекты, дилэнкенең таксация тасвирламасы һәм урман декларациясе (урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе нигезендә агач материалы эзерләү яисә Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә агач материалы эзерләү өчен урман утыртмаларын бер үк вакытта сатып, урманнарны саклау буенча эшләрне сатып алуны гамәлгә ашыру очраklarыннан тыш. Бу максатларда урманнарны саклау эшләрне башкару контрактына урман утыртмаларын сату-алу турында шартлар кертелә) нигезендә гамәлгә ашырыла. Бу максатларда урманнарны саклау буенча эшләрне башкару контрактына урман утыртмаларын сатып алу-сату турында шартлар кертелә).

РФ Урман кодексының 23.4 статьясы һәм Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман бүлемтегенең таксация тасвирламасына кертелә торган мәгълүматлар составын, урман бүлемтегенең таксация тасвирламасын төзү тәртибен, аның электрон форматындагы форматына карата таләпләрне, урман бүлемтегенең таксация тасвирламасының урман бүлемтегенең хакыйкый торышы турындагы мәгълүматка туры килмәвен билгеләү тәртибен, урман бүлемтегенең таксация тасвирламасы формасын раслау турында» 2022 елның 14 октябрәндәге 687 номерлы боерыгы нигезендә дилэнкеләрне аерып чыгару һәм таксацияләү белешмәләре нигезендә дилэнкенең таксация тасвирламасы төзелә. Урман бүлемтегенең таксация тасвирламасы урман утыртмаларының сан һәм сыйфат характеристикалары һәм тиешле урман бүлемтегендә эзерләнәргә тиешле агач күләме турында мәгълүматны үз эченә ала һәм РФ Урман кодексының 23.3 статьясының 11 өлешендә каралган тәртиптә аерып чыгару һәм таксацияләү нәтижәләре буенча алынган мәгълүматлар нигезендә төзелә һәм урманнардан файдаланучылар һәм диләнке эшләрне башкаручылар тарафыннан төзелә.

Урман утыртмаларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, эзерләнгән агач материалын алып чыгу агач материалы эзерләү максатларында урман кишәрлегеннән файдаланучы зат тарафыннан урман декларациясе буенча декларацияләнгән торган чор башланган датадан 12 ай эчендә гамәлгә ашырыла. Агач материалы урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе яисә РФ Урман кодексының 19 статьясының 5 өлешендә күрсәтелгән контракт (сату-алу) нигезендә эзерләнгән очракта, агачларны кисү, тарттыру (транспорт белән күчерү), өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу эшләре шартнамәдә яисә контрактта билгеләнгән вакыт эчендә тиешенчә гамәлгә ашырыла.

Әлеге пунктта күрсәтелгән агачларны кисү, тарттыру (транспорт белән күчерү), өлешчә эшкәртү, саклау һәм алып чыгу эшләре Гидрометеорология һәм әйләнә-тирә мохитне мониторинглау буенча федераль хезмәт белешмәсе белән расланган әлеге таләпләрне вакытында үтәү мөмкинлеген юкка чыгаручы начар һава шартлары барлыкка килгән очракта рөхсәт ителә.

Урман утыртмаларын кисүенә, агач материалы саклауның һәм алып чыгуның чорлары урманнан файдаланучы затның язмача гаризасы нигезендә, вәкаләтле орган тарафыннан иң күбе 12 айга арттырылырга мөмкин.

Исемлеге Россия Табигать министрлыгының «Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында»

2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерыгы белән расланган агачларның һәм куаклыкларның төрләренә (токимнарының) агач материалын эзерләү рөхсәт ителми. Агач материалы эзерләгәндә урманнарның биотөрлелеген арттыру максатларында теләсә кайсы ярусында һәм аларның төркемнәрендә аерым агачлар (карт агачлар, куышлы, кош оялары булган, шулай ук оя кору һәм вак жәнлекләренә качу урыны өчен яраклы агачлар) сакланырга мөмкин.

Урман агачларын кисү, тарттыру (транспорт белән күчерү), өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу вакытларын үзгәртүгә рөхсәт язмача рәвештә диләнкенең (кишәрлек урманчылыгын, урман кварталы номерын, урман-таксация бүлемтеге номерын, диләнке номерын) урнашкан урынын, диләнкенең мәйданын, агач материалының күләмен һәм агачларны кисү, тарттыру (транспорт белән күчерү), өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу буенча билгеләнгән (озынайтылган) вакытны (датаны) күрсәтеп бирелә.

Агач материалы эзерләү өчен урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәр чорга төзелә.

2.2. Урманнардан чәер эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 31 статьясы һәм Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Чәер эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 911 номерлы боерыгы белән регламентлана.

Чәер эзерләү чәер эзерләү өчен билгеләнгән урманнарда гамәлгә ашырыла.

Кирт салу өчен өлгергән һәм картайган урман утыртмалары тапшырыла:

- 1) I-IV бонитет классларына караган нарат агачлары;
- 2) I-III бонитет классларына караган чыршы агачлары;
- 3) I-III бонитет классларына караган яфраклы агачлар;
- 4) I-III бонитет классларына караган урта яшьтәге, өлгереп килә торган һәм өлгергән пихта агачлары;

Кирт салу өчен түбәндәгеләр тапшырылырга мөмкин:

1) агачлыклар составында наратның катнашы урман утыртмасының агач материалының гомуми запасында 40 проценттан кимрәк булган урман утыртмалары;

2) сазлыкланган туфрактарда IV бонитет классына караган һәм V бонитет классына караган нарат агачлары;

3) тоташмаган нарат агачлары;

4) үз билгеләнешен үтәп бетергән орлык бирүче нарат агачлары, орлык бирү торган полосалар;

5) сайланма кисү өчен билгеләнгән нарат агачлары;

6) 2-3 гектарга кадәр мәйданны биләүче имән агачлары.

10-15 еллык кирт салу вакытын тәэмин итү өчен өлгергән һәм картайган нарат агачлары житәрлек булмаган очракта, кирт салуны тәмамлау вакытына кисү яшенә житәчәк һәм кисү өчен билгеләнәчәк өлгереп килүче агачларга кирт салу рөхсәт ителә.

Чәер эзерләү чәер эзерләү өчен билгеләнгән урманнарда гамәлгә ашырыла.

Кирт салу өчен өлгергән һәм картайган урман утыртмалары тапшырыла:

1) I-IV бонитет классларына караган нарат агачлары;

2) I-III бонитет классларына караган чыршы агачлары;

3) I-III бонитет классларына караган яфраклы агачлар;

4) I-III бонитет классларына караган урта яшьтәге, өлгереп килә торган һәм өлгергән пихта агачлары;

Урманчылыкта урманнарны тәртипкә китергәндә кирт салу фонды ачыкланмады, чөнки кирт салу эше башкарылмый һәм алдагы исәпкә алу чорына проектланмый һәм таблица тутырылмый. Шуңа бәйле рәвештә, урманчылык буенча урман хужалыгы регламентында кирт салу төрләре, агачларда каррлар күләме һәм агачларның диаметрына карап, каррлар арасындагы каешларның киңлеге, урманнардан чәер эзерләү өчен файдалану чорлары каралмый.

Агачларга кирт салу фонды

майданы, мең гектар

Т/с	Күрсәткечләр	Кирт салу		
		Урманнарның максатчан билгеләнеше		
		Саклагыч урманнар	Эксплуатация урманнары	Жәмгы-се
1	2	3	4	5
1.	Кирт салуга яраклы, өлгергән һәм картайган утыртмалар, барлығы:	-	-	-
	алардан:	-	-	-
1.1.	кирт салуга жәлеп ителмәгән	-	-	-
1.2.	кирт салу буенча табышлы түгел	-	-	-
2.	Ел саен кирт салу күләме	-	-	-

2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану РФ Урман кодексының 32 статьясы, Россия Табигать министрлыгының «Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 496 номерлы боерыгы, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы белән регламентлана.

Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән урман кварталларының һәм аларның өлешләренен исемлекләре 5 нче таблицада күрсәтелә.

Агач булмаган урман ресурсларын шәхси ихтыяжлар өчен гражданнар тарафыннан эзерләү һәм жыеп алу, чыршылардан һәм яңа ел бәйрәмнәре өчен башка ылыслы токымнардан кала, РФ Урман кодексының 11 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Агач булмаган урман ресурсларын шәхси ихтыяжлар өчен гражданнар тарафыннан эзерләүгә һәм жыеп алуга карата РФ Урман кодексының 32 статьясының 1, 3 һәм 4 өлешләре кулланылмый.

Агачларны эзерләү ел дәвамында жир өстендә яткан агач ботакларын яки аларның урман кисү эшләре үткәрелгән урыннарда кисү калдыклары булмаган һәм агачларның табигый һәлак булуы нәтижәсендә, зарарлы организмнар зарарланганда, буран, кар өеме сындыру нәтижәсендә барлыкка килгән өлешләрен жыю юлы белән башкарыла. Кору-сарыны эзерләү урман утыртмаларын кисмичә, фәкать кул белән генә, кул көче кулланылган эшләрдә файдаланыла торган кораллар, жайланмалар һәм механизмнар ярдәмендә генә, агачларны кисмичә гамәлгә ашырыла.

2.3.1. Урманнардаг агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен урманнардаг рөхсәтле файдалануның ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре 12 нче таблицадә китерелдә.

12 нче таблица

Агач булмаган урман ресурслары эзерләү өчен урманнардаг рөхсәтле файдалану параметрлары

Т/с	Агач булмаган урман ресурсы төре	Үлчәү берәмлеге	Эзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Туз	тонна	1,0
2.	Агачларның, куакларның кайрысы	тонна	0,5
3.	Озын корыган ботак	тонна	7,5
4.	Ботаказык	тонна	15
5.	Чыршы һәм нарат ботаклары	тонна	25
6.	Чыршылар һәм (яки) яңа ел бәйрәмнәре өчен башка ылыслы токым агачлары	данә	1000
7.	Мунчала	тонна	0,5

Агач булмаган урман ресурсларының классификациясе бар, аның нигезендә ресурсларны, барлыкка килү (эзерлек) урынына, ресурсны исәпкә алу (бәяләү) ысулына, файдалану холкына карап, 3 төркемгә бүлү каралган.

2.3.2. Урманнардаг агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю өчен файдалану чорлары

Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю өчен дәүләт яки муниципаль милектәге урман кишәрлеген арендау шартнамәсе ун елдан кырык тугыз елга кадәр төзелә.

2.4. Урманнардаг азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен урманнардаг файдалану РФ Урман кодексының 34, 35 статьялары, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыю кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу кагыйдәләре, «Татарстан Республикасында

урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ Татарстан Республикасы законы белән регламентлана.

Азык-төлек урман ресурсларына кыргый жимешләр, жиләкләр, чикләвекләр, гөмбәләр, орлыклар, каен суты һәм башка урман ресурслары керә.

Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу гражданнар, юридик затлар тарафыннан эшкуарлык максатларында, шулай ук гражданнар тарафыннан – шәхси ихтыяжлар өчен гамәлгә ашырылырга мөмкин.

Гражданнар, юридик затлар урман кишәрлекләрен арендага шартнамәләре нигезендә азык-төлек урман ресурсларын эзерлиләр һәм дару үләннәрен жыялар.

Урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәр чорга төзелә.

Шәхси ихтыяжлар өчен азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыю РФ Урман кодексының 11 статьясының 1 өлеше, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә башкарыла.

Чикләрендә азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыеп алу өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән урман кварталлары һәм аларның өлешләре исемлегә 5 нче таблицада күрсәтелгән.

2.4.1. Урманнардан азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Азык-төлек урман ресурсларын эзерләгәндә һәм дару үләннәрен жыйганда ел саен урманнардан рөхсәтле файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре 13 нче таблицада китерелә.

13 нче таблица

Азык-төлек урман ресурсларын эзерләгәндә һәм дару үләннәрен жыеп алганда урманнардан файдалану параметрлары

Т/с	Азык-төлек урман ресурсларының, дару үләннәренә төре	Үлчәү берәмлеге	Эзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
Азык-төлек ресурслары			
1.	Жиләкләр: кура	тонна	1,5
	жир жиләге	тонна	0,5
	миләш, шомырт	тонна	3
	жәмгысе	тонна	5
2.	Гөмбә: ак	тонна	1
	майлы	тонна	10
	ал гөмбә	тонна	10
	кызыл гөмбә	тонна	5
	каен гөмбәсе	тонна	5
	гөреждәләр	тонна	2

	этэч гөмбәсе	тонна	-
	баллы гөмбә	тонна	10
	жәмгысе	тонна	42
3.	Агач соклары: каен	тонна	15
Дару чималы			
4.	Сары мэтрүшкә, икеөйле кычыткан, ландыш, дикоподий, аю табаны, дару ромашкасы, акбаш, эт тигәнәге, канлы үлән, сазанак, песи үләнә, сэдәп гөле, лапчатка, үги ана яфрагы, кыр наратбашы һ.б.	тонна	0,5 (кору килеш)
5.	Чага гөмбәсе	тонна	0,5

Жиләк, гөмбә һәм дару чималлары уңышының 60 процентына кадәр өлеше жирле халык тарафыннан үзләштерелә.

2.4.2. Әзерләү һәм жыеп алу вакытлары

Азык-төлек урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәре жыю өчен урманнардан рөхсәтле файдалану чорлары урман кишәрлегенә аренда шартнамәсендә билгеләнә.

2.4.3. Агач сутлары әзерләгәндә нормативлар һәм параметрлар

Каен суты әзерләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисәренә 5 елдан да ким булмаган вакыт кала рөхсәт ителә.

Каен суты әзерләү сайланма кисүләр башкарыла торган утыртмаларда кирт салу ысулы белән гамәлгә ашырыла, кисүгә билгеләнгән агачлардан алу рөхсәт ителә.

Кисеп жибәрү өчен тулылыгы кимендә 0,4 һәм бер гектарга кимендә 200 данә агачлы, бонитетның I-III классларына караган урманның сәламәт өлеше сайлап алына. Кисеп жибәргәндә күкрәк биеклегендәге диаметры 20 см һәм аннан да юанрак булган агачларны билгелиләр.

Агач тамыры башланган жирдән 20-35 см биеклектә канал бораулау эшләрен башкаралар. Агачта бер һәм аннан да күбрәк кирт салу тишекләре ясалган очракта, алар кәүсәнәң бер ягында бер-берсеннән, сут бер савытка агып төшәрлек итеп, 8-15 см ераклыкта урнаштырыла.

Агач диаметрына карап, бораулана торган каналлар саны нормативлары киләсе таблицада китерелгән.

Агачның күкрәк биеклегендәге диаметры, см	Кирт салганда каналлар саны	Искәрмә
20-22	1	Диаметры 16 см булган агачларга кисәргә бер ел калгач кирт салу рөхсәт ителә, түбәндәгечә басым нормалары булганда: 16-20 см – 1 канал 21-24 см – 2 канал 25 см һәм күбрәк – 3 канал
23-27	2	
28-32	3	
33 һәм аннан күбрәк	3	

Кирт салу чоры тэмамланганнан соң, агачларның чирлэп китүен кисәтү максатларында, тишәкләр сагыз пастасы белән сылап куелырга яисә агач бөке белән ябылырга һәм вар, бакча замазкасы яисә известьлы балчык белән сылап куелырга тиеш.

Калган елларда каналлар беренче елгы кисеп жибәрү каналлары дәрәжәсендә 10 см интервал белән агач кәүсәсе әйләнәсенә теге яисә бу ягына таба бораулана.

Эзерләү агачның техник сыйфатларын саклап калырылык итеп гамәлгә ашырылырга тиеш.

2.4.4. Абага-кара абага эзерләү

Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү аларның үсентеләренә зыян китермәслек алымнар белән гамәлгә ашырылырга тиеш. Үсемлекләренә тамыры белән йолкып алу, яфракларына һәм тамыр үзәгенә зыян китерү тыела.

Кара абага чималын эзерләү бер кишәрлектә 3-4 ел дәвамында алып барыла. Аннары үсемлекләренә торгызу өчен тәнәфес кирәк: чималны бер тапкыр жыйган вакытта (бер сезонда) – 2-3 ел, ике тапкыр жыйган очракта – 3-4 ел.

2.4.5. Урманнарда азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен файдалану чорлары

Дәүләти яисә муниципаль миләктәге урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе, азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыю өчен урманнарда файдалану максатларында, РФ Урман кодексының 72 статьясындагы 3 өлешә нигезендә ун елдан алып кырык тугыз елга кадәр төзелә.

Урман кишәрлегенә аренда шартнамәсенә вакыты урман хужалыгы регламентында урманнарда файдалану буенча каралган чорга туры китереп билгеләнә.

2.5. Урманнарда аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Аучылык хужалыгы кыргый хайваннарның популяцияләре белән рациональ идарә итү һәм ел саен продукция алу рәвешендә урманнарда комплекслы файдалануга үз өлешен кертә.

Ау 209-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны аучылык хужалыгы өлкәсендәге эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану РФ Урман кодексының 25, 36 статьялары белән регламентлана.

Урманнарда ау хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен аучылык хужалыгын алып бару өчен файдалануны хокукый жайга салу Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урманнарда файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлекләрен бирмичә аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урманнарда файдалану очраклары

исемлеген раслау турында» 2017 елның 12 декабрдәге 661 номерлы боерыгы, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Аучылык инфраструктурасына карый торган объектлар исемлеге турында» 2017 елның 11 июлдәге 1469-р номерлы боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Аучылык биләмәләре чикләренә хокукый режимында аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен башкару рөхсәт ителә торган жирләр кертелә.

Аучылык биләмәләре түбәндәгеләргә бүленә:

1) 209-ФЗ номерлы федераль законда каралган нигезләрдә юридик затлар, шәхси эшқуарлар тарафыннан файдаланыла торган аучылык биләмәләре (алга таба – беркетелгән аучылык биләмәләре);

2) ау максатларында физик затлар ирекле йөри алу хокукына ия булган аучылык биләмәләре (алга таба – гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре).

Гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре Россия Федерациясе субъектындагы аучылык биләмәләренең гомуми майданында кимендә егерме процентын тәшкит итәргә тиеш.

Аучылык биләмәләре ауның бер яки берничә төрен гамәлгә ашыру өчен кулланылырга мөмкин.

Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен рөхсәт ителгән биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары

Ел саен уздырыла торган биотехник чаралар күләме түбәндәге таблицада чагылдырылган.

Ел саен уздырыла торган биотехник чаралар күләме

Т/с	Чараларның төрләре	Үлчәү берәмлеге	Ел саен рөхсәт ителә торган
1	2	3	4
1.	Азык эзерләү һәм хайваннарны ашату: а) кыр кәжәләре, куяннар һәм пошилар өчен себеркеләр б) пошилар, кыр кәжәләре, куяннар өчен печән	мең данә тонна	7,0 3,5
2.	Пошилар, кабан дүңгызлары, куяннар өчен тоз салынган катырлар урнаштыру	данә	35
3.	Куяннар өчен ашату майданнары ясау	данә	20
4.	Пошилар, кыр кәжәләре өчен жимлекләр урнаштыру	данә	10
5.	Көртлекләр, суерлар өчен чуер ташлыклар, аерымланган урыннар урнаштыру	данә	75
6.	Пошины, кыр кәжәсен, куяннарны ашату өчен усак, тал кисү	куб. метр	25
7.	Бөртек калдыклары эзерләү	тонна	2,3
8.	Бәрәңге эзерләү	тонна	5,0

2.6. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 2 июлендәге 408 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләре белән регламентлана.

Урманнар авыл хужалыгы алып бару (печән чабу, авыл хужалыгы терлекләрен көтү, умартачылык, төньяк боланчылыгы, товарлы аквакультура (товарлы балыкчылык), авыл хужалыгы культураларын үстерү һәм башка авыл хужалыгы эшчәнлеген) өчен кулланылырга мөмкин, урман кишәрлеген биреп яки бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә гамәлгә ашырыла.

Авыл хужалыгын алып бару өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлегенә элекке регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

2.6.1. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

14 нче таблица

Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

Т/с	Файдалану төрләре	Үлчәү берәмлегенә	Ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Сөрүлекләр	гектар	2
2.	Печән чабу	гектар	39
3.	Терлек көтү		
	а) урманда	мең гектар/баш	3,2/4800
	б) утлавыкларда	гектар/баш	52/130
4.	Умартачылык		
	а) бал бирүчеләр:		
	- юкә	гектар	1212
	- үләннәр	гектар	129
	б) бал продуктлылыгы, шул исәптән:		
	- юкә	кг/гектар	500
	- үләннәр	кг/гектар	100
	в) умарта оялары күләмен тәэмин итү мөмкинлегенә	саны	500

2.7. Балыкчылыкны гамэлгә ашыру, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш

Балыкчылыкны гамэлгә ашыру өчен урманнардан файдалану РФ Урман кодексының 38.1 статьясы һәм Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан балыкчылыкны гамэлгә ашыру өчен файдалану кагыйдэләрен раслау турында» 2021 елның 13 октябрдәгә 742 номерлы боерыгы белән регламентлана.

Урманнардан файдалануның бу төре алар урнашкан жирләрнең максатчан билгеләнеше белән бәйле һәм аны алып бару урман хужалыгы мәнфәгатләре белән туры килсә генә рөхсәт ителә.

Балык тоту өчен кишәрлек урманчылыклары буенча урман кварталлары яки аларның өлешләре исемлеге, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш, әлеге Регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

2.8. Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген гамэлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 40 статьясына ярашлы рәвештә урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамэлгә ашыру өчен файдалану урманчылыкның барча территориясендә гамэлгә ашырылырга мөмкин. Урманнардан файдалану Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамэлгә ашыру өчен файдалану кагыйдэләрен раслау турында» 2020 елның 27 июлдәгә 487 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамэлгә ашыру өчен файдалану кагыйдэләре белән регламентлана.

Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамэлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.9. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамэлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

2.9.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамэлгә ашыру өчен файдалану нормативлары

Рекреация эшчәнлеге РФ Урман кодексында туризм, физик культура һәм спорт, ял оештыру һәм гражданның сәламәтлеген ныгыту өлкәсендә хезмәтләр күрсәтү белән бәйле эшчәнлек буларак карала.

Урманнардан шушы рәвешле файдалану (РФ Урман кодексының 41 статьясында) урман кишәрлекләре бирүне таләп итә торган төрләргә карый, әмма урман ресурсларынан башка гына гамэлгә ашырыла, бирелгән урман кишәрлекләрендә кирәкле урман инфраструктурасы, шул исәптән капитал һәм капитал булмаган төзелмәләр һәм корымалар булдырыла, территория төзекләндерелә (РФ Урман кодексының 13, 41 статьялары).

Рекреация эшчэнлеген оештыру үзенчөлөклөре Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнардан рекреация эшчэнлеген гамэлгә ашыру өчен файдалану кагыйдэләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 908 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан рекреация эшчэнлеген гамэлгә ашыру өчен файдалану кагыйдэләрендә баян ителгән.

2.9.2. Рекреация эшчэнлеге зонасына караган, шул исәптән физик-культура, спорт һәм спорт-техник корылмалар торгызу рөхсәт ителә торган, кварталларның һәм (яисә) аларның өлешләренең исемлеге.

Кишәрлек урманчылыклары буенча рекреация эшчэнлеген гамэлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге элге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

2.9.3. Рекреация эшчэнлегенэ караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү

Рекреациялэу зоналары вазифаи зоналарга түбэндөгечэ бүлгэлэнэ:

1. Интенсив файдаланулы.
2. Уртача файдаланулы.
3. Оешкан рэвештэ ял итүле.
4. Резерватлы.
5. Заказник.
6. Катгый режимлы.
7. Хужалыкка бэйле.

2.9.4. Урман кишэрлеклэрендэ вакытлыча төзелгэн корылмалар исемлеге һәм аларны төзеклэндерү нормативлары

Рекреация билгелэнешендэге урманнарда территорияне төзеклэндерү нормалары (гомуми майданның 100 гектары буенча)

Т/с	Төзеклэндерү элементлары	Яшел зона		Чиклэрендэге (1 км маршрутка) актив ял итүгэ бэйле
		Актив ял	Һава сулап йөрү	
1	2	3	4	5
1.	Гравийлы, йөри торган өлеше 4,5 м (км) киңлегендэ булган машина белән килү юллары	0,15	0,02	-
2.	Биләмэлэр эчендэге гравийлы, өслеге 3 м (км) киңлегендэ булган юллар	1,8	0,5	-
3.	15 машинага исэплэнгән, грунтлы, гравий белән вак таш кушылган автотукталышлар (данэ)	0,25	0,03	-
4.	Жэяүлэп йөри торган сукмаклар (км)	-	0,04	-

2.9.5. Урманнардан рекреация эшчэнлеген гамэлгэ ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары

Рекреация эшчэнлеге урманнарында хужалык эшчэнлеге халыкны ял иттерү өчен иң яхшы шартларны оештыруга, эстетик һәм санитар-гигиеник талэплэргэ жавап бирэ торган урман ландшафтларын саклауга һәм яхшыртууга, ландшафтларның типларын рациональ (оптималь) ярашлылыгын билгелэүгэ юнэлдерелгэн булырга тиеш.

Рекреация билгелэнешендэге урманнар өчен эшлэрнең эһәмиятле элементы булып аларның территориялэрен төзеклэндерү тора, ул юллар төзү һәм ремонтлаудан, ял итү өчен урыннар һәм майданчыклар корудан, кече архитектура формаларын, урман скульптурасын урнаштырудан, төрле урман янгыннары корылмаларын төзүдэн һәм башка төрле чараларны гамэлгэ ашырудан гыйбарэт.

Юл-сукмак челтәре барча территорияне бердәм композиция бөтенлегенә берләштерергә тиеш.

Рекреация басымы йогынтысында урман тирәлегенә үзгәрү дәрәжәсен ял итү режимы билгели, ә ял режимы - урманнарның территориясен оештыруны.

Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдаланганда урман кишәрлекләрендә капитал һәм капитал булмаган төзелмә объектлары, корылмалар исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары өстәмә тикшерүләр уздырганнан соң урманнарны үзләштерү проектларында аталган максатларда (ял, туризм оештыру, физик культура-савыктыру, спорт эшчәнлегенә һ.б.) файдалану өчен тапшырылган конкрет урман кишәрлеге өчен бирелә.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

2.10. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү билгеле бер токым (максатчан токым) урман үсемлекләрен үстерүгә бәйле эшкуарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Билегеле бер токым урман утыртмаларына алар хисабыннан алдан билгеле сыйфатламалары булган агач материалын алу тәмин ителә торган ясалма утыртылган урман утыртмалары карый.

Урман плантацияләре урман фонды жирләрендә дә, башка категориядәге жирләрдә дә оештырыла ала.

Гражданнарга, юридик затларга урман плантацияләрен ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен урман кишәрлекләре – РФ Урман кодексы нигезендә, жир кишәрлекләре – жир законнары нигезендә арендага тапшырыла.

Урман плантацияләрендә урман утыртмаларын кисү һәм урман утыртмаларына кирт салу эшләрен башкару чикләүләрсез рөхсәт ителә.

Урманчылыкта урман плантацияләре, урман плантацияләрен техник проектлау материаллары юк, урманчылыкта урман плантацияләренә нигез салу өчен махсус тикшерүләр уздырылмады.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

2.11. Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман жимешләрен, жиләкләрне, декоратив үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү жимешләр, декоратив үсемлекләр, дару үләннәре, жиләкләр һәм башка шуңа охшаш урман ресурсларын алуга бәйле эшмәкәрлек эшчәнлегеннән гыйбарәт. Урманнардан файдалануның әлеге төре Россия Табигать ресурслары һәм экология

министрлығының «Урманнардан жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлдәге 497 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрендә регламентлана һәм урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе нигезендә урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырыла.

Жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урмансыз жирләр, шулай ук урман булып житешмәгән, агачлар киселгән урыннар, аланнар һәм урман культураларын утыртканчыга кадәр урманның табигый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман утыртмалары белән капланмаган жирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшкә яраклы үзлегә беткән торфлыклар һ.б.) жирләр файдаланыла.

Жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин.

Урманнардан жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә яки тыелырга мөмкин.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

Кишәрлек урманчылыклары буенча жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренә исемлеге әлегә регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

2.12. Урманнардан урман питомниклары ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман питомникларын (даими, вакытлыча) булдыру һәм аларны эксплуатацияләү төп урман агач токымнары үсентеләрен үстерү белән бәйлә эшчәнлек булып тора.

Урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләре Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлығының «Урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләрен раслау турында» 2021 елның 12 октябрдәге 737 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман питомниклары булдыру һәм алардан файдалану өчен урманнардан файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә мөмкин.

Урман питомниклары төзү һәм аларны файдалану, әгәр мондый эшчәнлек аларның хокукый режимына каршы килмәсә, урман фонды жирләрендә һәм башка категория жирләрдә рөхсәт ителә (РФ Урман кодексының 39.1 статьясы).

Урман питомникларында кәлшәләр, үсентеләр үстерү өчен яхшыртылган һәм сортлы урман үсемлекләре кулланыла, әгәр мондый орлыклар юк икән, урман үсемлекләренең нормаль орлыклары кулланыла.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман питомниклары оештыру һәм аларны эксплуатацияләү максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле чорга төзелә.

Урман питомниклары булдыру һәм аларны кишәрлек урманчылыклары буенча эксплуатацияләү өчен урман кварталлары яисә аларның өлешләре исемлеге әлеге Регламентның 5 нче таблицасында китерелә.

Хәзерге вакытта Ары урманчылыгы чикләрендә бер даими урман питомнигы бар, аларда төп урман хасил итүче токымнар үстерелә.

2.13. Жир асты байлыklarын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан жир асты байлыklarын геологик өйрәнү, эзләү һәм файдалы казылмалар чыгаруны гамәлгә ашыру өчен файдалану РФ Урман кодексының 43 статьясы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Жир асты байлыklarын геологик өйрәнү, эзләү һәм файдалы казылмалар чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану тәртибен һәм, жир асты байлыklarын геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру максатларында, урман кишәрлеге бирелмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә урманнардан файдалану очраklары исемлеген раслау турында» 2020 елның 7 июлендәге 417 номерлы боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Жир асты байлыklarын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре һәм урманчылыкларның кишәрлек урманчылыклары кисемендә урман кишәрлекләренең урнашкан урыны 5 нче таблицада чагылдырылган.

Урманнарны жир асты байлыklarын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгару максатларында файдалану өчен дәүләт яки муниципаль милектәге урман кишәрлеге арендага бирелә яки бу урман кишәрлегенә карата РФ Урман кодексының 9 статьясына ярашлы рәвештә сервитут билгеләнергә мөмкин. Урманнарны урман кишәрлеген бирмичә, сервитут билгеләмичә генә жир астын геологик өйрәнү максатларында файдалану рөхсәт ителә, әгәр күрсәтелгән максатларда эш башкару урман утыртмаларын кисүгә яки капитал төзелеш объектларын төзүгә китермәсә.

Жир асты байлыklarын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгару максатында урманнардан файдалана торган затлар түбәндәгеләрне тәэмин итә:

кулланыла торган урманнарны һәм урманга тоташкан урман кашакларны, ясалма һәм табигый су агымнарын житештерү һәм куллану калдыклары белән пычранудан даими чистарту;

житештерү эшчәнлеге барышында жиңерелгән юлларны, киптерү канауларын, дренаж системаларын, күперләрне, башка гидротехник корылмаларны, квартал баганаларын, квартал юлларын, аншлагларны, урманнар территориясен төзекләндрерү элементларын торгызуны;

Россия Федерациясе законнарына ярашлы рәвештә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган, жир асты байлыкларын геологик өйрәнүгә, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыруга бәйле объектларны тиешле эшләрне үтәү чорлары тәмамлану белән консервацияләүне яисә юк итүне һәм күрсәтелгән объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм (яки) эксплуатацияләү өчен файдаланылган жирләрне рекультивацияләүне;

элегә затлар гаебе белән барлыкка килгән һәлакәт очраklarын, шулай ук аларның нәтижәләрән бетерү буенча кирәкле чараларны күрү;

сейсмик разведка эшләрән планлаштыру һәм үткөрү, шулай ук хәрәкәт составын һәм йөкләрне яңа урынга күчерү максатларында квартал ызаннары, урман юллары биләгән һәм урман утыртмалары белән капланмаган башка жирләрден актив файдалану.

РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенекә була.

Элегә агач материалы Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрәндрә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәгә 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендә РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдалану өчен тапшырылган урман кишәрлекләрәндрә агач материалы эзерләү өчен аукцион уздырмыйча урман кишәрлекләрәндрә аренда шартнамәләрән төзү каралган.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендәгә 3 пунктында 43, 45 статьяларда каралган очраklarда, дәүләт милкендә яки муниципаль милектә булган урман кишәрлеген файдалануга алу шартнамәсе жир асты байлыкларынан файдалануга лицензия гамәлдә булган чорга төзелә.

Жир асты байлыкларын геологик өйрәнүне, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру максатлары өчен урман кварталлары яисә аларның өлешләрә исемлеге элегә Регламентның 5 нче таблицасында китерелә.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәгә 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәгә 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә элегә максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үстерү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданда Татарстан Республикасы территориясе

чикләрәндә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.14. Урманнан сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портлары булдыру һәм аларны киңәйтү, гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 44 статьясына ярашлы рәвештә, урман кишәрлекләре сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портларын булдыру һәм аларны киңәйтү, су законнарына ярашлы рәвештә гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен файдаланыла.

Урман законнары нормаларында билгеләнгәнчә, РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнан файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенә була.

Әлеге агач материалы Россия Федерациясә Хөкүмәтенә «Россия Федерациясә Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ Урман кодексының 72 статьясының 3 өлеше һәм 74 статьясының 3 өлеше нигезендә урман кишәрлекләре атап үтелгән максатларда дәүләт органнары карарлары нигезендә, аукционнар уздырмыйча гына, бер елдан алып кырык тугыз елга кадәрге чорга арендага тапшырыла.

Дәүләт яки муниципаль милектәге урман кишәрлекләре гражданның, юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясына ярашлы рәвештә сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портларын булдыру һәм аларны киңәйтү, гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен бирелә.

Сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портларын булдыру һәм аларны киңәйтү, гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен кишәрлек урманчылыклары буенча урман кварталлары яки аларның өлешләре исемлегә әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

«Россия Федерациясә Урман кодексына һәм урманнарны янадан үрчетү һәм урман үстерүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясә Урман кодексына һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнан файдаланучы затлар Россия Федерациясә Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үстерү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары

киселгән майданга тигез майданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.15. Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Шәһәр төзелеше кодексының 1 статьясының 10.1 пунктына ярашлы рәвештә, линияле объектларга электр тапшыру линияләре, элемент линияләре (шул исәптән линия-кабель корылмалары), торбаүткәргечләр, автомобиль юллары, тимер юл линияләре һәм башка шундый корылмалар керә.

Урманнардан файдалануның әлеге төре РФ Урман кодексының 45 статьясы һәм Россия Табигать министрлыгының «Урманнардан линияле объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урман кишәрлеген бирмичә урманнардан линияле объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану очрактары исемлеген раслау турында» 2020 елның 10 июлендәге 434 номерлы боекыгы нигезендә регламентлана.

Сусаклагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехник корылмалар, елга портлары, причаллар төзү өчен гражданнарга һәм юридик затларга урманчылыкның барча территориясе буйлап урман кишәрлекләрен даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшыру аренда хокукында гамәлгә ашырылырга мөмкин, ә махсус сакланучы урман кишәрлекләрендә фәкать күрсәтелгән эшләрен урнаштыру ихтималының башка вариантлары булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

Дәүләт милкендә яки муниципаль милектә булган урман кишәрлекләре гражданнарга һәм юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясы һәм 73.1 статьясының 3 өлеше нигезендә аукцион уздырмыйча кырык тугыз елга кадәр бирелә.

Урман фонды жирләрендә урнашкан урманнарны төзелеш, реконструкция, линияле объектларны эксплуатацияләү белән бәйле объектларны урнаштыру өчен кулланганда урман булмаган жирләр, ә андый жирләр булмаганда – урман торгызу өчен билгеләнгән жирләр (киселгән, янган, сирәкләнгән, чүлгә әверелгән урыннар, аланлыклар һәм башка урыннар), шулай ук түбән тулылыклы һәм аз дәрәжәдә кыйммәтле урман агачлары үскән майданнар кулланылырга тиеш.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү максатларында арендага, даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшырылган урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кисү урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш. Урманнардан файдалануның әлеге төрендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан шушы рәвешле файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенә була (РФ Урман кодексының 20 статьясының 2 өлеше). Әлеге агач материалын сату РФ Хөкүмәтенә «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач

материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм линияле объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны тудыру өчен билгеләнгән сак һәм санитар-саклык зоналарында урман утыртмаларын кисү күрсәтелгән зоналарда билгеләнгән режимга туры китереп гамәлгә ашырыла.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Электр челтәрләре хужалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналарның чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалануда махсус шартлар билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы карары нигезендә көчәнеше 1000 вольтка кадәр булган электр челтәрләре өчен түбәндәгечә саклык зонасы билгеләнә:

электр тапшыру һава линияләре буйлап (биналарга кертү өлешендә тармакларыннан тыш) жир өслегендә кырый үткәргечләр проекцияләреннән һәр ягыннан 2 метр ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә (алар үз торышыннан читкә чыгып тормаганда);

жир астыннан электр тапшыручы кабель линияләре буйлап кырый кабельләрдән һәр ягыннан 1 метр ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә.

1000 В югары булган электр челтәрләренен саклык зонасы киләсе таблицкага туры китереп билгеләнә.

Көчәнеше 1000 В югары булган электр челтәрләренен саклык зонасы

т/с	Көчәнешнең проектта каралган номинал классы, кВт	Саклык зонасы, м
1	2	3
1.	1 кадәр	2 (биналарның стеналары, конструкцияләр һ.б. буйлап үзтотышлы яки изоляцияләнгән үткәргечле линияләр өчен саклык зонасы мондый линияләрдән норматив хокукый актларда билгеләнгән минималь мөмкин аралык белән билгеләнә)
2.	1-20	10 (5 – торак пунктлар чикләрендә урнаштырылган үзтотышлы яки изоляцияләнгән чыбыклы линияләр өчен)
3.	35	15
4.	110	20
5.	150, 220	25
6.	330, 500, +/- 400	30
7.	750, +/- 750	40
8.	1150	55

Торбаүткәргечләргә (алар нинди ысул белән салынган булса да) зыян салыну ихтималын булдырмас өчен саклык зоналары билгеләнә:

нефть, табиغый газ, нефть продуктлары, нефть һәм ясалма углеводород газы транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, – торбаүткәргеч күчәрененен һәр ягыннан 25 м ераклыкта узучы шартлы сызыклар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

сыегайтылган углеводородлы газлар, тотрыклы булмаган бензин һәм конденсат транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, – торбаүткәргеч күчәренәң һәр ягыннан 100 м ераклыкта уза торган шартлы сызыклар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

күптармаклы торбаүткәргеч трассалары буйлап – кырый торбаүткәргечләренәң күчәрләренән югарыда күрсәтелгән аралыкларда уза торган шартлы сызыклар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

су асты кичүләре буйлап – кичүләренәң кырый тармаклары күчәрләренән һәр ягыннан 100 м аралыкта торучы параллель яссылыклардан гыйбарәт булган су өслегенән төпкә кадәрге су тирәлегенәң бер өлеше рәвешендә;

конденсатны саклау һәм газсызландыру савытлары, продукцияне аварияле чыгару өчен жир амбарлары тирәли – күрсәтелгән объектлар территориясе чикләренәң һәр ягыннан 50 м ераклыкта торучы, йомык сызык белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

продукцияне транспортка әзерләүче технологик жайланмалар, суырту һәм тутьру буенча төп һәм аралык насос станцияләре, резервуар парклары, компрессор һәм газ бүлү станцияләре, продукцияне үлчәү төеннәре, салу һәм бушату эстакадалары, газны жир астында саклау станцияләре, нефть, нефть продуктларын жылыту пунктлары тирәли – күрсәтелгән объектларның территорияләре чикләренән һәр ягыннан 100 м торучы йомык сызыклар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә (Магистраль торбаүткәргечләренә саклау кагыйдәләре (Россиянең Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенәң 1992 елның 24 апрелендәге 9 номерлы карары белән расланган) (Россиянең Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенәң 1994 елның 23 ноябрендәге 61 номерлы карары редакциясендә).

Аерып чыгару полосаларының чикләре аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгаруның Россия Федерациясе Транспорт министрлыгы раслаган нормаларын исәпкә алып билгеләнә.

Аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының зурлыклары РФ Транспорт министрлыгының «Тимер юлларны аерып чыгару полосаларын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгару нормаларын, шулай ук тимер юлларның саклык зоналарын исәпләп чыгару нормаларын раслау турында» 2008 елның 6 августындагы 126 номерлы боерыгында билгеләнгән Тимер юлларны аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгару нормалары, шулай ук тимер юлларның саклык зоналарын исәпләп чыгару нормалары, жир корылышы, шәһәр төзелеше һәм проект документациясе, тимер юл линияләрен, төеннәрен һәм станцияләрен үстерүнең генераль схемалары нигезендә, шулай ук барлыкка килгән жирдән файдалану тәртибен һәм аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының элегрәк расланган зурлыкларын һәм чикләрен исәпкә алып билгеләнә.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренәң исемлеге кишәрлек урманчылыклары буенча әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны янадан үрчетү һәм урман үстерүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенәң аерым закон

актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үстерү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.16. Урманнардан урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану агач һәм башка урман ресурсларын эшкәртү объектларын булдыру, алардан продукция житештерүгә бәйле эшкуарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урман кишәрлекләрен куллану РФ Урман кодексының 46 статьясы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2022 елның 31 гыйнварындагы 54 номерлы боекы белән регламентлана.

Дәүләт яки муниципаль милектәге урман кишәрлекләре гражданнарга, юридик затларга урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен арендага бирелә.

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе бер елдан башлап кырык тугыз елга кадәрле чорга төзелә.

Әгәр федераль законнарда федераль дәүләт учреждениеләре тарафыннан урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү рөхсәт ителә икән, дәүләт милкендәге урман кишәрлекләре әлеге учреждениеләргә күрсәтелгән максатлар өчен даими (вакытын чикләмичә) файдалануга бирелә ала.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын урнаштыру максатларында, барыннан да элек, урмансыз жирләр, ә урман кишәрлегендә андый жирләр булмаганда – кисүләрдән соң торгызылмаган кишәрлекләр, янган, сирәкләнгән жирләр, чүллекләр, ачык урыннар, шулай ук тулылыгы һәм кыйммәте түбән булган урман утыртмалары үсә торган жирләр файдаланыла.

Бүтэн урман кишәрлекләреннән күрсәтелгән максатларда файдалану күрсәтелгән объектларны урнаштыруның башка вариантлары булмаганда рөхсәт ителә.

Саклагыч урманнарда булдыру, шулай ук Россия Федерациясе Урман кодексында һәм башка федераль законнарда каралган башка очрақларда урман эшкәртү инфраструктурасын булдыру һәм эксплуатацияләү тыела.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урманнан файдаланганда түбәндәге очрақлар булмаска тиеш:

урманнарны пычрату (шул исәптән радиоактив һәм нефть матдәләре белән) һәм урманнарда башка төрле тискәре йогынты ясау;

Гражданнарның урманнарда булуына чикләүләр кертелгән очракта, транспорт чаралары белән урман кишәрлекләренә керү.

Кишәрлек урманчылыклары буенча урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урман кварталлары яки аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үстерү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданга Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.17. Урманнан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнарны дини оешмалар 125-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен куллана ала.

Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә дини һәм хәйриячелек билгеләнешендәге биналарны, корылмаларны, төзелмәләрне торгызу рөхсәт ителә. Дәүләт милкендә яки муниципаль милектә булган урман кишәрлекләре дини оешмаларга дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен түләүсез нигездә файдалануга тапшырыла (РФ Урман кодексының 47 статьясы).

Кишәрлек урманчылыклары буенча дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренә исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

2.18. Урманнарны саклауга һәм янадан үрчетүгә карата таләпләр

2.18.1. Урманнарда янғын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр

РФ Конституциясенен 9 статьясы һәм РФ Урман кодексының 51 статьясы нигезендә урманнар янғыннардан саклануыга тиеш.

Урманнарны янғыннардан саклау РФ Урман кодексы һәм «Янғын куркынычсызлыгы турында» федераль закон нигезендә биологик, урманчылык, экологик һәм төбәк үзенчәлекләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла һәм урманнардагы янғыннарны булдырмый калуга, вакытында ачыклауга һәм сүндерүгә юнәлдерелгән оештыру, хокукый һәм башка чаралар комплексын үз эченә ала.

Урманнардан файдаланганда, аларны саклаганда, янадан үрчеткәндә, урманнарда башка төр эшчәнлекне гамәлгә ашырганда, шулай ук урманнарда гражданнар йөргәндә урманнарда янғын куркынычсызлыгын тәмин итү буенча бердәм таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарда янғын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 7 октябрдәге 1614 номерлы карары белән расланган Урманнарда янғын куркынычсызлыгы кагыйдәләрендә билгеләнгән. Урман янғыннарны кискәтү һәм сүндерү чаралары төрләре, урманнардан файдаланучы затларның әлеге чаралар белән тәмин ителү нормативлары, урманнардан файдаланганда урман янғыннарны кискәтү һәм сүндерү чараларын булдыру нормалары Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман янғыннарны кискәтү һәм сүндерү чаралары төрләрен, урманнардан файдаланучы затларның әлеге чаралар белән тәмин ителү нормативларын, урманнардан файдаланучы затларның урманнарны кулланганда урман янғыннарны кискәтү һәм сүндерү чараларын булдыру нормаларын раслау турында» 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерыгы белән расланган. Урманнарның табигый янғын куркынычын классификацияләү, һава шартларына бәйле рәвештә урманнарда янғын куркынычын классификацияләү Рослесхозның «Урманнарның табигый янғын куркынычын классификацияләүне һәм һава шартларына бәйле рәвештә урманнарда янғын куркынычын классификацияләүне раслау турында» 2011 елның 05 июлендәге 287 номерлы боерыгы белән расланган.

Урманнарны янғыннардан саклауның нәтижәләлеген арттыру максатларында Рослесхозның «Янғын-химия станцияләре турында нигезләмә раслау турында» 1997 елның 19 декабрдәге 167 номерлы боерыгы белән Янғын-химия станцияләре турында нигезләмә расланган.

Ары урманчылыгы майданының янғын куркынычы классларына бүленеше түбәндәге таблицада күрсәтелде.

Жирләрнең гомуми майданын табигый янғын куркынычы
класслары буенча бүлү

Майданы, гектар

Т/с	Урманчылык	Янғын чыгу куркынычы классы	Жәмгысе	Уртача
-----	------------	-----------------------------	---------	--------

		I.	II.	III.	IV.	V		класс
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Шәһәр яны	1244	1348	7537	6854	0	16983	3.2
	%	7,3	7,9	44,4	40,4	0	100	%

Урманда янгын барлыкка килү һәм таралу ихтималы, шулай ук аның интенсивлыгы һава шартларына карап билгеләнә. Бу вакытта метеорологик шартлар арасында янучан материалларны дымландыру яки корыту процессларына бәйлесе зуррак әһәмияткә ия булып тора. Мондый факторларга түбәндәгеләр керә: явым-төшемнәр, һаваның дымлылыгы һәм һава температурасы, жыл һәм болытлылык.

Урманнарда һава торышына карап, янгын чыгу куркынычының федераль класслары

т/с	Урманнардагы янгын чыгу куркынычы классы	Комплекслы күрсәткеч зурлыгы	Янгын чыгу буенча куркыныч дәрәжәсе
1	2	3	4
1.	I.	0 ... 300	Юк
2.	II.	301 ... 1000	Аз
3.	III.	1001 ... 4000	Уртача
4.	IV.	4001 ... 10000	югары
5.	V	10 000 артык	Гадәттән тыш

Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урманнарны янгынга каршы төзекләндерү чаралары турында» 2011 елның 16 апрелдәге 281 номерлы карарына, «Урманнарны янгынга каршы төзекләндерү нормативлары раслау турында» 2012 елның 27 апрелдәге 174 номерлы боерыгына таянып, регламентта табигый һәм икътисадый шартларны, урманнарның пирологик сыйфатламаларын, янгынның ихтимал чыганаclarын исәпкә алып, янгынга каршы чаралар комплексы билгеләнгән.

Янгынга каршы кору чараларының ел саен башкарыла торган күләме киләсе таблицада күрсәтелде.

Урманнарны янгынга каршы төзекләндерү буенча чараларның төрләре һәм күләмнәре характеристикасы

Т/с	Чаралар исеме	Үлчәү берәмлеге	Таләп ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Урманнарда янгын куркынычсызлыгы чаралары турында мәгълүмат булган стендларны һәм башка билгеләрне һәм күрсәткечләрне урнаштыру, эксплуатацияләү һәм ремонтлау	данә	11
2.	Урманнарда килүче гражданның ял итү зоналарын төзекләндерү	данә	3

Т/с	Чаралар исеме	Үлчәү берәмлеге	Таләп ителә торган күләме
1	2	3	4
3.	Шлагбаумнар кую, эксплуатацияләү һәм аларны ремонтлау, янғын куркынычсызлыгын тәмин итү максатларында урманнарда гражданның булуын чикләүне тәмин итәрлек киртәләр кору	данә	5
4.	Урманнарны янғыннардан саклау өчен билгеләнгән урман юллары төзү	км	1,5
5.	Урманнарны янғыннардан саклау өчен билгеләнгән урман юлларын үзгәртеп кору	км	5,9
6.	Урманнарны янғыннардан саклау өчен билгеләнгән урман юлларын эксплуатацияләү	км	123,5
7.	Янғынга каршы минераллаштырылган полосалар урнаштыру	км	198,2
8.	Чистарту һәм яңарту:		
9.	- ызан юллары	км	0
10.	- янғынга каршы минераллаштырылган полосалар	км	171
11.	Янғынга каршы сулыкларны һәм янғынга каршы су белән тәмин итү чыганакларына килү юлларын эксплуатацияләү	данә	1
12.	Чыбык-чабыкны, урман түшәмәсен, коры үләннәрне һәм урмандагы башка янучан материалларны контрольдә тотып, профилактика максатларында янғынга каршы яндыру	гектар	0
13.	Урман утыртмаларының токым составын жайга салу һәм санитар-савыктыру чараларын уздыру юлы белән урманнарда табигый янғын куркынычын киметү	гектар	Татарстан Республикасы Президентының 2018 елның 24 декабрдәге ПУ-880 номерлы указы белән расланган Татарстан Республикасы Урман планы нигезендә

Урманнарда янғынга каршы профилактика уздыруда урман янғыннарына каршы пропаганда эһәмиятле роль уйный, ул урманнарны саклау һәм урман янғыннарын булдырмый калуга җаваплылык рухында җәмәгатьчелек фикерен һәм аерым кешеләрнең карашларын формалаштыру максатында аңга планлы рәвештә йогынты ясауга юнәлдерелгән мәгълүмат-пропаганда чаралары һәм гамәлләре җыелмасыннан гыйбарәт. Урман янғыннарына каршы пропаганда максатчан, оператив булырга, ел чорына, урманнарда халыкның конкрет төркеме тарафыннан башкарыла торган эшчәнлекнең (ял итү, агач эзерләү, экспедицияләр һ.б.) торышына һәм холкына туры килергә, конкрет фактларны үз эченә алырга тиеш, ә басма матбугат чаралары эчтәлекле, кызыклы һәм образлы булырга тиеш.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары белән расланган Урманнардагы янғыннарны сүндерү планын һәм аның формасын эшләү һәм раслау кагыйдәләре нигезендә ел саен Урманнардагы янғыннарны сүндерү планы раслана.

2.18.2. Урманнарны саклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны саклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганакларын ликвидацияләү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары)

Урманнарны саклау урманнарда зарарлы организмнарны ачыклауга һәм аларның таралуын кисәтүгә, ә зарарлы организм чыганаклары барлыкка килгән очракта, аларны бетерүгә юнәлдерелгән.

Урманнарны саклау дәүләт хакимияте органнары тарафыннан аларның РФ Урман кодексының 81-84 статьяларында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны зарарлы организмнардан саклау РФ Урман кодексының 60.1-60.11 статьялары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 декабрендәге 2047 номерлы карары белән расланган Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре (алга таба – Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре) нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнардагы санитар куркынычсызлык чаралары түбәндәгеләрне үз эченә ала:

- а) саклагыч урман районнарына бүлү
- б) дәүләт урман патологиясе мониторингы
- в) урман патологиясенә тикшеренүләр уздыру
- г) зарарлы организмнарның таралуын кисәтү
- д) урманнарда санитар куркынычсызлыкның башка чаралары, шул исәптән:

аварияле агачларны кисү – структур кимчеләкләре булган агачларны, шул исәптән черек, тамырлары ярылган, куркыныч булып иелеп торган, бөтен агачның яки аның бер өлешенә егылуына һәм дәүләт, муниципаль милеккә, шулай ук гражданның милкенә һәм сәламәтлегенә зыян китерергә сәләтле агачларны кисү;

агитация чаралары, шул исәптән урманнарда санитар куркынычсызлык турында халык белән профилактик әңгәмәләр, уку йортларында урманнарда санитар куркынычсызлык турында ачык дәресләр үткәрү, аншлаглар һәм плакатлар элү, шулай ук урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләрен үтәү кирәклегенә турында массакуләм мәгълүмат чараларында мәгълүмати материаллар урнаштыру.

Татарстан Республикасы территориясендә урнашкан урман фонды жирләрендә урманнарны саклык районнарына бүлү «Рослесозащита» ФБУ филиалы – «Татарстан Республикасы Урманны саклау үзәге» тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Урманнарны саклык районнарына бүлү тәртибе Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны саклык районнарына бүлү тәртибен раслау турында» 2017 елның 9 гыйнварындагы 1 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман патологиясе буенча дәүләт мониторингын уздыру тәртибе шулай ук «Рослесозащита» ФБУ филиалы – «Татарстан Республикасы Урманны саклау үзәге» тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Дәүләт урман патологиясе мониторингын гамәлгә ашыру тәртибе Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Дәүләт урман патологиясе мониторингын гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2017 елның 5 апрелдәге 156 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман патологиясе буенча тикшеренүләр (алга таба – УПТ) урманнарда дәүләт урман-патологик мониторинг белешмәләрен, шулай ук урманнарның санитар һәм урман-патологик торышы турында башка мәгълүматларны исәпкә алып уздырыла.

Урман патологиясен тикшерү тәртибе, урман патологиясен тикшерү акты формасы Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 9 ноябрдәге 910 номерлы «урман патологиясен тикшерү тәртибен һәм урман патологиясен тикшерү акты формасын раслау турында»гы боерыгы белән расланган.

УАТ урман кишәрлекләренең хәзерге санитар һәм урман авырулары буенча торышы турында мәгълүмат алу, шулай ук зарарлы организмнар таралуны кисәтү чараларын нигезләү һәм билгеләү максатларында уздырыла.

УПТ материаллары нигезендә санитар-савыктыру чаралары (алга таба – ССЧ) уздырыла.

ССЧ урман утыртмаларының санитар һәм урман патологик торышын яхшырту, зарарлы организмнарның таралу куркынычын киметү, урман корткычлары һәм авыруларына каршы көрәшү, урман утыртмаларын үзләренең максатчан функцияләре белән тәэмин итү, шулай ук уңайсыз факторлардан (ут тәэсире, һава шартлары, туфрак-климат факторлары һәм башкалар, биотик һәм башка урманнарның тотрыклылыгына яки максатчан функциясенә зыян китерүче абиотик факторлар) китерелгән зыян күләмен киметү максаты белән Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Зарарлы организмнарның таралуын кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрдәге 912 номерлы боерыгы белән расланган Зарарлы организмнарның таралуын кисәтү буенча чараларны гамәлгә ашыру кагыйдәләренә ярашлы рәвештә үткәрелә.

Зарарлы организмнар таралуны кисәтү түбәндәгеләрнең уздырылуын үз эченә ала:

- 1) урманнарны саклау буенча профилактика чаралары;
- 2) санитар-савыктыру чаралары, шул исәптән һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү;
- 3) вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чаралар.

Махсус сакланыла торган табигать территорияләрәндә урнашкан урманнарда зарарлы организмнар таралуын кисәтү чараларын уздыру территорияләрне махсус саклау режимын исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисүнең, матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агач материалын, шулай ук аварияле агачларны жыештыруның планлаштырылган күләмнәре 15 нче таблицада китерелә.

15 нче таблица

Санитар-савыктыру чараларының нормативлары һәм параметрлары

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәм- леге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысе
			барлыгы	Шул исәптән:				
				тоташ	сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ылыслы								
ТОКЫМЫ – НАРАТ								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	16,8	0,6	16,2	0	93	109,8
		мең куб.м	0,4	0,1	0,3	0	1,1	1,5
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2	3	0	10	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	5,7	0,3	5,4	0	9,3	15
	Сайлана торган запас, барлыгы:			0	0	0	0	0
	- тамыр	мең куб.м	0,3	0	0,3	0	0,1	0,4
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0	0	0	0	0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.м	0	0,0	0	0	0	0
Жәмгысе ылыслы								
1.	Урманчылык	гектар	16,8	0,6	16,2	0	93	109,8

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәм-леге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысе
			барлығы	Шул исәптән:				
				тоташ	сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	таләпләре буенча ачыкланган фонд	мең куб.м	0,4	0,1	0,3	0	1,1	1,5
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2	3	0	10	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	5,7	0,3	5,4	0	9,3	15
	Сайлана торган запас, барлығы:			0	0	0	0	0
	- тамыр	мең куб.м	0,3	0	0,3	0	0,1	0,4
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0	0	0	0	0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.м	0	0,0	0	0	0	0
каты яфраклы								
токымы – ИМӘН								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0	0	0	0	7	7
		мең куб.м	0	0,0	0	0	0	0
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2	3	0	10	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	0	0	0	0	0,7	0,7

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәм- леге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысе
			барлыгы	Шул исәптән:				
				тоташ	сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Сайлана торган запас, барлыгы:			0	0	0	0	0
	- тамыр	мең куб.м	0	0,0	0	0	0,0	0
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,0	0,0	0,0	0	0	0,0
	- эшкә яраклы	мең куб.м	0,0	0,0	0,0	0	0	0,0
Жәмгысе каты яфраклылар								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0	0	0	0	7	7
		мең куб.м	0	0,0	0	0	0	0
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2	3	0	10	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	0	0	0	0	0,7	0,7
	Сайлана торган запас, барлыгы:			0	0	0	0	0
	- тамыр	мең куб.м	0	0,0	0	0	0,0	0
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,0	0,0	0,0	0	0	0,0
	- эшкә яраклы	мең куб.м	0,0	0,0	0,0	0	0	0,0
йомшак яфраклы								
Токымы – усак								
1.	Урманчылык таләпләре	гектар	0	0	0	0	16	16
		мең	0	0,0	0	0	0,0	0

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәм- леге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысе
			барлыгы	Шул исәптән:				
				тоташ	сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	буенча ачыкланган фонд	куб.м						
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2	3	0	10	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	0	0	0	0	1,6	1,6
	Сайлана торган запас, барлыгы:			0	0	0	0	0
	- тамыр	мең куб.м	0	0,0	0	0	0,0	0
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0	0,0	0	0	0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.м	0,0	0,0	0,0	0	0	0,0
Жәмгысе йомшак яфраклы								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0	0	0	0	16	16
		мең куб.м	0	0,0	0	0	0,0	0
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2	3	0	10	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	0	0	0	0	1,6	1,6
	Сайлана торган запас, барлыгы:			0	0	0	0	0

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәм-леге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысе
			барлығы	Шул исәптән:				
				тоташ	сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	- тамыр	мең куб.м	0	0,0	0	0	0,0	0
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0	0,0	0	0	0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.м	0,0	0,0	0,0	0	0	0,0
Урманчылыklar буенча жәмгысе								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	16,8	0,6	16,2	0	116	132,8
		мең куб.м	0,4	0,1	0,3	0	1,4	1,8
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2	3	0	10	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	5,7	0,3	5,4	0	11,6	17,3
	Сайлана торган запас, барлығы:			0	0	0	0	0
	- тамыр	мең куб.м	0,3	0	0,3	0	0,1	0,4
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0	0	0	0	0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.м	0	0,0	0	0	0	0

Искәрмә: Санитар-савыктыру чараларының күләменә урман авырулары буенча тикшерүләр акты нигезендә үзгәрешләр кертелә («Урманнарны зарарлы организмнардан саклауны жайга салуны камилләштерү өлешендә Россия Федерациясе Урман кодексына үзгәрешләр кертү турында» 2015 елның 30 декабрдәге 455 номерлы федераль закон буенча).

Урманнарны саклау буенча чаралар күләме корткычларның яңа чыганаclarы һәм урман авырулары барлыкка килүгә бәйле рәвештә һәм утыртмаларның санитар торышы үзгәрүгә карап үзгәртелергә тиеш.

УАТ нәтижеләре профилактика чараларын планлаштыру нигезе булып тора. Профилактика чараларын планлаштыру нәтижеләре урман хужалыгы регламентларында һәм урманнарны үзләштерү проектларында чагылдырыла.

15.1 нче таблица

Зарарлы организмнар таралуны кисәтү буенча профилактика һәм башка төрле чараларның параметрлары

Т/с	Чара	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1	2	3	4	5	6
урман хужалыгы					
1.	начар шартларда (корылык, бөжәкләр зыян салу) урман утыртмаларының тотрыклылыгын арттыру өчен ашламалар һәм минерал өстәмәләр куллану	гектар		Зарурлыкка карап.	
2.	Агачларны дөвалау	данә		Зарурлыкка карап.	
3.	зарарлы организмнар чыганагы барлыкка килмәсен өчен пестицидлар һәм урманны саклау өчен биологик чаралар куллану	гектар		Зарурлыкка карап.	
Биотехник					
4.	бөжәк белән тукланучы кошларның һәм бөжәк белән тукланучы башка хайваннарның тереклек итү һәм үрчү шартларын яхшырту	гектар		Зарурлыкка карап.	
5.	энтотофаг-бөжәкләрнең тереклек итү урыннарын саклау, аларны чыгару, күчерү һәм интродукцияләү	гектар		Зарурлыкка карап.	
6.	нектар бирүче үләнле үсемлекләр чөчү	гектар		Зарурлыкка карап.	
7.	феромоннар куллану	гектар		Зарурлыкка карап.	

Профилактика, санитар-савыктыру, жир өстендә корыта торган һәм биотехник урман саклау чараларын үтәү нормативлары

Чара	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме
Урман авырулары ягыннан тикшеренү	гектар	34
Тоташ санитар кисү	гектар	0,3

Чара	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме
Сайланма санитар кисү	гектар	5,4
Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	гектар	11,6
Авария хәләндәге агачларны кисү	данә	0
Профилактика чаралары	Зарурлыкка карап.	
Агитация чаралары	Зарурлыкка карап.	

15.2 нче таблица

Зарарлы организмнарның чыганаclarын юкка чыгару чараларының параметрлары

Т/с	Чара	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1	2	3	4	5	6
1.	зарарлы организмнарның чыганаclarын тикшерү	гектар	Зарурлыкка карап.		
2.	зарарлы организмнарны юкка чыгару яисә күләмен киметү, шул исәптән химия препаратлары белән	гектар	Зарурлыкка карап.		
3.	зарарлы организмнар белән зарарланган урман утыртмаларының токым һәм яшь составларын жайга салу максатларында урман утыртмаларын кисү.	гектар	Зарурлыкка карап.		

2.18.3. Урманнарны яңадан үрчетүгә карата таләпләр (урманнарны торгызу, урман үстерү, урманнарны карау чараларын үткәрү нормативлары, параметрлары, чорлары)

Киселгән, һәлак булган, зыян күргән урманнар яңадан үрчетелергә тиешле.

РФ Урман кодексының 61 статьясының 2 пункты нигезендә урманнарны торгызу түбәндәгеләрне үз эченә ала:

- 1) урман орлыкчылыгы;
- 2) урманнарны торгызу;
- 3) урманнарны карау;
- 4) урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман урнашкан жирләргә кертү.

Урман орлыкчылыгы 454-ФЗ номерлы федераль закон һәм РФ Урман кодексының 65 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны торгызу РФ Урман кодексының 61, 62 статьяларына, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны торгызу кагыйдәләрен, урманнарны торгызу проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрен, шулай ук проектның электрон рәвешендәге форматына карата таләпләрне раслау турында» 2021 елның

29 декабрдәгә 1024 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарны торгызу кагыйдәләренә (алга таба – Урманнарны торгызу кагыйдәләре) ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урман үстерү РФ Урман кодексының 63 статьясына, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлығының «Урман үстерү кагыйдәләрен, урман үстерү проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрен, шулай ук проектның электрон рәвешендәгә форматына карата таләпләрне раслау турында» 2021 елның 20 декабрдәгә 978 номерлы боерыгы белән расланган Урман үстерү кагыйдәләренә (алга таба – Урман үстерү кагыйдәләре) ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны карау РФ Урман кодексының 64 статьясы, Россия Табигать министрлығының «Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәгә 534 номерлы боерыгы (алга таба – Урманнарны карау кагыйдәләре) белән регламентлана.

Урманнарны карау урманнарны үзләштерү проекты нигезендә урманнардан файдаланучылар, шулай ук дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары (алга таба – дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары) тарафыннан РФ Урман кодексының 81-84 статьяларына ярашлы рәвештә билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә башкарыла.

Урманнарны тәрбия кылу эшләре Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләренә туры китереп, чара төрләре буенча Россия Федерациясе субъектларының урман планнарында, урманчылыкларның (урман паркларының) урман хужалыгы регламентларында, урманнарны үзләштерү проектларында күрсәтелгән күләмнәрдә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны карап тоту чараларына урман утыртмаларын тәрбия кылу максатларында уздырыла торган кисүләр; агроурман-меолиоратив чаралар; бүтән чаралар, шул исәптән урман утыртмаларын яңарту; урман утыртмаларының формасын үзгәртү; урман утыртмаларын реконструкцияләү; урманнарны урманчылык-урманнарны саклау буенча тәрбияләү; урманның яңарышын, шытымнарын һәм утыртмаларның башка кыйммәтле компонентларын (тәрбия объектларын) карау; урманнарны рекреацион-ландшафт тәрбияләү; урманнарны тәрбия кылуның ярдәмче төрләре; урманнарны карауның махсус төрләре керә.

Урманнарны карау чаралары эксплуатация урманнарының максатчан билгеләнешен, саклагыч урманнарның һәм махсус сакланучы урман кишәрлекләренә категорияләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Эксплуатация урманнарында урманнарны тәрбия кылу чаралары урманнарның продуктлылыгын арттыруга, югары сыйфатлы агач материалы һәм агач булмаган урман ресурслары алуға юнәлдерелгән.

Эксплуатация урманнарында ясалма һәм табигый барлыкка килгән, агач материалына ихтыяж зур булган максатчан агач токымнарына карата тәрбияви чаралар башкарыла. Максатчан агач токымнары Россия Федерациясе субъектының урман планында агач материалын житештерү структурасына һәм аңа булган ихтыяжга ясалган анализ нигезендә билгеләнергә тиеш.

Саклагыч урманнарда һәм махсус сакланучы урман кишәрлекләрендә урманнарны карау чаралары тирәлек урманнарның хасил итүче, су саклаучы, саклагыч, санитар-гигиена, савыктыру һәм файдалы функцияләрен саклауга һәм торгызуга юнәлдерелгән.

Саклагыч урманнар һәм урманнарның махсус сакланучы кишәрлекләре өчен максатчан токымлы агачлар булып саклагыч урманнарның һәм махсус саклана торган урман кишәрлекләренең максатчан билгеләнешенә җавап бирә торган агач токымнары санала.

Урманнарны карау буенча уздырылган чараларның сыйфатлылыгын һәм нәтижелелеген бәяләү дәүләт хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары тарафыннан, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Диләнке эшләре төрләрен, аларның тәртибен һәм аларны башкару эзлеклелеген, диләнке эшләренең технологик картасы формасын, диләнкене актыккы карау акты формасын һәм диләнкене актыккы карау тәртибен раслау турында» 2022 елның 17 гыйнварындагы 23 номерлы боерыгы белән расланган Диләнкеләрне тәрбия кылу тәртибенә туры китереп, диләнке эшләре тәмамланганнан соң диләнкеләрне караганда, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматларны кертүгә һәм аны үзгәртүгә нигез булган документларның исемлеген, формасын һәм аларны эзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябрәндәге 496 номерлы боерыгы белән расланган тәртиптә дәүләт урман реестрына мәгълүмат керткәндә һәм аны үзгәрткәндә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән җирләргә урман утыртмалары биләгән җирләргә кертү РФ Урман кодексының 64.1 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман утыртмалары вәкаләтле федераль башкарма хакимияте билгеләгән критерияләргә һәм таләпләргә җавап биргән очракта, урманнарны торгызу өчен билгеләнгән җирләргә урман утыртмалары били торган җирләргә кертү дәүләт хакимияте органнары һәм җирле үзидарә органнары тарафыннан аларның РФ Урман кодексының 81-84 статьяларына ярашлы рәвештә билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән җирләргә урман утыртмалары били торган җирләргә кертү тәртибе һәм тиешле акт формасы вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнә.

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карау буенча тәрбия кылуга бәйле булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары 16 нчы таблицада китерелде.

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карауга бәйле булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары

Урманнарны карау төрләренең исеме	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Хужалык	Агач тоқымы	Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	
								Гому-ми	1 га
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Яшь агачлар арасында урманнарны карау буенча кисүләргә уздыру				189,6	3150,0		28,0	387	14
шул исәптән									
Урманчылык буенча яктылык кертү өчен кисү		Ылыслы	Нарат	20,1	60	5	4,0	12	3
		-»-	Чыршы	17,1	70	5	3,4	14	4
		Жәмгысә ылыслылар	Жәмгысә	37,2	130		7,4	26	3
		каты яфраклы	Имән	10,4	30	3	3,5	10	3
		Жәмгысә каты яфраклы	Жәмгысә	10,4	30		3,5	10	3
		йомшак яфраклы	Каен	0,4	-	5	0,1	-	-
		-»-	Юкә	-	-		-	-	-
		Жәмгысә йомшак яфраклылар	Жәмгысә	0,4	-		0,1	-	-
			барлыгы		48,0	160		11,0	36
Урманчылык буенча чистартулар		Ылыслы	Нарат	63,4	1320	10	6,3	132	21
		-»-	Чыршы	69,6	1540	8	9,0	193	22
		Жәмгысә ылыслылар	Жәмгысә	133,0	2860		15,3	325	22
		Каты яфраклы	Имән	-	-	3	-	-	-
		Жәмгысә каты яфраклы	Жәмгысә	-	-		-	-	-
		йомшак яфраклы	Каен	4,6	70	5	0,9	14	15

Урманнарны карау төрлэренең исеме	Кишәрлек урманчылығының аталышы	Хужалык	Агач тоқымы	Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	
								Гому-ми	1 га
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		-»-	Юкә	4,0	60	5	0,8	12	15
		Жәмгыясе йомшак яфраклылар	Жәмгысе	8,6	130		1,7	26	15
			барлығы	141,6	2990		17,0	351	21
Урманчылык буенча яшь агачлыкларда жәмгысе тәрбияләү		Ылыслы	Нарат	83,5	1380		10,3	144	17
		-»-	Чыршы	86,7	1610		12,4	207	19
		Жәмгысе ылыслылар	Жәмгысе	170,2	2990		22,7	351	18
		каты яфраклы	Имән	10,4	30		3,5	10	3
		Жәмгысе каты яфраклы	Жәмгысе	10,4	30		3,5	10	3
		йомшак яфраклы	Каен	5,0	70		1,0	14	15
		-»-	Юкә	4,0	60		0,8	12	15
		Жәмгыясе йомшак яфраклылар	Жәмгысе	9,0	130		1,8	26	15
		барлығы		189,6	3150		28,0	387	14
Яктылык кергү өчен кисү	Ашыт	Ылыслы	Нарат	-	-		-	-	-
		-»-	Чыршы	4,5	20	5	0,9	4	4
		Жәмгысе ылыслылар	Жәмгысе	4,5	20		0,9	4	4
		йомшак яфраклы	Каен	0,4	-		0,1	-	-
			барлығы		4,9	20		1,0	4
Кирәкмәгән үсемлекләргә кисү	Ашыт	Ылыслы	Нарат	13,5	300	10	1,3	30	22
		-»-	Чыршы	24,7	750	8	3,3	94	30
		Жәмгысе ылыслылар	Жәмгысе	38,2	1,50		4,6	124	27
Үсентеләрдә	Ашыт	Ылыслы	Нарат	13,5	300		1,3	30	22

Урманнарны карау төрлэренең исеме	Кишәрлек урманчылығының аталышы	Хужалык	Агач тоқымы	Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	
								Гому-ми	1 га
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
жәмгысе караулар		-»-	Чыршы	29,2	370		4,2	98	25
		Жәмгысе ылыслылар	Жәмгысе	42,7	670		5,5	128	24
		йомшак яфраклы	Каен	0,4	-		0,1	-	-
		Жәмгыясе йомшак яфраклылар	Жәмгысе	0,4	-		0,1	-	-
			барлығы		43,1	1070		5,6	128
Яктылык кертү өчен кисү	Илләт	Ылыслы	Нарат	20,1	60	5	4,0	12	3
		-»-	Чыршы	12,6	50	5	2,5	10	4
		Жәмгысе ылыслылар	Жәмгысе	32,7	110		6,5	22	3
		каты яфраклы	Имән	10,4	30	3	3,5	10	3
		Жәмгысе каты яфраклы	барлығы		43,1	140		10,0	32
Кирәкмәгән үсемлекләргә кисү	Илләт	Ылыслы	Нарат	49,9	1020	10	5,0	102	20
		-»-	Чыршы	44,9	790	8	5,7	99	18
		Жәмгысе ылыслылар	Жәмгысе	94,8	1810		10,7	201	19
		йомшак яфраклы	Каен	4,6	70		0,9	14	15
		-»-	Юкә	4,0	60		0,8	12	15
		Жәмгыясе йомшак яфраклылар	Жәмгысе	8,6	130		1,7	26	15
			барлығы		103,4	1940		12,4	227
Үсентеләрдә жәмгысе караулар	Илләт	Ылыслы	Нарат	70,0	1080		9,0	114	13
		-»-	Чыршы	57,5	840		8,1	109	13
		Жәмгысе ылыслылар	Жәмгысе	127,5	1920		17,1	223	13

Урманнарны карау төрлэренең исеме	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Хужалык	Агач тоқымы	Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	
								Гому-ми	1 га
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
кирәкһез урман үсемлекләрен юкка чыгару юлы белән карау									
Башка чаралар									

Урман үскән шартларның типларын, бонитет классларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклығын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимының нормативлары Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләрендә билгеләнгән.

1. Кисүләрнең максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0 тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык кимү куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисү ешлыгы, әлбәттә, кими.

2. Технологик коридорларны (запасы буенча 5-7 процентка) кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рәхсәт ителергә мөмкин.

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган жирләр				Алдагы чорда санитар кисү диләнкеләре	Урман үстөрү	Барлыгы	Ел саен башкарыла торган күләм
	һәлак булган утыртмалар	Киселгән урыннар	Аланлыклар һәм буш урыннар	Жәмгысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
төркемнәре буенча:								
Йомшак яфраклылар	-	-	5	5	331		336	33
шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча								
Ашыт кишәрлеге урманчылыгы								
Урманнарны торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	-	1	4	5	110		115	12
Алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	1	1	2	20		22	2
Каты яфраклы	-	-	-	-	8		5	1
Йомшак яфраклылар	-	-	3	3	85		88	9
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән								
Ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	-	1	1	2	32		34	4
Алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	1	1	2	20		22	2
Каты яфраклы	-	-	-	-	5		5	1
Йомшак яфраклылар	-	-	-	-	7		7	1
Табигый урман торгызу, барлыгы			3	3	78		81	8
шул исәптән								
табигать процесслары нәтижәсендә урманнарның табигый торгызылуы	-	-	-	-	-		-	-
Алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	-		-	-
- минераллаштыру			3	3	78		81	8
Алардан токым төркемнәре буенча:								
Йомшак яфраклылар			3	3	78		81	8

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган жириләр				Алда- гы чорда сани- тар кисү дилән- келәре	Ур- ман үс- терү	Бар- лыгы	Ел саен башка- рыла торган күләм
	һәлак булган утырт- малар	Кисел- гән урын- нар	Алан- лыклар һәм буш урыннар	Жәм- гысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Илләт кишәрлеге урманчылыгы								
Урманнарны торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы			3	3	411		414	41
Алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	-	1	1	120		121	12
Каты яфраклы	-	-	-	-	15		15	1
Йомшак яфраклылар	-	-	2	2	276		278	28
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән								
Ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	-	-	1	1	123		124	12
Алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы		-	1	1	85		86	9
Каты яфраклы		-	-	-	15		15	1
Йомшак яфраклылар								
Табигый урман торгызу, барлыгы		-	2	2	288		290	29
шул исәптән								
табигать процесслары нәтижәсендә урманнарның табигый торгызылуы		-	-	-	35		35	4
Алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы					35		35	4
- минераллаштыру			2	2	253		255	25
Алардан токым төркемнәре буенча:								
Йомшак яфраклылар			2	2	253		255	25

Искәрмә: Тоташ кисүләр буенча ел саен файдалануга рөхсәт ителә торган диләнке күләме үзләштерелмәгән очракта, урманнарны торгызу эшләренә күләме үзгәртелергә мөмкин.

Урман культураларын булдыру технологиясе туфрак-типологик шартларга бәйле. Технологиянең нигезе сыйфатында урманчылык һәм урман хужалыгын механикалаштыру буенча Россиякүләм фәнни-тикшеренү институты тарафыннан эшләнгән урманнарны торгызу буенча хисап-технологик карталар киңәш ителә.

Аз кыйммәтле һәм түбән тулылыклы урман утыртмаларының булган составын һәм структурасын үзгәртү максатыннан урманның ябалдашы астында урман культуралары булдырыла, шул исәптән аерым очракларда карагай, чыршы, имән, каен ябалдашы астында әлеге культураларны булдыру рөхсәт ителә.

Урман ағач токымнарының утырту материалына һәм урманнарны ясалма һәм катнаш торгызганда булдырылган, майданнары урман үсемлекләре белән капланган жирләргә кертелә торган яшь ағачлар сыйфатына карата белдерелә торган критерийлар һәм таләпләр Урманнарны торгызу кагыйдәләре белән регламентлана.

Урманнарны торгызу кагыйдәләренә 12 пункты нигезендә урманнарны торгызганда утыртылган, майданнары урман урнашкан жирләргә кертелергә тиешле, Урманнарны торгызу кагыйдәләренә 1-41 кушымталарына кертелмәгән урман ағач токымы үсентеләренә карата критерийлар һәм таләпләр урманчылыкларның урман хужалыгы регламентларында билгеләнә.

Ары урманчылыгы урманнары урнашкан жирләргә кертелергә тиешле майданнардагы урман ағач токымының утырту материалына һәм үсентеләренә карата критерийлар һәм таләпләр

Урман ағач токымы	Утырту материалына таләпләр			Майданнары урманнар урнашкан жирләргә кертелергә тиешле яшь үсентеләргә карата таләпләр һәм критерийлар		
	Яше, кимендә, ел	Тамыр башланган жирдә уртача кәүсә диаметры, кимендә, миллиметр	Кәүсәнең уртача озынлыгы, кимендә, см	Яше, кимендә, ел	Төп токым ағачлары саны, кимендә, 1 гектарга мең данә	Төп токым ағачларының уртача биеклеге, кимендә, м
Өрәңге	1-2	3,0	12	8	1,7	0,9
Вак яфраклы юкә	2	2,5	20	5	2,0	1,5
Гади усак	2	2,5	20	4	2,0	2,0
Тирәк	1	2,5	15	5	1,0	2,0
Корычагач	2	4,0	15	6	2,0	1,5

Төп урман ағач токымнарының яшәү өчен яраклы үсентеләре һәм яшь ағачлары исәбенә бәйле рәвештә Кагыйдәләргә карата 1-41 кушымталарга кертелмәгән урман токымнары һәм урман үсү шартлары буенча урманнарны торгызу ысуллары урманчылыкларның урман хужалыгы регламентлары белән билгеләнә.

Урман торгызу ысуллары		Агач токымнар	Урман типлары төркеме, урман үсү шартлары типлары	Яшәргә сәләтле шытым һәм үсенте саны, 1 гектарга мең данә
1		2	3	4
Табигый урман торгызу	Шытымны саклу, үсентене карау юлы белән	0,5 м биегрәк булган йомшак яфраклы токымнар	Коры	4 артык
			Саф	3 артык
			Дымлы	2 артык
Табигый урман торгызу	Туфракны минераллаштыру юлы белән	0,5 м биегрәк булган йомшак яфраклы токымнар	Коры	2-4
Катнаш урман торгызу			Саф	1-3
			Дымлы	1-2
Ясалма урман торгызу		0,5 м биегрәк булган йомшак яфраклы токымнар	Коры	2 ким
			Саф	1 ким
			Дымлы	1 ким

2.19. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнең үзенчәлекләре

Россия Табигать министрлыгының «Россия Федерациясенә урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясә Урманлы районнар исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерыгы нигезендә Урманчылыкның барча территориясә Россия Федерациясенә Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы урманнар зонасының ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районында урнашкан.

Урман хужалыгы регламентында китерелгән нормативлар Россия Федерациясенә Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы урманнар зонасының ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районына туры килә.

3 БҮЛЕК. Урманнардан файдалануда чикләүләр

3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләүләр

Урманнарны максатчан билгеләнеш төрләре һәм саклагыч урман категорияләре буенча чикләүләр 18 нче таблицادا китерелде.

18 нче таблица

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләүләр

T/c	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
1.	Саклагыч урманнар	<p>Саклагыч урманнарда тоташ кисүләргә уздыру РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә, 21.1 статьясының 2 өлешендә каралган очрақларда һәм сайланма кисүләргә үзләренә тирәлек хасил итә, су саклы торган, санитар-гигиеник, савыктыру һәм башка төрле функцияләрен югалта башлаган урман утыртмаларын саклагыч урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар башкара торган файдалы вазыйфаларны саклауны тәмин итә торган урман утыртмаларына алмаштыруны тәмин итмәгән очрақларда гамәлгә ашырыла, әгәр Урман кодексында башкача билгеләнмәсә.</p> <p>Саклагыч урманнарда аларның максатчан билгеләнеше һәм файдалы функцияләре белән туры килмәгән эшчәнлек алып бару тыела.</p> <p>Саклагыч урманнарда урман эшкәртү инфраструктурасын төзү һәм эксплуатацияләү тыела</p>
2.	Су саклау зоналарында урнашкан урманнар	<p>Тыела:</p> <ol style="list-style-type: none">1) агулы химик препаратлар куллану;2) авыл хужалыгы алып бару, печән чабу, умартачылык һәм товар аквакультурасы (товар өчен балыкчылык) чикләмә булып тора;3) урман плантацияләре төзү һәм алардан файдалану;4) линияле объектлардан, гидротехник корылмалардан һәм нефть һәм табигий газ табу, эзләү һәм чыгару өчен кирәкле объектлардан, велосипед һәм йөгерү юлларыннан тыш, капитал төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану.5) урман эшкәртү инфраструктурасы ясау;6) урман түшәмәсен жыю
3.	Табигий һәм башка төр объектларны саклау вазыйфасын үтәүче урманнар	
3.1	а) урманнарның саклагыч полосаларында урнашкан урманнар	<p>РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә, 21.1 статьясының 2 өлешендә каралган очрақлардан тыш, урман утыртмаларын тоташ кисү тыела.</p> <p>Тыела:</p> <ol style="list-style-type: none">1) урман плантацияләре төзү;2) урман эшкәртү инфраструктурасын булдыру;3) урман түшәмәсен жыю

Т/с	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
3.2	б) урман паркы зоналарында урнашкан урманнар	<p>Тыела:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) агулы химик препаратлар куллану; 2) аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрән гамәлгә ашыру; 3) авыл хужалыгы алып бару; 4) файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару; 5) капитал төзелеш объектларын төзү, велосипед һәм йөгерү юллары һәм гидротехник корылмалардан тыш. <p>Урманнар урнашкан жирләрнең чикләрен мондый жирләрнең майданын киметүгә китерергә мөмкин итеп үзгәртү рөхсәт ителми.</p>
3.3	в) яшел зоналарда урнашкан урманнар	<p>Тыела:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) агулы химик препаратлар куллану; 2) аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрән гамәлгә ашыру, әгәр күрсәтелгән эшчәнлек төрләрән гамәлгә ашыру урман утыртмаларын кисүне үткәргә яисә аучылык инфраструктурасы объектларын булдыруга китермәсә; 3) файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару; 4) авыл хужалыгын алып бару, печән чабу һәм умартачылыктан гайре, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында коймалар кую; 5) капитал төзелеш объектлары төзү һәм алардан файдалану, гидротехника корылмаларыннан, элемент чыбыкларыннан, электр үткөрү чыбыкларыннан, жир асты торбаүткәргечләрәннән гайре <p>Урманнар урнашкан жирләрнең чикләрен мондый жирләрнең майданын киметүгә китерергә мөмкин итеп үзгәртү рөхсәт ителми.</p>
4.	Кыйммәтле урманнар	<p>Тыела:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, велосипед һәм йөгерү юллары, линияле объектлар һәм гидротехник корылмалардан тыш. 2) урман эшкәртү инфраструктурасын булдыру; 3) урман плантацияләре булдыру максатында урманнардан файдалану 4) урман түшәмәсен жыю
4.1	Су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары	<p>Линияле объектлардан, гидротехник корылмалардан һәм нефть һәм табигый газ табу, эзләү һәм чыгару өчен кирәкле объектлардан кала, капитал төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану.</p>
4.2	Уылдык чәчү урыннарын саклаучы урман полосалары	<p>РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә, 21.1 статьясының 2 өлешендә каралган очрактардан тыш, урман утыртмаларын тоташ кисү тыела.</p> <p>Сайланма кисүләр үзләрнен эйләнә-тирәлек хасил итү, су саклау, санитария-гигиена, савыктыру һәм башка төрле файдалы вазыйфаларын югалта баручы, саклагыч урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар үти торган файдалы вазыйфаларның сакланышын тәмин итүче урман утыртмаларын алмаштырырга ирек бирмәгән очракта гына</p>

Т/с	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>саклагыч урманнарда тоташ кисүләр гамәлгә ашырыла. Бу категориядәге урманнарда бик зәгыйфь, зәгыйфь һәм уртача югары интенсивлыктагы урман утыртмаларына карата сайланма кисүләр алып барыла, интенсивлыгы һәлак булган, зыян күргән һәм кыйммәтсез агачларны кисү өчен Агач материалы эзерләү кагыйдәләрендә билгеләнгән бик югары интенсивлыкка ирешә ала торган санитар кисүләрдән тыш.</p> <p>Тыела:</p> <p>1) капитал төзелеш объектлары урнаштыру, линияле объектлардан, гидротехник корылмалардан тыш;</p> <p>2) урман эшкәртү инфраструктурасы ясау;</p>
5.	Эксплуатация урманнары	РФ Урман кодексының 25 статьясында каралмаган максатларда урманнарны файдалану тыела.

3.2. Махсус саклана торган урман кишәрлекләренә төрләрә буенча чикләүләр

Урманнарның махсус сакланыла торган кишәрлекләрендә хокукый режим РФ Урман кодексының 119 статьясы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Махсус сакланыла торган табигый территорияләрдә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яңадан үрчетү үзенчәлекләрен раслау турында» 2021 елның 12 августындагы 558 номерлы боерыгы (алга таба – Үзенчәлекләр) белән регламентлана.

Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә аларның максатчан билгеләнеше белән файдалы үзлекләренә ярашмаган эшчәнлекне гамәлгә ашыру тыела.

Махсус саклана торган урман кишәрлекләре төрләрә буенча чикләүләр 19 нчы таблицада күрсәтелде.

19 нчы таблица

Махсус саклана торган урман кишәрлеге төрләрә буенча чикләүләр

Т/с	Махсус саклана торган урман кишәрлекләре төрләрә	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
1.	Су объектлары, чокыр сөзәкләрендә урнашкан ярсаклагыч, туфраксаклагыч урман кишәрлекләре	<p>Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә, РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендә күрсәтелгәннәрдән тыш, түбәндәгеләр тыела:</p> <p>1) РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә каралган очрактан һәм сайланма кисүләр үз тирәлеген формалаштыручы, су саклау, санитар-гигиена, савыктыру һәм башка файдалы функцияләрен югалткан урман утыртмаларын саклык урманнарының максатчан билгеләнешен саклауны тәмин итүче һәм үзләренә файдалы функцияләрен үти ала торган урман утыртмаларына</p>

Т/с	Махсус саклана торган урман кишәрлекләре төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>алыштыруны тәмин итмәгән очраклардан тыш, урман утыртмаларын тоташ кисү;</p> <p>2) авыл хужалыгы алып бару, печән чабу, умартачылык һәм товар аквакультурасы (товар өчен балыкчылык) чикләмә булып тора;</p> <p>3) капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, линияле объектлар һәм гидротехник корылмалардан тыш; Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә сайланма кисүләр уздыру фәкәт һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисү максатларында гына уздырыла.</p> <p>РФ Су кодексына ярашлы рәвештә су саклау зоналары чикләрендә тыела:</p> <p>1) туфракка ашлама кертү өчен агынты суларны файдалану;</p> <p>2) зиратлар, үлэт базлары, житештерү һәм куллану калдыклары, радиоактив, химик, шартлаткыч, агулы, агуый торган һәм агулы матдәләр күмелгән урыннарны урнаштыру;</p> <p>3) үсемлекләрнең корткычлары һәм авыруларына каршы көрәшү буенча авиация чараларын гамәлгә ашыру;</p> <p>4) транспорт чаралары белән хәрәкәт итү һәм аларны туктатып калдыру (махсус транспорт чараларыннан тыш), аларның каты япмалы махсус жиһазландырылган юллардан һәм урыннарда хәрәкәт итүе һәм тукталып торуы искәrmә булып тора.</p> <p>Яр бие саклык полосалары чикләрендә су саклау зоналары өчен билгеләнгән чикләүләр белән берлектә түбәндәгеләр тыела:</p> <p>1) жирне эшкәртү;</p> <p>2) юыла торган грунт өемнәрен урнаштыру;</p> <p>3) авыл хужалыгы хайваннарын көтү һәм алар өчен жәйге лагерьлар, ванналар оештыру.</p>
2.	Урмансыз кинлекләр белән чиктәш булып торучы урман кырыйлары	Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә, РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендә күрсәтелгәннәрдән тыш, түбәндәгеләр тыела:
3.	Урман-орлык плантацияләре, даими урман-орлык кишәрлекләре һәм урман орлыкчылыгының башка объектлары	1) РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә каралган очраклардан һәм сайланма кисүләр үз тирәлеген формалаштыручы, су саклау, санитар-гигиена, савыктыру һәм башка файдалы функцияләрен югалткан урман утыртмаларын саклык урманнарының максатчан билгеләнешен саклауны тәмин итүче һәм үзләренен файдалы функцияләрен үти ала торган урман утыртмаларына алыштыруны тәмин итмәгән очраклардан тыш, урман утыртмаларын тоташ кисү;
4.	Реликт һәм эндемик үсемлекләре булган урман кишәрлекләре	2) авыл хужалыгы алып бару, печән чабу, умартачылык һәм товар аквакультурасы (товар өчен балыкчылык) чикләмә булып тора;
5.	Сирәк һәм югалу куркынычы янаган кыргый жәнлекләрнең яшәү урыннары	3) капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, линияле объектлар һәм гидротехник корылмалардан тыш.
6.	Табигый мирас объектлары	Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә сайланма кисүләр уздыру фәкәт һәлак булган һәм зыян күргән урман
7.	Махсус сакланучы башка урман кишәрлекләре	

Т/с	Махсус саклана торган урман кишэрлеклэре төрлэре	Урманнардан файдалануда чиклүүлэр
1	2	3
		утыртмаларын кисү максатларында гына уздырыла.
8.	Тьюлы урман кишэрлеклэре	Тьюлы урман кишэрлеклэрэндэ түбэндэгелэр рөхсэт ителми: 1) урман утыртмаларын кисү; 2) агулы химик препаратлар куллану; 3) авыл хужалыгы алып бару; 4) файдалы казылмалар эзлэу һәм чыгару; 5) капиталъ төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү

Искәрмә: Махсус сакланучы урман кишэрлеклэре урнашкан жир һәм аларның майданы урманнар коруны проектлаганда күрсәтелә.

3.3. Урманнардан файдалану төрлэре буенча чиклүүлэр

Урманнардан файдалану төрлэре буенча чиклүүлэр түбэндәге таблицада китерелгән.

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрлэре	Урманнардан файдалануда чиклүүлэр
1	2	3
1.	Агач материалы эзерләү	Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменнән (рөхсәт ителгән агач алу күләменнән) артып китүче күләмдә, шулай ук кисентеләрнең яшен бозып агач материалы эзерләү рөхсәт ителми (РФ Урман кодексының 29 статьясының 5 өлеше). Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыктарда агач материалы эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 1 декабрдәге 993 номерлы боерыгы белән расланган РФ Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыктарда агач материалы эзерләү кагыйдәләренең 12 пункты нигезендә: а) елга һәм чишмә үзәннәрен сөйрәмә жир трассалары һәм урман юллары сыйфатында куллану рөхсәт ителми; б) диләнкедән читтә, алар белән чиктәш булган 50 метрлы полосаларда урман утыртмаларын, үсемчелек катламын һәм туфракларны зарарлау, урманнарны сәнэгать һәм башка төрле калдыктар белән чүпләү рөхсәт ителми; в) юлларга, күперләргә, урман ызаннарына, киптерү челтәренә, юл, гидромелиоратив һәм башка төрле корылмаларга, елга һәм чишмә үзәннәренә зыян салу рөхсәт ителми; г) аударылыган һәм асылынып төшкән, киселгән агачларны (киселгән һәм диләнкедә калдырылган агачларны исәпкә алып) калдыру, сакланьрга тиешле яшь шытымны зарарлау яисә һәлак итү тыела; д) чиктәш булып торучы, кварталлардагы, диләнкеләрдәге

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>һәм башка баганаларны һәм тамгаларны юк итү тыела;</p> <p>е) кисүгә тиешле булмаган һәм Россия Федерациясенең Агач материалы эзерләү кагыйдәләре һәм урман законнары нигезендә сакланырга тиешле агачларны, шул исәптән орлык бирү чыганаclarын һәм плюс агачларын кисү һәм зарарлау тыела;</p> <p>ж) рөхсәт ителгән чоры (рөхсәт ителгән кичектереп торучорын да исәпкә алып) тәмамлангач агач материалы эзерләү, шулай ук файдалану хокукы туктатылгач яисә тәмамлангач агач материалы эзерләү рөхсәт ителми;</p> <p>з) билгеләнгән вакытына (рөхсәт ителгән кичектереп торуларны исәпкә алып) алып чыгылмаган агачны диләнкедә калдыру рөхсәт ителми;</p> <p>и) урман үзләштерү проектында яисә диләнке ясауның технологик картасында каралмаган урыннарда агач материалын чыгару, тарттыру (транспорт белән күчерү) рөхсәт ителми;</p> <p>к) диләнкене агач кисү калдыкларыннан (агачларны кисеп аударганда һәм тарттырганда (транспорт белән күчәргәндә) диләнкедә барлыкка килә торган агач материалы калдыкларыннан, шулай ук кәүсәләрне киселгән агачларның очлык өлешләрен үз эченә алган ботаклардан, тамыр өсте өлешеннән, сабакларыннан, туздан) чистарту эшләрен үткәrmәү яки вакытында үткәrmәү рөхсәт ителми;</p> <p>л) сөйрәмә жирләрдән һәм төяү майданнарыннан кала, туфракның өске уңдырышлы катламын юк итү рөхсәт ителми.</p> <p>Диләнкеләрдә агач материалы эзерләгәндә яшәргә яраклы, аларның табигый ареалы чикләрендә үсеп китүче (әгәр тиешле агач токомының урманнар составындагы майданы өлеше урманчылык майданының 1 процентыннан артып китмәсә) кыйммәтле агач токомнарын (имән, бук, корычагач, эрбет, юкә, күг, элмә, кара зирек, чәчә торган каштан) кисү рөхсәт ителми.</p> <p>Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән зат төрләре сакланырга тиешле.</p> <p>Агач материалы эзерләгәндә урман утыртмалары агачлары составында 3 һәм аннан да күбрәк берәмлектә кедр катнашучы өлгәргән, картайган урман утыртмаларын кисү рөхсәт ителми.</p>
2.	Чәер эзерләү	<p>Түбәндәгеләргә кирт салу тыела:</p> <p>а) юкка чыгарганчыга кадәр зарарлы организм чыганаclarында урнашкан урман утыртмаларына;</p> <p>б) урман янғыннары, зарарлы организмнар һәм башка тискәре факторлар нәтижәсендә зарарланган һәм зәгыйфьләнгән урман утыртмаларына;</p> <p>в) Россия Федерациясе законнары нигезендә агач эзерләү максатында өлгәргән һәм картайган урман утыртмаларын</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>тоташ яки сайланма кисүләр рөхсәт ителмәгән урманнардагы урман утыртмаларына;</p> <p>г) даими урман-орлык кишәрлекләрендә, урман-орлык плантацияләрендә, генетика резервацияләрендә урнашкан урман утыртмаларына, шулай ук плюс агачларына, орлыклыктарга, орлык чәчәклекләренә һәм полосаларына (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Чәер эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 911 номерлы боерыгы белән расланган Чәер эзерләү кагыйдәләренә 7 пункты).</p>
3.	Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу	<p>Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен үсемлекләренң түбәндәге төрләрен куллану тыела:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгәннәрне; - наркотик матдәләр дип таныла торганнарны; - агачын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыктарның төрләре (токымнары) исемлегенә кертелгәннәрне. <p>Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу чикләнергә яки радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә тыелырга мөмкин.</p> <p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 496 номерлы боерыгы белән расланган Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю кагыйдәләренә ярашлы рәвештә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - эрозиягә каршы урманнарда; су объектлары буйларында, чокыр сөзәклекләрендә урнашкан ярсаклагыч һәм туфраксаклагыч урман кишәрлекләрендә, фәнни яисә тарихи әһәмияткә ия урманнарда, шулай ук тулылыгы 0,8–1,0 тигез булган яшь агачларда һәм йомылмаган урман культураларында түмәр сагызын эзерләү рөхсәт ителми (13 пункт); - агачларны туз эзерләү өчен кисү тыела (14 пункт); - агач һәм куаклар кабыгын эзерләү рөхсәт ителми, әгәр бу эшчәнлек эзерләнгән урман продукциясенә сыйфатын киметүгә китерсә (15 пункт); - чыбык-чабык эзерләгәндә агачларны һәм куакларны, аларның очларын, ботакларын һәм сабакларын, корткычларга һәм авыруларга бирешмәгән, кору билгеләре күзәтелмәгән агачларның очларыннан кисәргә рөхсәт ителми (16 нчы пункт); - табигый һәм башка объектларны саклау функцияләрен башкаручы урманнарда, су саклау зоналарында урнашкан урманнарда кыйммәтле урманнарда түшәмәләрне жыю тыела (21 пункт); - сынау һәм эксперименталь кисүләр үткәргәндә, фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, белем бирү эшчәнлеген гамәлгә

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>ашыру өчен тапшырылган урманнарда даими сынау майданнарында себерке һәм үрү өчен себеркеләр, ботаклар һәм куаклар, модель агачларын сайлап алу рөхсәт ителми (23 пункт);</p> <ul style="list-style-type: none"> - сынау һәм эксперименталь кисүләр үткәргәндә агач яшеллеген эзерләү, фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен бирелгән урманнарда даими сынау майданнарында модель агачларын сайлап алу рөхсәт ителми (24 пункт).
4.	<p>Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю</p>	<p>Төрләре Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән яки наркотик матдәләр булып саналган гөмбәләргә һәм кыргый үсүче үсемлекләргә эзерләү һәм жыеп алу рөхсәт ителми.</p> <p>Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыеп алу радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә чикләнергә мөмкин.</p> <p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыю кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыю кагыйдәләрен раслау кагыйдәләренә ярашлы рәвештә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - жимеш бирә торган агачларны кисү һәм жимешләр эзерләү өчен ботакларны кискәләү тыела (13 пункт); - чикләвекләргә эзерләгәндә агачларны һәм куакларны кисү, шулай ук агачларга һәм куакларга зыян сала торган ысулларны куллану тыела (14 пункт); - гөмбәләр эзерләү аларның ресурсларын саклауны тәмин итүче ысуллар белән башкарылырга тиеш (15 пункт); - каен суы эзерләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисәренә кимендә 5 ел калгач рөхсәт ителә (16 пункт); - башка төрле азык-төлек ресурслары эзерләү аларның үрентеләре торышына зыян салмый торган ысуллар белән башкарылырга тиеш; үсемлекләргә тамырлары белән өзеп алырга, яфрактарына (ботактарына) һәм тамырларына зыян салырга рөхсәт ителми (17 пункт).
5.	<p>Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру</p>	<p>Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру тыела:</p> <ul style="list-style-type: none"> - урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 2 пункты). - шөһәр урманнарында (РФ Урман кодексының 116 статьясының 2 өлеше 2 пункты) - яшел зоналарда урнашкан урманнарда, әгәр күрсәтелгән эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру урман утыртмаларын кисүгә яки аучылык инфраструктурасы объектларын булдыруга китерсә (РФ Урман кодексының 114 статьясының 4 өлешендәге 4 пункты).
6.	<p>Авыл хужалыгы алып бару</p>	<p>Су саклау зоналарында урнашкан урманнарда авыл</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>хужалыгы алып бару тыела, печән чабу, умартачылык һәм товар аквакультурасыннан (товар өчен балыкчылыктан) тыш (РФ Урман кодексының 113 статьясының 2 пункты).</p> <p>Саклагыч урманнарның яр бие чикләрендәге жирләрне сөрү, авыл хужалыгы хайваннарын көтү һәм алар өчен жәйге лагерьлар, ванналар оештыру тыела (РФ Су кодексының 65 статьясының 17 өлешендәге 1, 3 пунктлары).</p> <p>Урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 3 пункты).</p> <p>Яшел зоналарда урнашкан урманнарда, печән чабу һәм умартачылыктан, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында киртәләп алулардан гайре, авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 4 өлешендәге 2 пункты).</p> <p>Шәһәр урманнарында авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ Урман кодексының 116 статьясының 2 өлешендәге 3 пункты).</p> <p>Тыюлыклы урман участкаларында авыл хужалыгын алып бару тыела (РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендәге 3 пункты).</p> <p>Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә, печән чабудан һәм умартачылыктан кала, авыл хужалыгын алып бару тыела (РФ Урман кодексының 119 статьясының 4 өлешендәге 2 пункты).</p> <p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 2 июлендәге 408 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - урман культуралары, кыйммәтле агач токымнарының табигый яшь агачлары, үсеш алган яшь үсентеләр биләгән жирләрдә авыл хужалыгы хайваннарын көтүгә юл куелмый; - селекция-урман орлыклары, имән, чыршы-пихта, тал, каты яфраклы, чикләвекле плантацияләр үсә торган кишәрлекләрдә авыл хужалыгы хайваннарын көтү рөхсәт ителми; - урманнарны табигый торгызуга һәм ылыслы һәм каты яфраклы токымнар белән урманнарны торгызуга ярдәм итү буенча проектлана торган чаралар булган кишәрлекләрдә авыл хужалыгы хайваннарын көтү; - жиңел юыла торган һәм жилләтелә торган туфраклы кишәрлекләрдә авыл хужалыгы хайваннарын көтү.

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>Урманнарны авыл хужалыгын алып бару өчен файдалану максатында урманнарны табигый торгызу һәм ылыслы һәм каты яфраклы токымнар, жиңел юыла һәм жылләтелә торган туфрактар белән торгызуга ярдәм итү буенча проектланган чаралар белән урман культуралары, кыйммәтле агач токымнарының табигый яшь үсентеләре, селекция-урман орлыклары, каен-пихта, тал, каты яфраклы, чикләвек плантацияләре биләгән урман фонды жирләрен куллану тыела.</p> <p>Авил хужалыгы хайваннарын көткәндә (коймаланган урыннарда яки бәйдә тотып көтүдән тыш) урман культураларын, питомникларны, табигый шытып чыккан яшь үсентеләргә һәм урманның башка кыйммәтле кишәрлекләрен бозуга юл куелмаска тиеш.</p>
7.	Балыкчылыкны гамәлгә ашыру, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш	<p>Балыкчылыкны гамәлгә ашырганда, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш, түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларына, үсемлекләр капламына һәм туфракка зыян салу;</p> <p>б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның чикләрендәге территорияләргә төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары белән чүпләү;</p> <p>в) тапшырылган урман кишәрлеге мәйданнарын һәм аннан читтәге территорияләргә химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату.</p>
8.	Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру	<p>Урманнарны фәнни-тикшеренү эшчәнлеге, белем бирү эшчәнлеге өчен кулланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларына, үсемлекләр капламына һәм туфракка зыян салу;</p> <p>б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның чикләрендәге территорияләргә төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыктар белән чүпләү;</p> <p>в) тапшырылган урман кишәрлеге мәйданнарын һәм аннан читтәге территорияләргә химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 27 июлендәге 487 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләренең 9 пункты).</p> <p>Агулы химик препаратлар куллану тыела (РФ Урман кодексының 112 статьясының 4 өлеше, 113 статьясының 1 өлеше, 114 статьясының 2 өлешенең 1 пункты, 4 өлешенең 1 пункты).</p>
9.	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә табигый ландшафтлар, хайваннар

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>дөнъясы объектлары, су объектлары сакланырга тиеш (РФ Урман кодексының 41 статьясындагы 6 өлеше).</p> <p>Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 908 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә табигый ландшафтлар, хайваннар дөнъясына караган объектлар, үсемлекләр дөнъясы, су объектлары сакланырга тиешле (4 пункт); - Россия Федерациясе Кызыл китабына яки Россия Федерациясе субъектының кызыл китабына кертелгән сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, башка урман үсемлекләрен саклау мөмкин булмаган очракта, урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану рөхсәт ителми (4 пункт); - РФ Урман кодексының 41 статьясының 3 өлешендә күрсәтелгән эшчәнлекне гамәлгә ашырганда физик затларның яшәү урыннары булган объектларны урнаштыру рөхсәт ителми (5 пункт); - урманнардан рекреация эшчәнлеген алып бару өчен файдалану эйләнә-тирә мохиткә һәм кеше сәламәтлегенә зыян китерми торган ысуллар белән башкарыла (6 пункт).
10.	Урман плантацияләре булдыру һәм аларны эксплуатацияләү	<p>Урман плантацияләрен булдыру һәм аларны эксплуатацияләү максатларында урманнардан файдалану очрагында:</p> <ul style="list-style-type: none"> - су саклау зоналарында урнашкан урманнардан файдалану тыела (РФ Урман кодексының 113 статьясының 3 пункты); - минус утыртмаларында плюс агачларын сайлау рөхсәт ителми. (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман орлыкчылыгы объектларын (урман орлыкчылыгы плантацияләрен, даими урман орлыкчылыгы кишәрлекләрен һәм мондый объектларны) төзү һәм бүлеп бирү кагыйдәләрен раслау турында» 2015 елның 20 октябрәндәге 438 номерлы боерыгы белән расланган Урман орлыкчылыгы объектларын (урман орлыкчылыгы плантацияләрен, даими урман орлыкчылыгы кишәрлекләрен һәм мондый объектларны) төзү һәм бүлеп бирү кагыйдәләренең 7 пункты).
11.	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	<p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 497 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә:</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>- жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урмансыз жирләр, шулай ук урманга әверелмәгән агачлар киселгән урыннар, аланнарны һәм аларга урман культураларын утыртканчы урманның табигый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман үсемлекләре белән капланмаган жирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшләнелгән торфлыклар) (11 пункт) жирләр файдаланыла;</p> <p>- жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен – үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин (12 пункт);</p> <p>- РФ Урман кодексының 60.15 статьясы нигезендә Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләреннән жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану тыела.</p>
12.	Урман питомникларын булдыру һәм аларны эксплуатацияләү	<p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләрен раслау турында» 2021 елның 12 октябрендәге 737 номерлы боерыгы белән расланган Урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләре нигезендә:</p> <p>- урман питомникларында кәлшәләр, чөчүлекләр үстерү өчен чөчүлек һәм башка төр үзенчәлекләре тикшерелмәгән урман үсемлекләре орлыкларын куллану рөхсәт ителми (9 пункт);</p> <p>- урман питомникларында урман үсентеләре орлыклары партияләрен аерым чөчү кулланыла; урман үсемлекләре орлыклары партияләрен катнаштыру рөхсәт ителми (11 пункт);</p> <p>- урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урман белән капланмаган жирләр кулланыла (13 пункт);</p> <p>- Россия Федерациясе Кызыл китабына яки Россия Федерациясе субъекты кызыл китабына кертелгән сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, башка урман үсемлекләрен саклау мөмкин булмаган очракта, урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителми (14 пункт);</p> <p>- Россия Федерациясе Кызыл китабына, Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләрен урман утыртмаларының утырту материалын (үрентеләр, чөчкәннәр) үстерү өчен файдалану РФ Урман кодексының 60.15 статьясы нигезендә тыела.</p>
13.	Жир асты байлыklarын геологик өйрәнүне гамәлгә	Яшел зоналарда урнашкан урманнарда һәм урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда файдалы казылмалар

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
	<p>ашыру, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару</p>	<p>разведкалау һәм чыгару тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 4 пункты, 4 өлешендәге 1 пункты).</p> <p>Шәһәр урманнарында файдалы казылмаларны разведкалау һәм чыгару тыела (РФ Урман кодексының 116 статьясының 2 өлешендәге 4 пункты).</p> <p>Жир астын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны разведкалау һәм чыгару максатларында урманнардан файдалану рөхсәт ителми:</p> <p>а) Урман кодексында билгеләнгән тәртиптә расланган Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре нигезендә агачларны кисеп аудару һәм бульдозерлар ярдәмендә агач үсемлекләреннән чистарту, чик буе полосаларын һәм урман кырыйларын кисү калдыклары белән чүпләү, урман кырыйларындагы агачларның ботакларына һәм скелет тамырларына зыян китерү, жәйге чорда яңа кисеп алынган агач материалын санитар куркынычсызлык кагыйдәләре нигезендә кәүсә корткычларына каршы саклык чараларын күрмичә урманда калдыру (саклау);</p> <p>б) урман утыртмаларын суга батыру һәм озак итеп су бастыру;</p> <p>в) урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләрдән читтә урман утыртмаларына, үсемлекләр япмасына һәм туфракка зыян китерү;</p> <p>г) урманнарны житештерү һәм куллану калдыклары белән чүпләү;</p> <p>д) урманнардан һәм аның читендәге территорияләрдән файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләрнең майданнарын химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату;</p> <p>е) транспорт чараларының һәм башка механизмнарның ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буенча, шул исәптән урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләрдән читтә йөрүе (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Файдалы казылмаларны геологик өйрәнү, эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрен һәм урман кишәрлеген бирмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә, жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру максатларында урманнардан файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 7 июлендәге 417 номерлы боерыгы белән расланган Файдалы казылмаларны геологик өйрәнү, эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдәләренең һәм урман кишәрлеген бирмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә, жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру максатларында</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		урманнардан файдалану очраклары исемлегенең 18 пункты).
14.	Сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портларын төзү һәм киңәйтү, гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	Тыюлыклы урман кишәрлекләрендә капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү тыела (РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендәге 5 пункты).
14.	Линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, алардан файдалану	<p>Урманнарны линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) аларда урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган һәм линияле объектларның саклау зоналарындагы жирләрдән читтәге урман утыртмаларына, үсемлек капламына һәм туфракка зыян китерү;</p> <p>б) урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләргә тоташкан территорияләрне төзелеш һәм көнкүреш чүп-чары, агач калдыклары белән чүпләү;</p> <p>в) урманнар файдаланыла торган жирләрне һәм урманнар файдаланыла торган жирләргә якын территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату;</p> <p>г) транспорт чараларының, механизмнарның ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буенча үтүе (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан линияле объектларны төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә урманнардан линияле объектларны төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 10 июлендәге 434 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан линияле объектларны төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләренең һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә урманнардан линияле объектларны төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү өчен файдалану очраклары исемлегенең 15 пункты).</p> <p>Урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда, велосипед һәм йөгерү юллары һәм гидротехник корылмалардан тыш, капитал төзелеш объектларын төзү тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 5 пункты)</p> <p>Яшел зоналарда урнашкан урманнарда капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү тыела, гидротехник корылмалардан, элемент линияләреннән, электр тапшыру линияләреннән, жир асты үткәргечләреннән тыш (РФ Урман кодексының 114 статьясының 4 өлешендәге 3 пункты)</p> <p>Шәһәр урманнарында капитал төзелеш объектларын төзү тыела, велосипед һәм йөгерү юллары һәм гидротехник</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		корылмалардан тыш (РФ Урман кодексының 116 статьясының 2 өлешендәге 5 пункты).
15.	Агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын төзү һәм эксплуатацияләү	<p>Саклагыч урманнарда, шулай ук РФ Урман кодексында, башка федераль законнарда каралган башка очрақларда (РФ Урман кодексының 14 статьясындагы 2 өлеше) урман эшкәртү инфраструктурасын булдыру һәм эксплуатацияләү тыела.</p> <p>Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урманнардан файдаланганда түбәндәге очрақлар булмаска тиеш:</p> <ul style="list-style-type: none"> - урманнарны пычрату (шул исәптән радиоактив һәм нефть матдәләре белән) һәм урманнарга башка төрле тискәре йогынты ясау; - гражданнарның урманнарда булуына чикләүләр кертелгән очрақта, транспорт чараларының урман кишәрлекләренә керүе (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2022 елның 31 гыйнварындагы 54 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан агач материалын һәм башка урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләренең 6 пункты).
16.	Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	<p>Капиталь булмаган корылмалар, урман инфраструктурасын булдыру белән бәйле булмаган корылмалар төзү өчен урман утыртмаларын тоташ кисү рөхсәт ителми, ә урманнардан файдаланганда РФ Урман кодексының 41 статьясына ярашлы рәвештә урман утыртмаларына сайланма кисүләр дә рөхсәт ителми.</p> <p>Урманнардан файдаланганда федераль законнарда ярашлы рәвештә торак йортларга кертелгән капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү рөхсәт ителми.</p> <p>Капиталь төзелеш объектларын төзү, реконструкцияләү, капитал ремонтлау өчен урманнарны тулаем кисү рөхсәт ителми.</p> <p>Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә дини һәм хәйриячелек билгеләнешендәге биналарны, корылмаларны, төзелмәләрне торгызу рөхсәт ителә.</p> <p>Кишәрлекне көнкүреш калдыклары белән чүпләү, ирекле маршрутлар буенча транспортта йөрү; урман утыртмаларына зыян китерү тыела.</p>

Гамәлдәге урман орлыкчылык объектларының нормативлары һәм параметрлары әлеге урман хужалыгы регламентында әзерләнми, урман орлыкчылык объектлары турында белешмәләр ел саен Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Дәүләт урман реестрын алып бару формаларын раслау турында»

2021 елның 24 декабрендәге 1007 номерлы боекы белән расланган 14-ГЛР формасы буенча яңартыла.